

Landbruksdirektoratet
Eanandoalldirektoráttta

Landbruksdirektoratet

Ársrapport 2019

Innhold

DEL 1	
LEDERS BERETNING	3

DEL 2	
INTRODUKSJON TIL VIRKSOMHETEN OG NØKKELTALL	6

DEL 3	
ÅRETS AKTIVITETER OG RESULTATER	16
Areal, skogbruk, ressursforvaltning og økologisk landbruk	17
Bærekraftig reindrift	27
Inntekts- og velferdspolitiske tiltak i jordbruket	31
Produksjon, marked, handel og industri	37
Samarbeid med andre	41
Landbruksdirektoratet som sekretariat	45
Kommunikasjon	49
Digitalisering	50
Saksbehandlingstid for klagesaker	54
Rapporter og utredninger	56
Regelverksutvikling	57

DEL 4	
STYRING OG KONTROLL	59
Tilstandsvurdering av styring og kontroll i virksomheten	60
Oppfølging av eventuelle merknader fra riksrevisjonen	61
Sikkerhet og beredskap	61
Risikostyring	62
Tips om misligheter	62
Personalforvaltning, omstilling og organisasjonsutvikling	63
Motvirkning av arbeidslivskriminalitet	69

DEL 5	
VURDERING AV FRAMTIDSUTSIKTER	70

DEL 6	
ÅRSREGNSKAP	74

Del 1 Leders beretning

Leders beretning

1. juli 2019 var det fem års siden Landbruksdirektoratet ble etablert. Det er god grunn til å feire at intensjonen med sammenslåingen er oppfylt. Vi er et faglig kompetent direktorat som leverer solide tjenester.

Vi har et mangslungent samfunnsoppdrag og får stadig flere oppgaver. Til tross for en mer krevende ressurs- og bemanningssituasjon, leverer vi i all hovedsak godt, til rett tid og med høy kvalitet. Årsrapporten dekker ikke alt vi stiller med, men gir et godt bilde av utviklings- og aktivitetsnivået på de ulike resultatområdene.

MER KREVENDE FOR LANDBRUKSBASERT NÆRINGS- LIV

Utviklingen i landbruksbasert matindustri er jevnt over god. Det investeres fortsatt mye, selv om både importen og importkonkurransen øker. Klimaendringene utfordrer, og markedene i enkelte kategorier viser en flatere utvikling. Engrostallene for rødt kjøtt, svin, lam/sau og storfe viser at forbruket omtrent er det samme som for 20 år siden. Økningen i kjøttforbruket er det hvitt kjøtt som står for.

I skogbruket har det vært optimisme over flere år, noe som har resultert i økt aktivitet og stor avvirking. I 2019 solgte skogeierne over 11 mill. m³ skog, det høyeste avvirkningsvolumet noensinne. Det har vært satset målrettet på bedre infrastruktur, økt foryngelse av skog, samt miljø og klimatiltak.

Utviklingen i reindriften er positiv på flere områder. Marked og priser har vist en god utvikling over tid. Reintallet i Finnmark krever fortsatt tett og aktiv oppfølging. Alle vinterbeiteområdene i Vest-Finnmark har nå fått fastsatt bruksregler som gir bedre grunnlag for en stabil drift framover. Sammen med Fylkesmannen arbeidet vi i 2019 med å etablere beredskapsutvalg i reindriften.

NYE OPPGAVER OG OPPDRAG

Vi fikk i 2019 flere oppgaver og oppdrag på ulike områder. Forskrift for kompensasjon etter avvikling av hold av pelsdyr ble fastsatt i november, og Landbruksdirektoratet fikk det overordnede ansvaret for forvaltningen av ordningen. Det er en utfordrende oppgave der det skal legges stor vekt på å bidra til enhetlig behandling hos fylkesmannsembetene.

I 2019 ble vi gitt ansvar på rovviltområdet. Vi skal gi faglig støtte til Fylkesmannens arbeid som sekretariat for rovviltnevdene, samt gi uttalelser til forvaltningsplaner for rovvilt før de vedtas i rovviltnevndene.

Vi har fått ansvaret for å sammenstille statistikk for matsvinn i jordbrukssektoren. Arbeidet er godt i gang og statistikken vil bli publisert i 2021.

Vi er også gitt et utvidet nasjonalt ansvar innen nærings- og kompetanseutvikling. Fra 2020 overføres den overordnede forvaltningen av kompetansenettverket for lokalmat fra Innovasjon Norge til Landbruksdirektoratet.

MER SAMARBEID MED ANDRE

Vi har omfattende samarbeid med andre sektormyndigheter, og kontakt med næringsliv og organisasjoner om mange av våre oppgaver. Vi arrangerte fagkonferanse for ansatte hos Fylkesmannen for andre gang i 2019 og mer enn 400 deltok. Målet var kompetanseutvikling, erfaringsutveksling og bygging av nettverk. Tilbakemeldingene var gode.

Til tross for en mer krevende ressurs- og bemanningssituasjon, leverer vi i all hovedsak godt, til rett tid og med høy kvalitet.

Fra og med 2020 får fylkeskommunene en utvidet rolle på landbruks- og matområdet gjennom overføring av oppgaver. Forberedelsen av oppgaveoverføringen har medført utstrakt samarbeid med fylkeskommunene.

OMSTILLING

Flytting av 30 årsverk til Steinkjer var en prioritert arbeidsoppgave, og det ble bevilget 17 mill. kroner til omstilling i 2019. Midler til omstilling har ført til at vi så langt har gjennomført en forsvarlig omstillingsprosess. 25 personer ble ansatt i stillinger på Steinkjer i 2019.

Å bygge nye fagmiljøer med samme robusthet og faglig nivå som tidligere vil ta tid. Vi har derfor brukt mye tid og ressurser på å overføre kompetanse fra fagmiljøene i Oslo til de nye medarbeiderne på Steinkjer.

DIGITALISERING

Vi investerer i digitalisering for å forenkle, fornye og forbedre forvaltningen. 2019 har vært preget av høy aktivitet på området. Vi har etablert responsmiljø for håndtering av kritiske IKT-hendelser for landbruks- og matsektoren og overgangen til nye kommuner og fylker fra 2020 krevde omfattende omlegging i våre systemer. Vi etablerte også ny IT-plattform for alle direktoratets interne kontorstøttesystemer, eksterne fagsystemer og digitale tjenester.

Gjennom systemet Agros har vi digitalisert over 20 ordninger siden oppstarten i 2017. Effektiviseringsgevinsten har vært stor for næringsutøverne og i forvaltningen. Selvbetjeningsløsningen for Tilskudd til avløsning ved sykdom og fødsel mv. er et godt eksempel, der vi kan vise til en innsparing i forvaltningen på nesten fem timer per sak.

For veterinære reiser blir det i 2020 tatt i bruk en kartbasert ruteberegning som gjør det mulig å automatisere saksbehandlingen. Det er anslått at veterinærer vil spare 75 prosent av tiden som de per i dag bruker på å skrive søknader, og at saksbehandlere vil spare anslagsvis to timer per søknad.

I 2018 startet vi arbeidet med en ny løsning for forvaltning av importvernet og RÅK. Den første hovedleveransen, en tollkalkulator, ble ferdigstilt høsten 2019. Nye digitale tjenester for reindriften ble tatt i bruk i første kvartal 2019. 82 prosent leverte melding om reindrift digitalt, og 92 prosent søkte om tilskudd digitalt.

ØKONOMI OG ORGANISASJON

ABE-reformen (avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen), kombinert med flere oppgaver, gjør at vi må jobbe aktivt med å effektivisere driften. Som ledd i å redusere kostnadene, har vi også leid ut deler av arealet ved kontoret i Oslo. Vi styrte mot et resultat nær null i 2019, innenfor en samlet tildeling på 253 mill. kroner. Vi fikk et lite mindreforbruk på 4,8 mill. kroner, noe som utgjør to prosent av gitt bevilgning.

Samlet turnover ble på 10,6 prosent. Det er nær en halvering sammenliknet med 2018, da prosessen med å flytte til Steinkjer startet. Vi er IA-bedrift, og har i 2019 utarbeidet IA-handlingsplan med mål og tiltak for perioden 2019–2022. Sykefraværet ble på 4,0 prosent, en nedgang i forhold til 2018. Ved midlertidig ledighet og sykdom er oppgavene i stor grad løst innenfor eksisterende bemanning.

SOLID INNSATS

Selv om vi er under omstilling og i ferd med å flytte 30 årsverk til Steinkjer, leverer vi solide og gode tjenester til våre brukere. Endringer er krevende, men gir også muligheter. Jeg har stor tro på at vi også skal klare å levere solid på samfunnsoppdraget i åra framover. Medarbeiderne i Landbruksdirektoratet yter mye hver dag, og jeg vil takke hver og en av dem for innsatsen i 2019.

Oslo, 15. mars 2020

JØRN ROLFSEN

administrerende direktør
Landbruksdirektoratet

Del 2

Introduksjon

Introduksjon til virksomheten og nøkkeltall

Landbruksdirektoratet er en virksomhet underlagt Landbruks- og matdepartementet (LMD).

SAMFUNNSOPPDRAGET

- Landbruksdirektoratet iverksetter landbrukspolitikken og handelspolitikken på landbruksområdet.
- Landbruksdirektoratet arbeider for økt matproduksjon, landbruk over hele landet, økt verdiskaping og bærekraftig landbruk med lavere utslipp av klimagasser.
- Landbruksdirektoratets oppgave er å forvalte økonomiske og juridiske virkemidler, samt å være støtte- og utredningsorgan for Landbruks- og matdepartementet.

MÅL FOR STRATEGIPERIODEN 2015–2020

For å kunne oppfylle samfunnsoppdraget best mulig, er følgende overordnede mål definert for strategiperioden.

Landbruksdirektoratet skal:

- bidra til å nå de landbrukspolitiske målene
- utvikle direktoratsrollen
- videreutvikle og forenkle virkemidlene
- forbedre og effektivisere forvaltningen

Disse målene er retningsgivende når vi skal prioritere hva vi skal arbeide med.

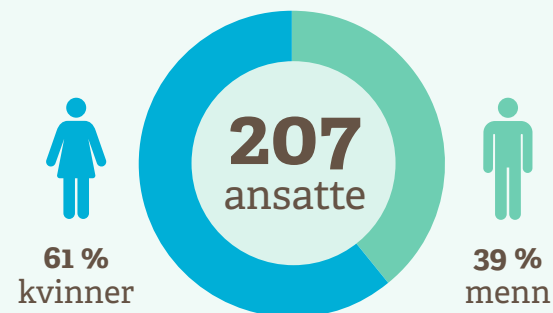
SAMARBEID

Ansvar for landbruksforvaltningen er i stor grad desentralisert til kommunene og fylkesmannsembetene. Fylkesmannen er hovedaktør for å iverksette den nasjonale landbrukspolitikken innen jordbruk, skogbruk og reindrift på regionalt nivå. Det er derfor et nært samarbeid med Fylkesmannen for å sikre en god og effektiv forvaltning.

Landbruksdirektoratet har et tett samarbeid med en lang rekke andre statlige virksomheter. Samarbeidet skjer i hovedsak innenfor rammen av egne samarbeidsavtaler. Vi har også nær kontakt med næringsorganisasjonene innen jordbruk, skogbruk, reindrift og næringsmiddelindustri.

ORGANISASJONEN

Hovedtall

Tabellen under viser Landbruksdirektoratets hovedtall for 2017, 2018 og 2019. For øvrige nøkkeltall og kommentarer til utviklingen, viser vi til kapitlene om digitalisering, omstilling og organisasjonsutvikling, samt gjennomgangen av årsregnskapet.

Hovedtall	2017	2018	2019
Antall ansatte per 31. desember ¹	212	200	207
Antall utførte årsverk ²	189	182	184
Samlet tildeling post 01-99 ³	kr 15 882 050 000	kr 16 868 081 000	kr 17 385 365 000
Utnyttelsesgrad 01-29 ⁴	99 %	96 %	99 %
Utnyttelsesgrad 30-99 ⁵	99,6 %	104 %	99 %
Driftsutgifter ⁶	kr 254 054 253	kr 249 795 534	kr 302 657 870
Lønnsandel av alle driftsutgifter	63 %	63 %	55 %
Lønnsutgifter per utførte årsverk ⁷	kr 845 269	kr 863 228	kr 909 361
Samlede inntekter ⁸	kr 564 242 946	kr 552 894 299	kr 529 974 104

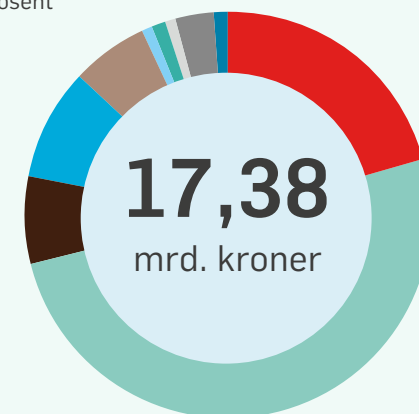
Merknader:

1. Én person som hospiterer i direktoratet, er tatt med. Administrerende direktør er ikke tatt med. Ansatte med permisjoner uten lønn over 89 dager sammenhengende er fratrukket. Fordelingen av ansatte på direktoratets avdelinger per 31. desember 2019 er vist i figuren øverst på side 9.
2. Utførte årsverk er lik avtalte årsverk (se avsnittet om personalforvaltning, omstilling og organisasjonsutvikling) fratrukket fraværsdager unntatt ferie og avspasering. Hertil legges timelønnede og utbetalt overtid, begge omregnet til årsverk (jf. PM-2019-13 Definisjon av utførte årsverk).
3. Samlet tildeling over statsbudsjettet.
4. Utnyttelsesgraden viser andelen av tildelte midler til dekning av driftsutgifter som er forbrukt i regnskapsåret.
5. Utnyttelsesgraden viser andelen av tildelte midler til dekning av øvrige utgifter, primært tilskudd og erstatninger, som er forbrukt i regnskapsåret.
6. Driftsutgifter omfatter alle kapitler/poster som finansierer Landbruksdirektoratets aktiviteter, ikke bare eget driftskapittel.
7. Lønnsutgifter pr. årsverk er høyere enn rapportert i tidligere årsrapporter. Det skyldes at tallet nå beregnes per utførte årsverk hvor det tidligere var per avtalte årsverk.
8. Inntekter er auksjonsinntekter fra salg av tollkvoter, innbetaling av forskningsavgift, driftsinntekter, inntekter fra Markedsordningen for korn, trygde- og arbeidsgiveravgifter og renteinntekter.

i

TILDELING TIL DRIFT, TILSKUDDS- OG ERSTATNINGSORDNINGER 2019

Prosent

- Pristilskudd [21 %]
- Direktetilskudd [51 %]
- Landbrukets utviklingsfond (LUF) [7 %]
- Velferdsordninger [9 %]
- Øvrig jordbruksavtale [6 %]
- Reindriftsavtalen [1 %]
- Naturskade [1 %]
- Skogbruket [1 %]
- Landbruksdirektoratet [3 %]
- Matrettet forskning [1 %]

HOVEDTALL I 2019

51 ansatte

Adm., kommunikasjon
og ledelse

52 ansatte

Ressurs og areal

41 ansatte

Landbruksproduksjon

41 ansatte

Handel og industri

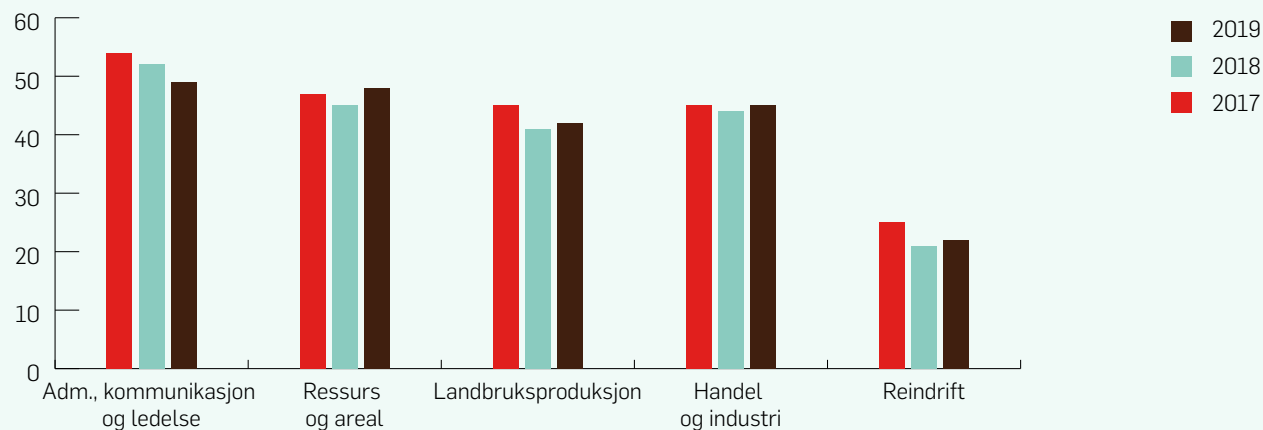

22 ansatte

Reindrift

ANTALL ANSATTE FORDELT PÅ FAGOMRÅDER

Antall ansatte

Merknader: Antall ansatte viser gjennomsnitt av antall ansatte siste dag i måneden gjennom hele året.

Ledelsen 31. desember 2019

JØRN ROLFSEN
administrerende direktør

NILS-EINAR ELIASSEN
direktør
Avdeling landbruksproduksjon

MARIT JERVEN
direktør
Avdeling handel og industri

LIV BERIT HÆTTA
direktør
Avdeling reindrift

GEIR GRØNNINGSÆTER
direktør
Avdeling ressurs og areal

BJØRN GEORG HAGEN
direktør
Avdeling digitalisering og organisasjon

JORUNN VOLL
direktør
Kommunikasjonsstaben

VERDIER

Pålitelig

*

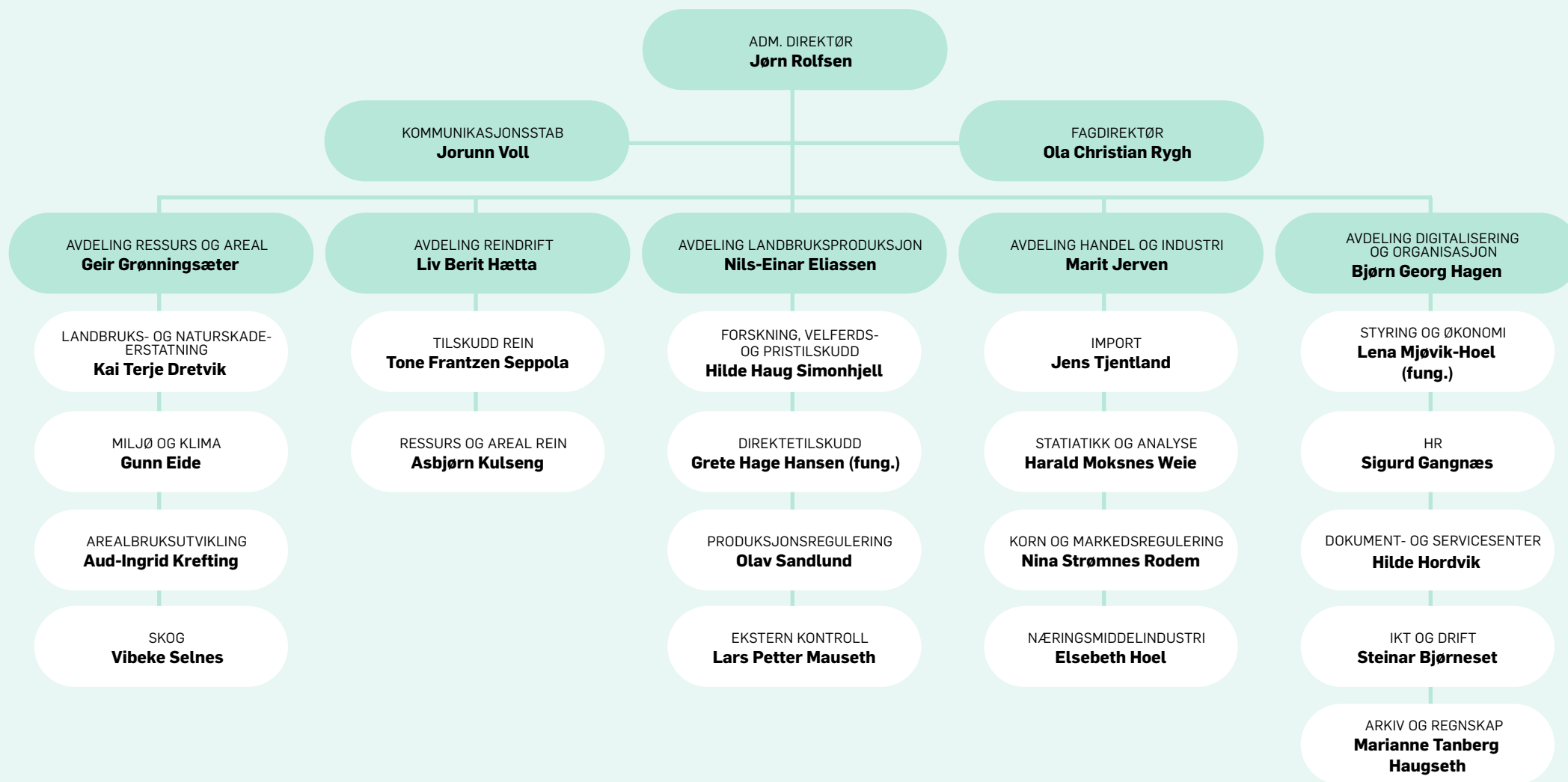
Åpen

*

Engasjert

Organisasjonskart 31. desember 2019

Forvaltningsområdene

Ressurs og areal

Resultatområdet ressurs- og arealforvaltning skal bidra til å sikre ressursgrunnet for bærekraftig landbruk over hele landet. Arbeidsområdene omfatter utvikling og forvaltning av virkemidler og tiltak innen arealbruk, eiendom, miljø, klima, skogbruk, kulturlandskap og økologisk landbruk. Resultatområdet omfatter også forvaltningen av erstatningsordningene i landbruket og den statlige naturskadeerstatningsordningen, samt ansvaret for å koordinere samarbeidet med fylkesmannsembetene.

Reindrift

På dette resultatområdet ligger ansvaret for å iverksette de reindriftpolitiske virkemidlene knyttet til reindriftsavtalen og reindriftsloven. Vi er sekretariat og utøvende organ for Reindriftsstyret samt sekretariat for Reindriftenes utviklingsfond, Klagenemnda for reinmerkesaker, Økonomisk utvalg og for den norske delegasjonen til den norsk-finske reingjerde-kommisjonen. Vi har en viktig rolle som formidler av reindriftpolitikken til Fylkesmannen og som veileder for både Fylkesmannen og næringen.

Landbruksproduksjon

Her ligger utvikling og forvaltning av inntekts- og velferdsordninger, de produksjonsregulerende virkemidlene melkekvoter og husdyrkonsesjon og en rekke mindre tilskuddsordninger, alle rettet mot primærprodusentene. Sekretariatsoppgavene for Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter og Forskningsmidler over jordbruksavtalen ligger også under dette resultatområdet. Det samme gjelder Landbruksdirektoratets eksterne kontrollvirksomhet.

Handel og industri

Sikker forsyning av landbruksbaserte matvarer og fôrvarer er vesentlig for et stabilt matmarked, avsetning for norske jordbruksvarer til stabile priser og en godt fungerende næringsmiddelindustri. Resultatområdet markedsstiltak, handel og industri legger til rette for dette gjennom å forvalte importvernet for landbruksvarer og ordninger rettet mot landbruksbasert næringsmiddelindustri, være sekretariat for Omsetningsrådet og Markedsutvalget for reinkjøtt, drive markedsovervåking og hente inn priser på norske og utenlandske landbruksvarer.

Digitalisering og organisasjon

En effektiv landbruksforvaltning krever kompetente medarbeidere, gode systemer for økonomi og regnskap, drift og utvikling av IKT-systemer, andre fellestjenester som sentralbord og arkiv og en moderne personal- og organisasjonsutvikling. Høye krav til sikkerhet og gode muligheter for selvbetjeningsløsninger for brukerne er viktig.

Kommunikasjon

Landbruksdirektoratet kommuniserer hver dag med mange målgrupper gjennom en lang rekke kanaler: i møter og konferanser, på nett, via e-post og gjennom media. Vi skal til enhver tid ha god kunnskap om hvilke behov de forskjellige målgruppene har, vi skal utvikle og tilpasse våre kanaler og fremstå tydelig og brukerrettet.

Årskavalkade

Tar vare på norske genressurser

Vi lyste ut tilskuddsmidler til genressurstiltak med søknadsfrist 1. februar. Det ble bevilget 7,8 mill. kroner til 62 prosjekter, blant annet til bevaringsbesetninger av smålensgås, norsk hvit gås og grå trøndersau. Utkast til nasjonal strategi for bevaring og bærekraftig bruk av genetiske ressurser ble slutført og oversendt LMD før sommeren. Basert på denne fastsatte LMD ny strategi som ligger til grunn for tildeling av tilskudd i 2020.

Foto: Heide Jansland Kvernøy / NIBIO

1. KVARTAL

9,7 milliarder til norske bønder

Landbruksdirektoratet utbetalte over 9,7 mrd. kroner i produksjonstilskudd og tilskudd til ferie og avløsning i februar. Vel 39 500 jordbruksforetak søkte og fikk tilskudd. Produksjonstilskudd er en fellesbetegnelse på en rekke tilskudd, og formålet er å bidra til et aktivt og bærekraftig jordbruk. Gjennom ordningen med tilskudd til ferie og fritid skal de som driver husdyrproduksjon få mulighet til å ta fri ved å leie inn hjelp.

Foto: Marte Isenø Sanden / Sanden Gard

Viktige markedsrapporter

Også i 2019 var det stor interesse for Landbruksdirektoratets rapporter om markedsituasjonen for landbruksvarer hjemme og ute. Rapportene viste at på grunn av tørken har det aldri blitt importert så mye råvarer til kraftfôr eller blitt solgt så mye kraftfôr i Norge som i 2018. Importen av høy og halm var også rekordstor. Det var overskudd av melk, sau, lam og svin. Begge rapportene er en del av direktoratets årlige underlagsmateriale foran jordbruksforhandlingene.

2. KVARTAL

Satsing på grønt

I Jordbruksoppgjøret ble partene enige om en særskilt satsing på grøntsektoren. Landbruksdirektoratet fikk i oppdrag å være sekretariat for et utvalg som skal «legge fram en langsiktig plan for styrket innovasjon, vekst og økt norskandel for grøntproduksjoner, grønnsaker, frukt, bær, potet og blomster». Aktører i verdikjeden, avtalepartene og virkemiddelapparatet er med i utvalget som legger frem sin rapport i mars 2020.

Foto: Johanne Schjoldt / Landbruksdirektoratet

Godt innenfor jordvernmålet

Etter kommunenes KOSTRA-rapportering kunne Landbruksdirektoratet oppsummere at 3 561 dekar dyrka jord ble omdisponert i 2018. Dette var godt innenfor jordvernmålet på 4 000 dekar. Det er rundt de store byene at presset på å bygge ned jordbruksareal er størst. 24 855 dekar ble tillatt nydyrka i 2018. Det var over 2 000 dekar mer enn året før, og er det høyeste tallet siden KOSTRA-rapporteringen startet i 2005.

Foto: Oskar Pausmann

3. KVARTAL

Erstatning for avlingsvikt

I juli kunne vi gjøre opp status etter behandlingen av nesten 15 000 søknader om erstatning etter tørkesommeren 2018. De totale utbetalingene var på nær 2 mrd. kroner. Østlandet ble hardest rammet av tørkesommeren. Fylkene Oppland, Akershus, Buskerud, Østfold og Hedmark fikk de største erstatningsutbetalingene.

Foto: Torbjørn Tandberg / Landbruksdirektoratet

Digitalisering gir effekt

Landbruksdirektoratet digitaliserer for å forenkle, fornye og effektivisere. Siden oppstarten i 2017 er nå 20 fagsystemer ordninger innlemmet i fagsystemet Agros. Effektiviseringsgevinstene har vært store. Selvbetjeningsløsning for tilskudd til avløsning ved sykdom og fødsel mv. er et godt eksempel. Saksbehandlerne har spart mer tid enn tidligere anslått. En spørreundersøkelse fra juni viser at det nå i gjennomsnitt går med 46 minutter per sak, en innsparing på nesten fem timer per sak.

Foto: Kfirerony / Stock

God kornavling

I august meldte vi at kornavlingen kunne bli over normalen, etter en halvering av produksjonen tørkesommeren 2018. Senere på høsten kunne Norske Felleskjøp bekrefte at avlingen ble på over 1,27 mill. tonn. Det tilsvarer 11 prosent over snittet de siste fem årene. 40 prosent av hveteavlingen kan brukes til mat, mens fôrandelen ble på 57 prosent.

Foto: Torbjørn Tandberg / Landbruksdirektoratet

Jubileum for Utvalgte kulturlandskap

20-års jubileet for Utvalgte kulturlandskap ble markert med samling i Stavanger og på Rennesøy i august. Satsingen omfatter 45 kulturlandskap over hele landet. Formålet er å sikre langsiktig forvaltning av områder med høy biologisk og kulturhistorisk verdi. I 2019 bevilget regjeringen 33 mill. kroner til satsingen som er et samarbeid mellom Landbruksdirektoratet, Miljødirektoratet og Riksantikvaren.

Foto: Audun Skjerve

Foto: LMO

Nytt reindrifstyre

Et nytt, fulltallig reindrifstyre ble utnevnt i juni. Her ser vi det nye styret i møte med statsråd Olaug Bollestad. Begge parter oppsummerte møtet som svært positivt. – Jeg hadde stor nytte av å høre hvordan styret ser på aktuelle saker, og ser fram til et godt og tett samarbeid med framover, sa Bollestad. Viktige saker i 2019 var blant annet oppfølging av vedtak av fastsatte reintall og etablering av bruksregler.

4. KVARTAL

Høring om markedsregulering

Omsetningsrådet har hatt en omfattende gjennomgang av rådets regelverk og ordninger. Rådet har blant annet sett på hvordan regelverket kan forenkles og hvordan man kan sikre at markedsreguleringen ikke virker konkurransevridende. I slutten av november ble forslaget til endringer i regelverket for markedsregulering sendt på høring. Arbeidet skal avsluttes i 2020.

Copyright: Colourbox

Tilskudd til tømmerkaier i kystnære strøk

Det ble gitt investeringsstøtte til tømmerkaier for til sammen 53,3 mill. kroner i 2019. Tømmerkaiene er et viktig bidrag for å sikre avsetning, konkurransedyktige tømmerpriser og kostnadseffektiv transport av tømmeret til skogindustrien. Siden ordningen startet opp, har 29 kaianlegg fått tilsagn om delfinansiering. Tømmerkaia i Egersund ble offisielt åpnet i 2019.

Foto: Egersund Hamn

Del 3 Årets aktiviteter og resultater

Årets aktiviteter

Areal, skogbruk, ressursforvaltning og økologisk landbruk

BÆREKRAFTIG SKOGBRUK

Landbruksdirektoratet forvalter virkemidler som skal bidra til å oppfylle regjeringens mål om økt verdiskaping gjennom et lønnsomt og bærekraftig skogbruk. Virkemidlene er i hovedsak knyttet til bedre infrastruktur, økt foryngelse av skogen, samt miljø- og klimatiltak.

Skogeierne solgte over 11 mill. m³ tømmer til skogsindustrien i 2019, det høyeste avvirkningsvolumet noensinne. Det er over to prosent mer enn i 2018, og i siste ti-årsperiode har volumet økt år for år. Tømmeret har en bruttov verdi på over 4,8 mrd. kroner for skogeierne. Gjennomsnittlig tømmerpris var på 430 kr per m³, også dette høyere enn noen gang tidligere. Økningen fra 2018 er på hele seks prosent. Den månedlige tømmerprisen har vist en nedadgående trend siden vinteren 2019.

TØMMERKAIER OG SKOGSVEIER

Den økte avvirkingen kommer etter at regjeringen har satset tungt på bedre infrastruktur de siste åra. Landbruksdirektoratet gjennomførte også i 2019 en betydelig satsing på tømmerkaier og skogsveier. Vi mener at behovet for å kunne realisere gjen-

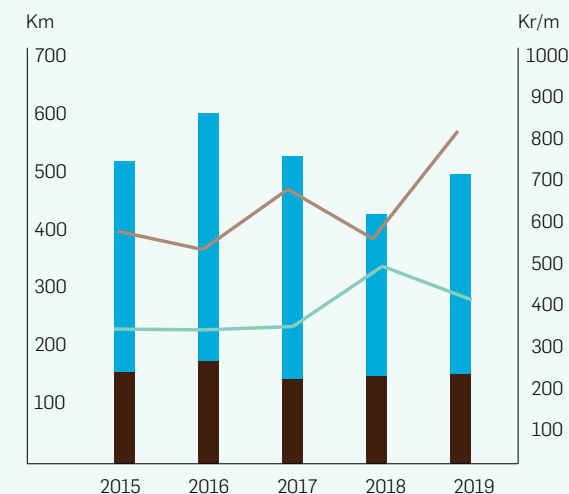
stående gode og realistiske søknader vil være om lag 100 mill. kroner fordelt på 2020 og 2021. Dette forutsetter at Drammensregionen ikke kommer med nye behov på flere år.

Det ble gitt investeringsstøtte til tømmerkaier for til sammen 53,3 mill. kroner i 2019. Børøya (Hadsel kommune), Storskjæret (Steigen kommune) og Samnøy (Fusa kommune) fikk støtte til nye prosjekter. I tillegg ble det gitt tilleggsbevilgninger til Risøyhamn (Andøy kommune) og stasjonær leker på Lierstranda (Lier kommune). Siden ordningen startet opp, har 29 kaianlegg fått tilsagn om delfinansiering. Tømmerkaia i Egersund ble offisielt åpnet i 2019.

I statsbudsjettet for 2019 var det satt av 129 mill. kroner til nybygging og ombygging av skogsveier, samt til drift i vanskelig terreng. Etter to år med nedgang i skogsveibygingen fra toppåret 2016, tyder oppgangen i 2019 på at investeringsviljen fortsatt er til stede. I alt ble det investert 267,8 mill. kroner i veibygging i skogen i 2019, en økning på 19,9 prosent fra 2018. 155 km nybygd skogsvei, i all hovedsak skogsbilvei, ble ferdigstilt. Dette er på samme nivå som året før. I tillegg er 347 km eksisterende skogsvei oppgradert til moderne standard, 68 km mer enn i 2018.

i

FERDIGSTILTE SKOGSVEIER

- Ferdigstilt ombygget vei km
- Ferdigstilt nyanlegg km
- Ombygging kostnad - kr/m
- Nybygging kostnad - kr/m

Planlegging, bygging og ferdigstilling av en skogsvei går gjerne over flere år, noe som fører til at vi får svingninger i statistikken fra år til år.

Til drift i vanskelig terreng er det brukt 9 mill. kroner, i hovedsak som tilskudd til taubanedrift. Det er en nedgang i utbetalt tilskudd med 1,7 mill. kroner fra 2018. Det er for tidlig å konkludere noe om årsaken til nedgangen.

NY SKOG

Planting, ungskogpleie og andre kulturtiltak for å etablere ny skog av god kvalitet, er et annet sentralt virkemiddelområde i skogpolitikken.

Tilplantet areal i 2019 var på nesten 225 000 dekar, en økning på ca. 19 000 dekar fra 2018. For en stor del er dette en naturlig konsekvens av det økte avvirkningsnivået de senere åra. Til tross for tettere oppfølging av foryngelsesplikten, er det fortsatt en utfordring å opprettholde og øke nivået. Spesielt på Vestlandet er det fortsatt en utfordring at mange hogstflater ikke blir tilfredsstillende forynget. Plantetallet har fulgt plantearealet de senere åra, og for 2019 ble det satt ut nesten 40 mill. planter. I tillegg ble det satt ut 4,5 mill. planter knyttet til suppleringsplanting.

Ungskogpleien har hatt en svakt fallende trend de siste åra, men viser en svak økning fra foregående år og endte på 271 000 dekar i 2019. Økningen i 2019 kom på Østlandet. Ungskogpleie er viktig for å utvikle stabile og stormsterke skogbestander, bidrar til økt vekst og bedre kvalitet og gir et positivt bidrag i klimasammenheng.

SKOGFONDORDNINGEN

I tillegg til virkemidlene over statsbudsjettet, har vi Skogfondordningen, som skal sikre at skogeierne gjør nødvendige tiltak etter hogst, investerer i skogsveier og skogbruksplaner. Skattefordelen gjør ordningen gunstig. Når skogeieren selger tømmer, må vedkommende sette en andel av bruttoverdien (mellom 4 og 40 prosent) inn på fondskontoen sin.

I 2019 satte skogeierne i snitt av 14,3 prosent til skogfond, noe som tyder på at mange har en intensjon om å bruke ordningen. Skogeierne finansierte investeringer med 505 mill. kroner

fra fond, mens det ble satt av 699 mill. kroner. Sammenliknet med 2018 økte uttaket med 83 mill. kroner, mens det ble satt av 47 mill. kroner mer.

Det går normalt fra tre til fem år fra skogfondmidlene avsettes ved hogst, og fram til de benyttes til planting, ungskogpleie og bygging av skogsvei. Økt avvirkning over flere år er med på å øke den samlede fondsbeholdningen. Samtidig er det en utfordring å få alle skogeiere til å benytte ordningen målrettet. Totalbeholdningen i fondet ved årsskiftet er omkring 2,1 mrd. kroner.

KLIMA- OG MILJØTILTAK I SKOGEN

Klima- og miljøtiltak er et tredje sentralt område i skogpolitikken. Pilotprosjektet "Planting av skog på nye arealer" samt klimatilskudd til gjødsling og til tettere planting for å binde mer CO₂ i skog, er viktige tiltak.

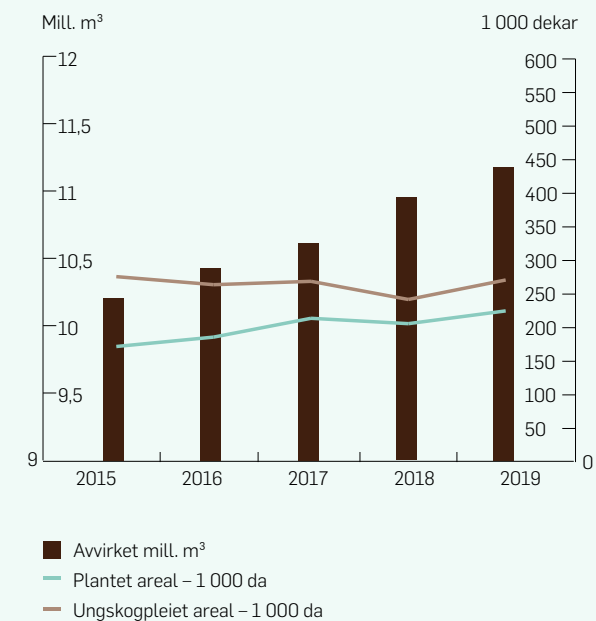
Det ble gjødslet 37 530 dekar skog i 2019. Samlet gjødslet areal de tre foregående åra var 230 590 dekar. Taket på 25 000 dekar, som gjelder områder med direkte avrenning til Oslofjorden og Skagerak over en femårsperiode, ble nådd i fjor, og er medvirkende til at gjødselarealet har gått ned i år. Utbetalt tilskudd til dette formålet i 2019 var 5,46 mill. kroner.

Arealet som ble plantet tettere i 2019 var på samme nivå som året før, og utgjorde 225 340 dekar nyplanting samt 63 406 dekar suppleringsplanting. Utbetalt tilskudd til dette var 30,1 mill. kroner.

Målet med pilotfasen av "Planting av skog på nye arealer" har vært å få erfaring med tiltaket før oppskalering og utvidet implementering. I 2019 har LMD og KLD fått overlevert en sluttrapport og evaluering av pilotfasen med anbefalinger om hvordan tiltaket kan videreføres. I pilotfasen ble det plantet ca. 6 000 dekar fordelt på 211 plantefelt. Forventet meropptak på disse feltene er beregnet til 450 000 tonn CO₂.

AVVIRKNING, PLANTING OG UNGSKOGPLEIE

Vi har ikke tall for avvirkningsareal som direkte kan sammenlignes med plantet og ungskogpleiet areal. Det er behov for ungskogpleie både på arealer som er tilplantet og arealer som er naturlig forynget.

Landbruksdirektoratet fikk i oppdrag sammen med Miljødirektoratet å utrede forslag om generelt forbud mot bruk av utenlandske treslag med betydelig risiko for norsk natur. Det ble konkludert med at hensynene til naturmangfold, klima og næring kan ivaretas på en balansert måte gjennom forvaltning etter forskrift. Det ble også lagt vekt på at et eventuelt forbud vil resultere i et mindre opptak av karbon i norske skoger. Forslaget til en revidert forskrift har som mål å legge til rette for bedre vurderinger av fordeler og ulemper ved bruk av utenlandske treslag.

SKOGBRUKSPLANLEGGING

Skogbruksplanlegging med miljøregistreringer er et virkemiddel for bærekraftig utnyttelse av skogressursene. Det ble i 2019 utbetalt om lag 25,2 mill. kroner i tilskudd til skogbruksplanlegging med miljøregistrering. Dette er en økning på 1,4 mill. kroner fra året før. Det ble levert skogbruksplanprosjekter for et areal på 3,5 mill. dekar og livsmiljøregistreringer med et arealbeslag på 95 000 dekar. Bevilgninger til dette formålet har økt for hvert år de siste tre åra, noe som vil komme til utbetaling etter hvert som prosjektene blir ferdigstilt.

Vi hadde i 2019 innlegg og dialog om betydningen av et oppdatert AR5 (arealressurskart i målestokk 1:5000) både på samling for fylkenes geodataledere og på fylkesmannskonferansen. Det ble i 2019, som i 2018, gjennomført massiv oppdatering av Landbruksregisteret med tall fra AR5 for å sikre at oppdaterte kart også ligger til grunn der. Landbruksdirektoratet har utformet endrede rapporteringskriterier for Fylkesmannens arbeid med AR5, og AR5 var tema i styringsdialogen med fylkene i 2019.

FORVALTNINGSOVERFØRINGEN TIL KOMMUNER OG FYLKESKOMMUNER

Fra 1. januar 2020 overføres ansvaret for behandling av tilskuddsøknader for landbruksveier og drift i vanskelig terreng til kommunene. Vi har gjort endringer i fagsystemet, og vi har etablert en veibank for å få bedre oversikt over tilskuddsbehovene. Kommunene er informert om hvilke oppgaver de har fått ansvar for. Vi har også vært til stede på to kommunesamlinger og hatt innlegg om temaet på veiplanleggersamling i regi av Skogkurs.

Forvaltningsansvaret for prosjektmidler til Kystskogbruket overføres til fylkeskommunene fra 1. januar 2020. Det er sendt informasjonsbrev til fylkeskommunene. Her oppfordres de til å disponere midlene slik at de fylkesovergripende prosjektene i Kystskogbruket kan videreføres, samt å finne samarbeidsformer for å håndtere felles søknader til flere fylkeskommuner.

ØVRIGE TILTAK FOR SKOGBRUKET

Ved inngangen til året hadde vi en forhøyet barkebillepopulasjon, og det var derfor spesielt viktig å følge med på barkebille-situasjonen. Det ble meldt om noe økning i tørkestresset og billedrept gran, spesielt i Vestfold, Buskerud og Telemark. At det ikke ble mer omfattende angrep, skyldes med stor sannsynlighet mindre gunstige værforhold for billene, spesielt på våren. I 2019 var det få rapporter om både stormskader og skogbranner.

Når det gjelder vårt sektoransvar for naturfarer, samarbeider vi med NVE via Naturfareforum. I 2019 har vi blant annet arbeidet med en rapport om begrepsavklaringer og forslag til standarder for skog, som blir kartfestet i faresonekartleggingen når skogen har funksjon som vern mot naturskader. Faresonekartene blir nå etter hvert tatt hensyn til når fylkene reviderer de lokale vernskogforskriftene. Mange aktører viser interesse for dette temaet.

Tilplantet areal i 2019 var på nesten 225 000 dekar, en økning på ca. 19 000 dekar fra 2018.

KLIMA- OG MILJØTILTAK I JORDBRUKET

Det er et landbrukspolitisk mål å legge til rette for et bærekraftig landbruk som ivaretar kulturlandskapet og produserer på en måte som begrenser utslipp til luft og vann. Landbruksdirektoratet forvalter en rekke ordninger som skal bidra til dette.

I 2019 la vi særlig vekt på å øke kunnskapen om hvordan vi kan styrke landbrukets positive bidrag til miljø og klima og redusere tap av jord, avrenning og klimagassutslipp fra landbruket ved å gjennomføre og delta i flere utredninger på mange fagfelt.

KLIMA

Matproduksjon er kilde til klimagassutslipp. Samtidig bidrar landbruksproduksjon til å motvirke utslippene gjennom opptak av karbon på gras- og skogarealer, og ved å produsere råstoff til fornybar energi. En sentral utfordring for landbruket er å tilpasse produksjonen til et endret klima.

Direktoratet har arbeidet med flere utredninger som gjelder utslipp til luft i 2019, bl.a. Klimakur 2030 og tiltak for å redusere ammoniakkutslipp fra jordbruket. Vi har også deltatt i sekretariatet for teknisk beregningsutvalg for klimagassutslipp til jordbruket.

Klima- og miljøprogrammet skal bidra til rådgiving og ny kunnskap om klima- og miljøtiltak i jordbruket. Gjennom programmet blir det gitt tilskudd til prosjekter innenfor temaene klimatilpasning, klimagassutslipp, karbonbinding, forurensing, naturmangfold og kulturlandskap. Programmet hadde i 2019 et budsjett på 26,5 mill. kroner, hvorav 7 mill. kroner ble fordelt til fylkesvise prosjekter og de resterende til nasjonale prosjekter. Landbruksdirektoratet mottok 45 søknader om støtte, hvorav 24 prosjekter ble tildelt midler. Av disse var ni prosjekter innen kategorien klima og seks innen klimatilpasning.

I 2017 ble prosjektet "Klimasmart landbruk" iverksatt i regi av næringen. Målsettingen er å tilby tilpasset klimarådgivning til alle norske gårdsbruk. I 2019 er det arbeidet videre med utvikling av modeller og støtteverktøy for flere produksjoner og driftsformer. Utviklingsarbeidet fortsetter i 2020.

NASJONALT MILJØPROGRAM

Nasjonalt miljøprogram har egne nasjonale mål for miljøarbeidet i jordbruket, og viser til hvilke virkemidler som brukes for å nå disse målene. Målene er delt inn etter åtte ulike tema:

- kulturlandskap
- kulturminner og kulturmiljø
- biologisk mangfold
- avrenning
- friluftsliv
- plantevern
- utslipp til luft
- økologisk jordbruk

Programmet gir også en samlet framstilling av andre nasjonale og internasjonale mål og forpliktelser på miljøområdet som er relevante for jordbruket. Jordbrukets sektoransvar for miljø følges opp gjennom virkemidler som forvaltes på nasjonalt, regionalt og kommunalt nivå. Denne modellen skal sikre en god målretting av miljøvirkemidlene.

REGIONALE MILJØPROGRAM

Regionale miljøprogram (RMP) skal bidra til at jordbruket når målene i Nasjonalt miljøprogram innen kulturlandskap, kulturminner og kulturmiljø, biologisk mangfold, avrenning, friluftsliv, plantevern og utslipp til luft. Hvert fylke utarbeider sitt eget miljøprogram som definerer regionale miljøutfordringer, og følger det opp med tilskudd til miljøtiltak som skal imøtekomme utfordringene. Det ble laget nye regionale miljøprogram i alle fylker i 2019.

I 2019 la vi særlig vekt på å øke kunnskapen om hvordan vi kan styrke landbrukets positive bidrag til miljø og klima og redusere tap av jord, avrenning og klimagassutslipp fra landbruket.

I 2019 fikk nesten 20 300 foretak innvilget om lag 432 mill. kroner i regionale miljøtilskudd. Blant disse har 718 beitelag fått støtte til organisert beitebruk. Størsteparten av midlene ble brukt til å ivareta kulturlandskap og redusere avrenning til vassdrag og kyst, henholdsvis 30 prosent og 33 prosent av det totale RMP-tilskuddet.

SPESIELLE MILJØTILTAK I JORDBRUKET

Spesielle miljøtiltak i jordbruket, SMIL, bidrar til at nasjonale miljømål ivaretas gjennom lokalt arbeid med miljøverdier i jordbruket. Ordningen bedrer miljøtilstanden i jordbruket ved å redusere forurensingen og ved å ta vare på særpreg i jordbrukslandskapet, naturmangfold og kulturminner. Ordningen forvaltes av kommunene. I 2019 var rammen på 115 mill. kroner.

Interessen for å gjennomføre kulturlandskapstiltak og hydrotekniske tiltak er stor.

En stadig større andel av midlene går til utbedring av hydrotekniske anlegg og andre tiltak for redusert forurensing som f.eks. fangdammer. Hydrotekniske anlegg er viktig for å unngå skade på jordbruksarealer og for å redusere forurensing av vann og vassdrag. Det er økende utfordringer med hydrotekniske anlegg som på grunn av forfall, elde og dimensjonering ikke tar unna økt nedbør.

Det er også stor interesse for å ta vare på biologisk mangfold og kulturminner. Innenfor kulturlandskap har SMIL støttet flest tiltak for å ivareta verneverdige bygninger og gammel kulturmark.

I 2019 ble SMIL innlemmet i det omfattende digitale søknads- og saksbehandlersystemet Agros.

Mange kommuner forventer en økning i behov for investeringsmidler framover, da det i 2020 også er åpnet opp for at privatpersoner kan innvilges SMIL-tilskudd.

DRENERING

Godt drenert jord gir bedre så- og høsteforhold, økt plantevekst, økt næringsopptak og redusert risiko for jordpakking. God drenering kan redusere faren for erosjon som følge av overflateavrenning, og bidra til bedre vannkvalitet. Redusert erosjon bidrar til å bevare jord som en ressurs for framtidig matproduksjon. Drenering er viktig både for å tilpasse jordbruket til et endret klima, og å redusere klimautslipp fra arealene.

I 2019 ble det innvilget 103,7 mill. kroner i tilskudd til 3 090 søknader. Dette vil drenerer i overkant av 50 000 dekar. Det ble utbetalt ca. 70 mill. kroner. Siden ordningen ble innført, er det innvilget tilskudd til drenering av nær 300 000 dekar. Det er fortsatt stort behov for drenering av arealer

VANNFORVALTNING

Landbruksdirektoratet deltar i oppfølging av vannforskriften, blant annet ved å forvalte og tilpasse virkemidler som skal forbedre eller opprettholde vannmiljøet i jordbruksdominerte områder. I 2019 har Landbruksdirektoratet bidratt i følgende hovedaktiviteter i oppfølgingen av vannforskriften:

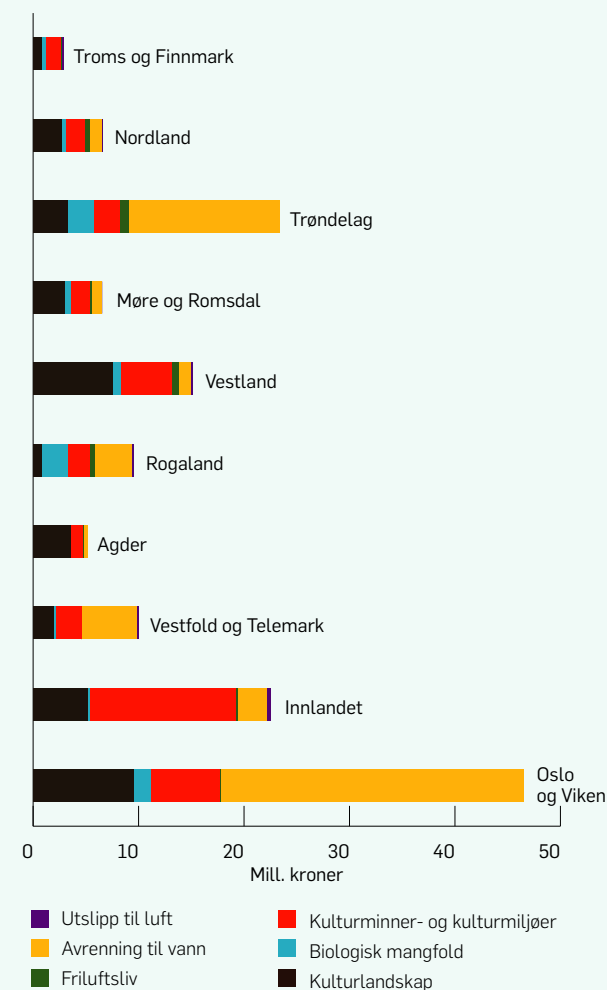
- Oppdatering av vannforvaltningsplaner for planperioden 2022–2027
- Innspill til Helhetlig plan for Oslofjorden
- Arbeid med nye erosjonsrisikokart som skal gi en bedre målretting av vannmiljøtiltak

HANDLINGSPLAN FOR BÆREKRAFTIG BRUK AV PLANTEVERN MIDLER

Handlingsplan for bærekraftig bruk av plantevernmidler (2016–2020) fastsetter mål og tiltak for å redusere risiko for helse og miljø ved bruk av plantevernmidler, og for å redusere bruken av kjemiske plantevernmidler. Landbruksdirektoratet er sekretariat for oppfølging av handlingsplanen, og forvalter midler for å følge opp mål og tiltak i planen.

SMIL – TILSAGN PER MILJØTEMA I DE NYE REGIONENE

I 2019 var rammen for SMIL 115 mill. kroner. I tillegg var det en del utdisponerte og inndratte midler fra 2018 som blant annet skyldes nytt fagsystem som inndrar midler automatisk ved utgått arbeidsfrist. Totalt ble det gitt tilsagn om 148 mill. kroner.

Etter samråd med Mattilsynet, tildeler vi midlene til ulike prosjekter som skal bidra til økt kunnskap og bedre informasjon hos næringsutøverne. I 2019 ble det tildelt 10 mill. kroner i tilskudd til 22 prosjekter. Mange av prosjektene omhandler integrerte metoder for bekjempelse av skadegjørere, hvor formålet er å redusere behovet for kjemiske plantevernmidler.

UTVALGTE KULTURLANDSKAP I JORDBRUKET OG VERDENSARVSATSINGEN

Disse satsingene gir effekter på både kort og lang sikt. Arealer som er ryddet og kulturminner som er satt i stand er eksempler på umiddelbare resultater, mens økt artsmangfold vil kunne komme på lengre sikt. I tillegg bidrar satsingene til videreutvikling av annen næringsvirksomhet.

Landbruksdirektoratet koordinerer arbeidet med Utvalgte kulturlandskap, i nært samarbeid med Miljødirektoratet og Riksantikvaren. I august feiret vi at det var ti år siden de første områdene fikk status som utvalgte kulturlandskap.

Det ble i 2019 bevilget nærmere 33 mill. kroner til kjøtsel og investeringer i de utvalgte kulturlandskapene, hvorav 11 mill. kroner over jordbruksoppgjøret og nesten 22 mill. kroner fra Klima- og miljødepartementet. Satsingen ble utvidet med tre nye områder i 2019, og ytterligere to skal innlemmes i 2020. I alt 46 områder vil da være med og synliggjøre mangfoldet i norske jordbrukslandskap.

Aktiviteten i de utvalgte kulturlandskapene i 2019 blir oppsummert i egen årsrapport til KLD og LMD i april 2020.

I 2019 ble det bevilget 7,5 mill. kroner til areal- og beitetiltak i verdensarvområdene Vestnorsk fjordlandskap og Vegaøyan. Midlene bidrar til å legge til rette for å få dyr på beite og å få skjøttet landskap i områder der det er utfordrende å sikre landbruksdrift.

Forvaltningsansvaret for Utvalgte kulturlandskap og Verdensarvsatsingen skal overføres fra regionalt forvaltningsnivå til kommunene i 2020. I 2019 arbeidet vi derfor med regelverks-avklaringer, høring av ny forskrift og forberedelser til oppgaveoverføring. Det ble også utarbeidet en kommunikasjonsplan.

TILSKUDD TIL FRØAVL, UTVIKLING AV PLANTEMATERIALE OG BEVARING AV GENETISKE RESSURSER

Landbruket er en svært væravhengig næring, og må kunne tilpasse seg et klima i endring. Det er viktig å utvikle plantesorter som kan dyrkes under varierende klimaforhold og som er robuste i møte med skadedyr. Vegetativt formerte planter må være sykdomsfrie før videre oppformering. Frø og plantemateriale av gamle sorter må bevares som backup, siden mange har egenskaper som kan bli etterspurt i framtida.

Flere av tilskuddsordningene som Landbruksdirektoratet forvalter bidrar til å fremme klimatilpasning av norsk plantemateriale. Det ble gitt tilskudd på 18,72 mill. kroner til dyrking og forsyning av frø av klimatilpassede sorter av førvekster, rotvekster og grønnsaker. Samlet ble det gitt tilskudd til planteforedling av engvekster, potet, frukt og bær, og utvikling av plantemateriale innen frukt, bær, prydvekster og blomster for 37,46 mill. kroner. I tillegg til å fremme utvikling av klimatilpassede planter, bidrar disse tilskuddene også til nasjonal kompetanse og utvikling av plantebaserte næringer.

I revidert tildelingsbrev for 2019 ba Landbruks- og matdepartementet Landbruksdirektoratet om å vurdere om forskrift for tilskudd til frøavl m.m. kan utvides til å omfatte pollinatorvennlige naturfrøblandinger. Oppdraget var en oppfølging av den nasjonale pollinatorstrategien. Strategiens overordnede mål er å sikre levedyktige bestand av villbier og andre pollinerende insekter. Tiltaket "soner for pollinerende insekter" ble innført som del av Regionalt miljøprogram (RMP) i 2019. Dette tiltaket har gitt, og er forventet å gi, ytterligere etterspørsel etter frøblandinger av pollinatorvekster.

Den 20. august var det ti-års jubileumssamling for Utvalgte kulturlandskap på Rennesøy i Rogaland. På bildet får både landbruks- og matminister Olaug Bollestad og klima- og miljøminister Ola Elvestuen innføring i bruk av ljå.

Rapporten konkluderer med at Forskrift om tilskudd til frøavl m.m. kan utvides til å omfatte pollinatorvennlige naturfrøblandinger.

De genetiske ressursene for mat og landbruk må sikres for framtidig mat- og landbruksproduksjon og framtidige utfordringer som klimaendringer, befolkningsvekst og endringer i forbruksmønstre. I 2019 ble det innvilget 7,8 mill. kroner i tilskudd fordelt på 62 tiltak som skal styrke arbeidet med bevaring og bærekraftig bruk av husdyr-, plante- og skogtregenetske ressurser. Utkast til en nasjonal strategi for bevaring og bærekraftig bruk av genetiske ressurser ble sluttført og oversendt LMD før sommeren. Basert på denne fastsatte LMD rett før årsskiftet en ny nasjonal strategi for bevaring og bærekraftig bruk av genetiske ressurser for mat og landbruk. Strategien ligger til grunn for tildeling av tilskudd til genressurstiltak i 2020.

STATISTIKK FOR MATSVINN I JORDBRUKSEKTOREN

I 2017 ble det inngått en bransjeavtale mellom fem departementer og en rekke bransjeorganisasjoner om reduksjon av matsvinn i Norge. Den norske bransjeavtalen har satt et mål om å halvere matsvinnet per innbygger innen 2030 for hele verdikjeden.

Landbruksdirektoratet fikk i 2019 ansvaret for å sammenstille statistikk for matsvinn i jordbrukssektoren. 2020 vil bli det første året svinnet skal måles, og statistikken blir publisert i 2021. Dette vil være statistikk over matsvinn som oppstår i primærleddet, fra tidspunktet da planter blir høstet og dyr blir slaktet. Grøntsektoren blir mest berørt av denne nye rapporteringen, og skal fra 2020 starte med måling og registrering av matsvinn, både hos bonden, i pakkeriet og i råvaremottak.

TILSKUDD TIL TILTAK I BEITEOMRÅDER

Totalrammen for Tilskudd til tiltak i beiteområder var i 2019 totalt 18 mill. kr, hvorav 3 mill. til kostnader for beitenæringen som følge av CWD (skrantesyke) i Nordfjella, og med en betydelig prioritering av teknologiinvesteringer.

Fra 2020 overtar kommunene forvaltningsansvaret for ordningen. I 2019 ble ordningen innarbeidet i fagsystemet Agros. Landbruksdirektoratet har fastsatt nytt rundskriv til den reviderte forskriften og lagt til rette for at Fylkesmannen effektivt skal kunne følge opp kommunene og bidra til å forvalte midlene gjennom økt digitalisering og mulighet for kontroll. Søknadsprosessen vil etter dette bli enklere, personopplysninger er bedre sikret, og det blir en tryggere, raskere og mer effektiv forvaltning av ordningen.

ØKOLOGISK LANDBRUK

Landbruksdirektoratet forvalter midler til utvikling av økologisk landbruk og følger omsetningen av økologiske landbruksvarer. Målet er å stimulere til økologisk produksjon av varer som vi har forutsetning for å produsere i Norge, og som markedet etterspør. Landbruksdirektoratet har i 2019 arbeidet med oppfølging av den nye nasjonale strategien for økologisk jordbruk fra 2018.

Økologiprogram

Landbruksdirektoratet fastsatte i juni et Økologiprogram (2019–2030) som skal følge opp føringer fra strategien, og bidra til en målrettet og effektiv bruk av virkemidlene over jordbruksavtalen framover. Prioriteringer for bruk av utviklingsmidler inngår i programmet. Avtalepartene og Økologisk Norge ga innspill til programmet.

Oppdraget med å evaluere Nofimas prosjekt Økomat, som skal bidra til å gi en økning i bredde, kvantum og kvalitet av tilgjengelige økologiske matprodukter i alle omsetningsledd, ble satt bort til Oxford Research. Evalueringen konkluderte med at Økomat er samfunnsøkonomisk lønnsomt, og er innrettet på en måte som er i tråd med målgruppens behov. Prosjektet kan likevel styrkes ved videreutvikling av en rekke elementer.

For 2019 ble det avsatt 31 mill. kroner til utviklingstiltak innen økologisk landbruk.

Norsk Landbruksrådgiving (NLR) leverte i samarbeid med Landbruksdirektoratet en langsiktig plan for NRL sitt arbeid med å utvide sine oppgaver innen økologisk jordbruk. Planen omhandler oppbygging og utvikling av faglige nettverk knyttet til ulike økologiske produksjoner, tiltak og samarbeid med andre om FoU-arbeid og planer for jordfaglig satsing. Norsk senter for økologisk landbruk (NORSØK) samarbeider med NLR om dette arbeidet.

Utviklingstiltak

For 2019 ble det avsatt 31 mill. kroner til utviklingstiltak innen økologisk landbruk, der en stor del av midlene ble tildelt særskilte satsinger som fulgte av føringer i strategien. Landbruksdirektoratet ga tilskudd til totalt 22 utviklingsprosjekter i hele verdikjeden.

PROGRAM FOR JORDHELSE

Landbruksdirektoratet startet arbeidet med å utarbeide et program for jordhelse, der søkelyset settes på den betydningen jordlivet og innholdet av organisk materiale og karbon i jorda har for de økosystemtjenestene jorda skal levere.

Det er nedsatt en arbeidsgruppe som Landbruksdirektoratet leder og er sekretariat for. Arbeidsgruppen er sammensatt av sentrale faginstanser som Norsk landbruksrådgiving, NIBIO, NMBU og NORSØK. Videre er Fylkesmannen i Viken, Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Norges Bondelag representert i gruppen.

JORDVERN

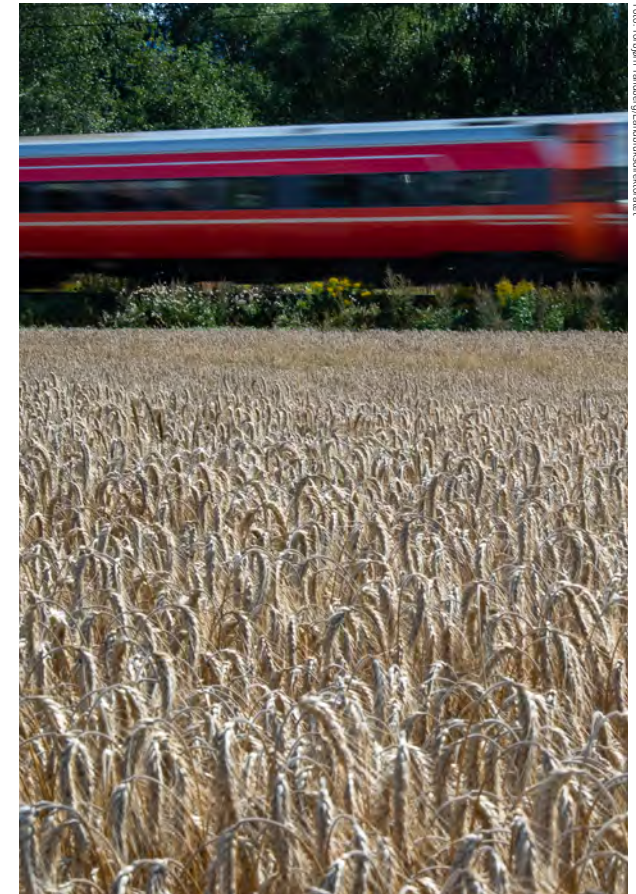
På jordvernområdet la Landbruksdirektoratet i 2019 vekt på utredningsarbeid og rådgiving til Landbruks- og matdepartementet.

På oppdrag fra LMD utredet vi virkemidler for å redusere landbrukets egen nedbygging av dyrka og dyrkbar jord. Vi foreslo å innføre en meldeplikt gjennom jordloven for byggetiltak til jordbruksproduksjon. På denne måten vil det også bli mulig å registrere og føre statistikk over dyrka og dyrkbar jord som omdisponeres gjennom landbrukets egen nedbygging.

Vi ser fortsatt en positiv trend med redusert omdisponering av dyrka jord til andre formål enn landbruk. 3 561 dekar dyrka jord ble omdisponert i 2018, noe som er godt under jordvern-målet på 4 000 dekar. 24 855 dekar ble tillatt nydyrka i 2018. Det var over 2 000 dekar mer enn året før, og er det høyeste tallet siden KOSTRA-rapporteringen startet i 2005. Det har vært en jevn økning i nydyrkingstallene de siste fire åra.

INNSIGELSESAKER

Landbruksdirektoratet har en rådgivende rolle, og gir faglige råd til LMD i innsigelsessaker etter plan- og bygningsloven. I 2019 behandlet vi seks slike saker. I fire av disse sakene anbefalte vi at Fylkesmannens innsigelse ble tatt til følge.

Vi ser fortsatt en positiv trend med redusert omdisponering av dyrka jord til andre formål enn landbruk.

AREAL- OG EIENDOMSFORVALTNING

Gjennom veiledning, samarbeid med andre etater og behandling av klagesaker, bidrar Landbruksdirektoratet til at landbrukets arealressurser blir ivaretatt i tråd med lovgivningen.

I hovedsak er det kommunene som forvalter jord- og konsesjonsloven. Fylkesmannen er klageinstans, mens Landbruksdirektoratet er klageinstans i saker der Fylkesmannen har omgjort kommunens vedtak, og i de sakene der Fylkesmannen er førsteinstans.

I 2019 holdt vi foredrag på flere kommunesamlinger i regi av Fylkesmannen, og behandlet både klagesaker og omgjøringsbegjæringer i saker etter jordloven og konsesjonsloven. I 2019 behandlet vi elleve omgjøringsbegjæringer, hvorav to vedtak ble omgjort. I tillegg gikk Landbruksdirektoratet inn og omgjorde et kommunalt vedtak om konsesjon til et aksjeselskap. Denne saken ligger til klagebehandling hos LMD.

For å hindre at eiendommer som kan brukes til helårsbolig blir brukt til fritidsformål, kan en kommune bestemme at reglene om konsesjonsfrihet uten boplikt helt eller delvis ikke skal gjelde. Forskrift om dette fastsettes, endres eller oppheves av Landbruksdirektoratet etter søknad fra kommunen. I 2019 behandlet vi fem søknader, hvorav to var søknader om opphevelse og tre var søknad om endring av forskrift om nedsatt konsesjonsgrense.

Ved utgangen av 2019 hadde 45 kommuner forskrift om nedsatt konsesjonsgrense. Av disse hadde ni kommuner opphevet slektskapsunntaket.

Gjennom veiledning, samarbeid med andre etater og behandling av klagesaker, bidrar Landbruksdirektoratet til at landbrukets arealressurser blir ivaretatt i tråd med lovgivningen.

ERSTATNINGSORDNINGENE

AVLINGSSVIKT

Formålet med erstatningsordningen er å gi kompensasjon for å "reduere økonomiske tap" for foretak med betydelig avlingssvikt. Erstatningsordningen skal være til hjelp gjennom en vanskelig økonomisk periode, og ikke en form for inntektsgaranti. Ordningen gjelder bare for skader som er forårsaket av utfordrende værforhold, og et vilkår for erstatning er at denne klimatiske årsaken er godt dokumentert.

Tørkesommeren 2018 ga rekordhøye erstatningsutbetalinger til bønder i Sør-Norge. Ved årsskiftet 2018/2019 gjensto 3 700 saker av 15 000 mottatte søknader. Disse ble ferdigbehandlet av Fylkesmannen før sommeren, og samlet utbetaling til bønder som fikk ødelagt avlingene sine på grunn av tørkesommeren har til sammen blitt i underkant av 2 mrd. kroner.

I 2019 er det registrert 500 innkomne søknader. En av årsakene til avlingssvikt i 2019 var vanskelige værforhold og unormalt sen våronn i Innlandet. En del av det sent sådde kornet ble ikke modent. Omtrent halvparten av søknadene er relatert til kornproduksjon, mens det kun kom 80 søknader fra grovfôrprodusenter.

NATURSKADEERSTATNING

I 2019 behandlet vi 370 saker etter lov om naturskadeerstatning. Det ble tilkjent erstatninger for ca. 79 mill. kroner.

I oktober 2018 var det igjen storflom i Oppland og Sogn og Fjordane. Disse søknadene kom til behandling i 2019 da søknadsfristen for naturskadeerstatning etter disse hendelsene gikk ut først i januar 2019. Enkelte kommuner på Vestlandet ble rammet av flom og ras i juli. Jølster var den kommunen som hadde flest skader. I 2019 var antall elektroniske søknader 95 prosent.

ERSTATNINGER ETTER OFFENTLIGE PÅLEGG

Landbruksdirektoratet utbetalte 73,6 mill. i erstatninger og kompensasjon som følge av offentlige pålegg om sanering i husdyr- og planteproduksjon. Av dette ble 53,2 mill. utbetalt som erstatning etter vedtak ved funn av LA-MRSA (dyre-assosierte multiresistente bakterier).

Det har i flere år vært omfattende sanering av LA-MRSA i norske svinebesetninger. Dette er en del av Norges offensive strategi mot antibiotikaresistens. Det har vært en økning i utbetalinger, fra 21,2 mill. kroner i 2018 til 53,2 mill. kroner i 2019.

Øvrige husdyrsykdommer førte til 12,5 mill. kroner i erstatningsutbetalinger.

Utbetalinger til kompensasjonsordninger knyttet til erstatning etter offentlig pålegg ble 1,6 mill. kroner totalt.

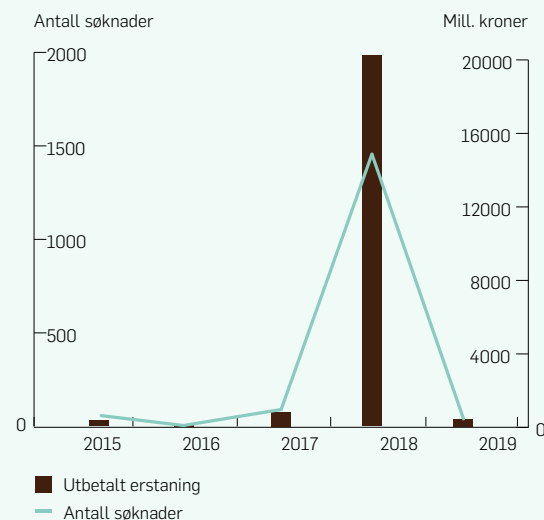
Erstatning i planteproduksjon var begrenset til ca. 6,27 mill. kroner for sanering av Tospovirus i produksjon av Begonia, bakteriebladflekk i jordbærproduksjon og for sanering av sopp-sykdommen løkhvittråte i løkproduksjon.

PELSDYR

Stortinget vedtok i 2019 at pelsdyrproduksjonen skulle avvikles, og Landbruksdirektoratet fikk ansvaret for å forvalte kompensasjonsordningen. Sammen med LMD deltok vi i hele prosessen med å utarbeide forskriften om kompensasjon etter avvikling av hold av pelsdyr som ble vedtatt i november. Vi utarbeidet søknadsskjema, og før årsskiftet hadde vi klar en digital løsning for innsending og behandling av søknader gjennom Agros. Det ble behandlet én sak og foretatt én utbetaling i 2019.

ANTALL SØKNADER OM AVLINGSSVIKT

En av årsakene til avlingssvikt i 2019 var vanskelige værforhold og unormalt sen våronn i Innlandet. Omtrent halvparten av søknadene er relatert til kornproduksjon. Tallene for 2019 er et foreløpig anslag.

Bærekraftig reindrift

De overordnede målene for reindriften er at den skal være økologisk, økonomisk og kulturelt bærekraftig.

I samsvar med St. meld nr. 32 (2016–2017) "Reindrift. Lang tradisjon – unike muligheter" skal tiltak som bygger opp om økologisk bærekraft prioriteres. Innenfor disse rammene har Landbruksdirektoratet ansvaret for å forvalte virkemidlene i reindriftsavtalen, reindriftsloven og iverksette vedtak gjort av Reindriftsstyret.

Det er etablert kriterier for økologisk bærekraft i reindriften, mens kriteriene for økonomisk og kulturell bærekraft ikke er like klare. Høsten 2019 ble det opprettet en arbeidsgruppe som i hovedsak skal se på kriterier for økonomisk og kulturell bærekraft. Sametinget og Norske Reindriftssamers Landsforbund er med i arbeidsgruppen som ledes av LMD. Landbruksdirektoratet er sekretariat sammen med LMD. Rapport fra arbeidsgruppen kommer i juni 2020.

REINTALLET I FINNMARK KREVER FORTSATT TETT OPPFØLGING

Det har gjennom mange år vært et viktig tiltak å fastsette riktig antall rein i Finnmark for å sikre nok beite, sunne dyr og god lønnsomhet. I 2018 var reintallet i Øst- og Vest-Finnmark innenfor fastsatte øvre grense. Per 31. mars 2019 hadde reintallet i Vest-Finnmark imidlertid økt med nærmere 2 000 dyr over det fastsatte reintallet.

Landbruksdirektoratet og Fylkesmannen i Troms og Finnmark samarbeidet derfor i løpet av høsten om rutiner for hvordan Fylkesmannen skal låse reintallet i distrikter som på nytt øker reintallet. Med utgangspunkt i disse rutinene har Fylkesmannen sendt ut forhåndsvarsel om å låse reintallet i fire distrikter i Finnmark.

I 2019 brukte direktoratet mye ressurser på å følge opp Reindriftsstyrets reduksjonsvedtak. Vi forberedte blant annet oppfølging av vedtak om reduksjon overfor en utøver som ikke fulgte Reindriftsstyrets vedtak. Denne utøveren inngikk høsten 2019 avtaler om salg av rein. Fylkesmannen gjennomførte en kontrolltelling av reinflokken hans i desember 2019 som viste at reintallet var redusert. Det vil bli gjort nye tellinger i 2020. Tvangsmulkt, som har påløpt i denne saken, vil bli vurdert av Reindriftsstyret våren 2020.

Det har gjennom mange år vært et viktig tiltak å fastsette riktig antall rein i Finnmark for å sikre nok beite, sunne dyr og god lønnsomhet.

TELLINGER OG BEITEOVERVÅKNING

Landbruksdirektoratet har videreført arbeidet med å sikre at reintallet er tilpasset beitegrunnlaget. Systematiske tellinger av rein og overvåking av beitekvalitet er sentrale tiltak i så måte.

I februar ble det gjennomført telling av et reinbeitedistrikt i Sør-Trøndelag/Hedmark. I desember ble det gjennomført telling av et distrikt i Vest-Finnmark. Tellingene hadde sammenheng med oppfølging av Reindrifstyreets reduksjonsvedtak. Det er Landbruksdirektoratet som, i samarbeid med Fylkesmannen, har ansvaret for å vurdere behovet for tellinger. Videre har Fylkesmannen ansvaret for å lære opp tellekorpset, planlegge og utføre tellingene.

Høsten 2018 ble beitekvaliteten kartlagt gjennom overvåkingsprogrammet for Finnmarksvidda. Arbeidet ble utført av Norut (nå Norce) på oppdrag fra Landbruksdirektoratet.

Kartleggingen viste at det var en liten oppgang i andelen lavholdige beiter på vinterbeiteområdene. På vår- og høstbeiteområdene var lavdekkene fortsatt på et marginalt nivå.

BRUKSREGLER

En viktig forutsetning for at reindriften i Finnmark har stabile rammevilkår, er at distriktene har fått på plass bruksregler. Bruksreglene er regler om forvaltningen og bruken av reinbeitedistriktets ressurser. Dette arbeidet har Fylkesmannen i Finnmark ledet, med bistand fra oss. I løpet av 2019 har bruksregler blitt fastsatt for vinterbeitene i midtre sone i Vest-Finnmark. Dette betyr at alle vinterbeiteområdene i Vest-Finnmark nå har fått fastsatt bruksregler.

DIREKTETILSKUDD I REINDRIFTEN

Avsetningen over reindriftsavtalen til direktetilskudd var på totalt 85,0 mill. kroner, inkludert overført mindreforbruk fra 2018. Det er utbetalt 84,0 mill. kroner i direktetilskudd i 2019.

TILSKUDD TIL SIIDAANDELER OG TAMREINLAG

Tilskudd til siidaandeler og tamreinlag skal bidra til å fremme en bærekraftig reindrift, kvalitet og produktivitet, samt heve inntekten i næringen.

Avsetningen for 2019 var 63,0 mill. kroner, mens det er utbetalt 68,7 mill. kroner i tilskudd til siidaandeler og tamreinlag i 2019. Merforbruket gjelder de produksjonsavhengige tilskuddene (produksjonspremie og kalvelaktetilskudd), samt etableringstilskudd og særskilt driftstilskudd til ungdom. Merforbruket for disse ordningene er dekket av mindreforbruk på de øvrige ordningene samt av overført mindreforbruk fra 2018

TILSKUDD TIL REINBEITEDISTRIKTER OG TAMREINLAG

Tilskudd til reinbeitedistrikter og tamreinlag skal bidra til økt medansvar for utvikling av reindriften i bærekraftig retning, balanse mellom reintall og beiter, sikring av arealer og økt lønnsomhet. Tilskuddet skal videre gi grunnlag for avsetning til kriseberedskap, arbeid med helse, miljø og sikkerhet og avløserordning ved sykdom og svangerskap ut over folketrygdens generelle ordninger.

Avsetningen over reindriftsavtalen til ordningen var på 16,1 mill. kroner. I 2019 er det utbetalt 15,4 mill. kroner. Mindreforbruket har sammenheng med at noen distrikter har fått utsettelse av fristen for levering av regnskap, slik at tilskuddet ikke blir utbetalt før i 2020.

I kalenderåret 2018 ble det slaktet 63 250 dyr ved registrerte slakterier.

ØKENDE PRISER PÅ REINKJØTT

I kalenderåret 2018 ble det slaktet 63 250 dyr ved registrerte slakterier. I kvantum utgjorde dette 1 392 tonn, noe som er en økning fra året før.

Totalregnskapet for reindriftsnæringen viser at gjennomsnittlig nettoppris for reinkjøtt var 78,13 kroner per kg kjøtt omsatt via slakteri i 2018. For 2019 er gjennomsnittlig nettoppris foreløpig beregnet til 79,33 kroner per kg. Med nettopris menes pris fra slakteri til reineier fratrukket frakt- og slaktekostnader.

Den gjennomsnittlige prisen har vært økende siden 2013.

VELFERDSORDNINGENE I REINDRIFTEN

For 2019 var det avsatt 2,6 mill. kroner til velferdsordninger i reindriften, inklusive overført mindreforbruk fra 2018. Av disse midlene er 2,4 mill. kroner brukt.

TIDLIGPENSJON

Saksbehandlingen er forenklet, blant annet ved at noen krav har blitt fjernet. Kravet om at næringsutøvelsen må ha vært i samsvar med de til enhver tid gjeldende lover og forskrifter, har blitt fjernet. Det samme gjelder kravet om at gjennomsnittlig næringsinntekt fra reindrift i referanseperioden skal utgjøre minst 25 prosent av samlet referanseinntekt.

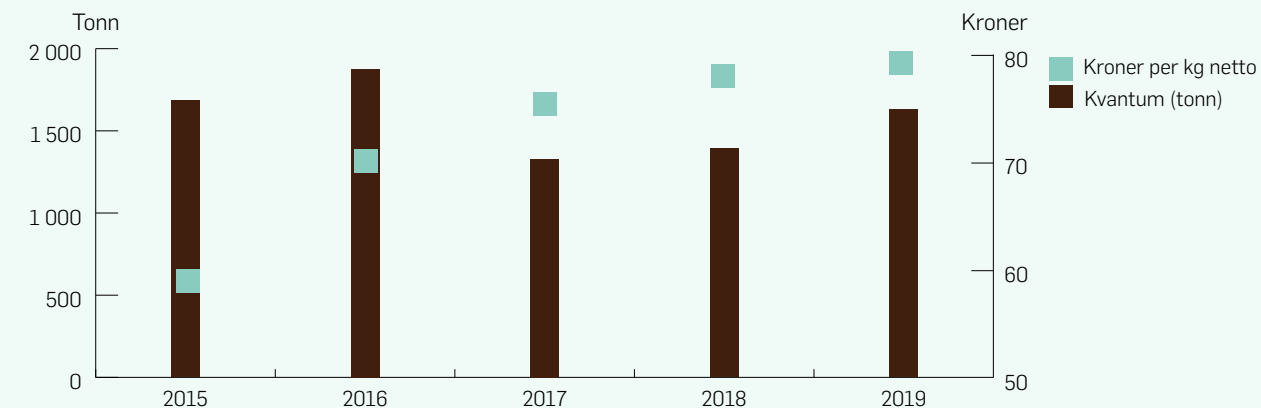
En reindriftsutøver som får forhåndstilsagn om tidligpensjon, og oppfyller vilkårene innen tolv måneders-perioden tilsagnet er gyldig, trenger ikke å sende inn en ny søknad. Søker kan velge å legge til grunn ny referanseperiode dersom vilkårene oppfylles påfølgende kalenderår.

TILSKUDD TIL AVLØSNING VED SVANGERSKAP OG FØDSEL

I forskriften for Tilskudd til avløsning ved svangerskap og fødsel har formålsparagrafen blitt endret for 2019/2020-sesongen, slik at den synliggjør at tilskuddsordningen skal styrke den familiebaserte reindriften i tillegg til kvinnes stilling.

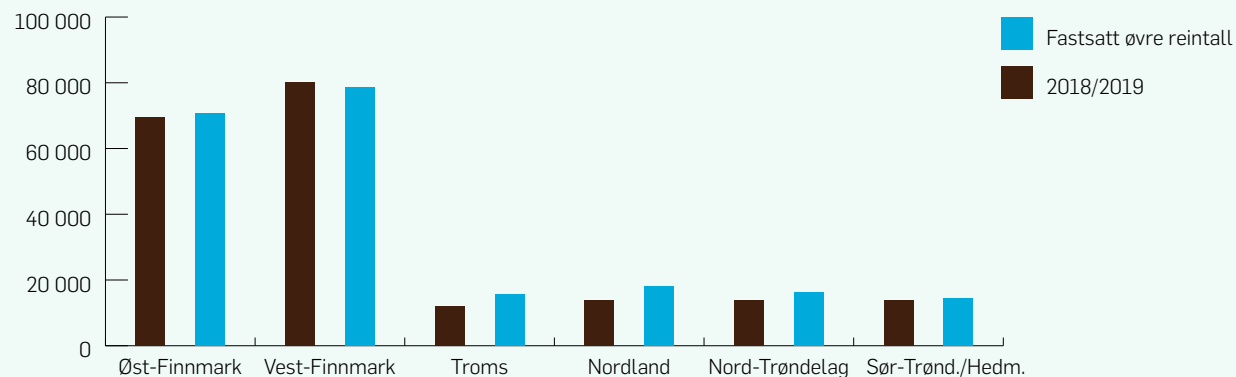

UTVIKLINGEN I REINSLAKT OG PRIS 2015-2019

2019-tallene er anslag.

REINTALL OG ØVRE GRENSE FOR REINTALL PER REINBEITEOMRÅDE Sesongen 2018/19

Det var bare Vest-Finnmark reinbeiteområde som hadde flere rein enn det fastsatte øvre reintallet i 2018/2019-sesongen.

Bestemmelsen om avkorting er også endret. § 10 annet ledd presiserer at tilbakeholding og avkorting av tilskudd også kan skje ved brudd på andre regelverk enn reindriftsloven eller reindriftsavtalens forskrifter.

For 2019 var det avsatt 1,0 mill. kroner og utbetalt 0,8 mill. kroner til denne ordningen. En del av mindreforbruket er brukt til å dekke merforbruk for ordningen med leid hjelp ved svangerskap/fødsel.

REINDRIFTENS AREALBRUKSKART

Landbruksdirektoratet har sammen med NIBIO jobbet videre med å utvikle et system der reinbeitedistriktene kan oppdatere digitale arealbrukskart. Arbeidet er finansiert over reindriftsavtalen og innebærer også samarbeid med Fylkesmannen og Norske Reindriftsamers Landsforbund.

I 2019 har Fylkesmannen vært involvert i opplæringen av tre distrikt som skulle teste den nye ajourholdsløsningen. Vi tar sikte på at flere distrikter vil få opplæring i 2020.

REINDRIFTSNYTT

Landbruksdirektoratet ga ut to nummer av Reindriftsnytt i 2019. Første utgave kom ut i juni. Her presenterte vi den nye Landbruks- og matministeren, og vi skrev blant annet om bruk av droner i reindrifta. Andre utgave kom ut i desember. Her omtalte vi blant annet det nyoppnevnte reindriftsstyret og Landbruksdirektoratets fagsamling for fylkesmennene. Reindriftsnytt har blitt utgitt siden 1967.

BEREDSKAPSPLANER OG KRISEHÅNDTERING

Fylkesmannen startet i 2019 arbeidet med å opprette beredskapsutvalg i reinbeiteområdene. Utvalgene skal være operative i 2020. Fylkesmannen skal lede arbeidet i beredskapsutvalgene. Landbruksdirektoratet utarbeider mandat for beredskapsutvalgene og har en koordinerende rolle. Beredskapsutvalgene skal blant annet gi faglige råd og anbefaling av tiltak for å forebygge krise og håndtere krisesituasjoner.

Finansiering av tiltak i forbindelse med beitekriser skjer først og fremst gjennom midler distriktene selv har avsatt via distriktstilskuddet. I tilfellet distriktets midler ikke er tilstrekkelige, kan det søkes om ekstraordinært tilskudd til kriseberedskap gjennom Reindriftens utviklingsfond.

ROVVILT

Landbruksdirektoratet deltok i 2019 i Kontaktutvalg for rovviltforvaltning. Regjeringen sendte på høring et forslag om at Landbruksdirektoratet gis samme rett som Miljødirektoratet til å avgi faglig uttalelse til forvaltningsplaner før fastsetting i rovviltneemndene. Landbruksdirektoratet har gitt høringssvar på dette, og innspill til forvaltningsplanen for Rovviltneemnda for region 7 – Nordland.

For 2019 var det avsatt 2,6 mill. kroner til velferdsordninger i reindriften.

Inntekts- og velferdspolitiske tiltak i jordbruket

Landbruksdirektoratet forvalter inntekts- og velferdsordninger med primærprodusenter i jordbruket som målgruppe. De viktigste ansvarsområdene er knyttet til forvaltning og utvikling av virkemidler innen areal- og kulturlandskapstilskudd, husdyrtilskudd, pristilskudd, velferdsordninger, kompetanse- og næringsutvikling, kvoteordningen for melk og husdyrkonsesjon.

PRODUKSJONSTILSKUDD OG AVLØSER-TILSKUDD FOR FERIE OG FRITID

Produksjonstilskudd er en samlebetegnelse for en rekke av de vanligste tilskuddene i jordbruket, som f.eks. areal- og kulturlandskapstilskudd og tilskudd til husdyr.

Det gis også tilskudd til avløsning ved ferie og fritid for utgifter som søkeren har hatt i løpet av året.

Formålet med produksjonstilskudd og avløsertilskudd er "å bidra til et aktivt og bærekraftig jordbruk innenfor de målsettinger Stortinget har trukket opp".

Tilskuddene har felles forvaltningsrutine, og det er kommunen som behandler søknadene. Kommunens nærhet til søkeren, samt varierende kompetanse og ressursbruk, gjør forvaltningen krevende.

I 2019 ble det utbetalt omtrent 8,6 mrd. kroner i produksjonstilskudd og nærmere 1,2 mrd. kroner i avløsertilskudd for ferie og fritid til omtrent 39 400 foretak. Dette utgjør i overkant av 60 prosent av budsjettet for jordbruksavtalen 2018–2019.

Nytt søknads- og saksbehandlingssystem for produksjons- og avløsertilskudd (eStil PT), som ble tatt i bruk i 2017, innebærer at flere av opplysningene kontrolleres før søknaden sendes. Det gir bedre kvalitet på søknadene, og risikoen for feilutbetalinger reduseres. Det nye søknads- og saksbehandlingssystemet har også medført en mindre ressurskrevende saksbehandling.

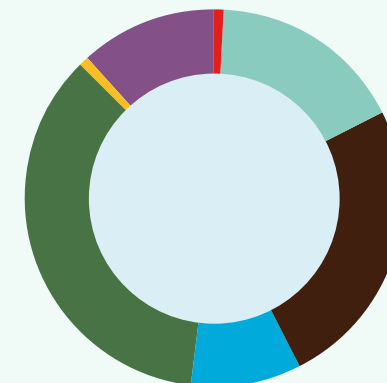
FORDELING AV MIDLER FRA JORDBRUKSAVTALEN ETTER ORDNING

Utbetalt i 2019 (etter søknadsomgangen 2018) – i kroner ¹	
Driftstilskudd til melkeproduksjon	1 280 790 646
Driftstilskudd til spesialisert storfekjøttproduksjon	308 137 827
Tilskudd for husdyr	2 340 132 197
Tilskudd til små og mellomstore melkebruk	141 179 250
Tilskudd for dyr på beite	329 382 210
Tilskudd for dyr på utmarksbeite	564 649 475
Arealtilskudd	2 127 494 163
Kulturlandskapstilskudd	1 468 742 051
Arealtilskudd til økologisk landbruk	47 760 413
Tilskudd til økologisk husdyrproduksjon	68 083 830
Distriktstilskudd til frukt, bær og veksthusgrønnsaker (inkl. salat på friland)	143 721 374
Distriktstilskudd for potetproduksjon i Nord-Norge	3 300 805
Tilskudd for bevaringsverdige husdyrraser	23 487 720
Tilskudd til avløsning ved ferie og fritid	1 163 282 240
Bunnfradrag	- 235 078 137
Netto produksjonstilskudd og tilskudd til avløsning ved ferie og fritid (før diverse trekk)	9 775 066 064

i

PRODUKSJONSTILSKUDD 2019, FORDELT PÅ ORDNING²

Prosent

- Distriktstilskudd til frukt, bær og veksthusgrønnsaker, samt matpotet i Nord-Norge [1 %]
- Driftstilskudd til melkeproduksjon og til spesialisert storfekjøttproduksjon [16 %]
- Husdyrtilskudd (inkl. tilskudd for bevaringsverdige husdyrraser og tilskudd til små og mellomstore melkebruk) [24 %]
- Beitetilskudd og utmarksbeitetilskudd [9 %]
- Areal- og kulturlandskapstilskudd [34 %]
- Tilskudd til økologisk produksjon (areal og husdyr) [1 %]
- Tilskudd til avløsning ved ferie og fritid [11 %]

1. Status per juni 2019. Kilde: Landbruksdirektoratets datasett [Produksjons- og avløsertilskudd til jordbruksforetak](#) - søknadsomgang 2018.
2. Saldert budsjett 2019 (Prop 1 S 2019-2020 LMD)

Nå skjer saksbehandling, maskinelle kontroller, tilskuddsberegning, utbetalinger og tilbakebetalinger i ett og samme system.

PRISTILSKUDD

I 2019 utgjorde pristilskuddene for kjøtt, melk, egg og ull 2,1 mrd. kroner. Av dette var 1,3 mrd. kroner distriktstilskudd for kjøtt og melk. Pristilskuddene til produsent blir utbetalt av omsetningsleddene sammen med oppgjøret for varen, og omsetningsleddene rapporterer til Landbruksdirektoratet. Dette innebærer at det ikke er noen søknadsprosedyre for disse tilskuddene. De utmåles ut fra leveranser til omsetningsleddene og registeropplysninger.

Satsene for distriktstilskudd varierer mellom geografiske soner. Det enkelte foretak får utbetalt tilskuddet etter hvilken geografisk sone driftsbygningen er plassert i. Feil i opplysningene om produksjonssted kan gi feilutbetalinger.

Høsten 2019 kom det på plass en viktig løsning for forvaltningen av distriktstilskudd for kjøtt og melk. Foretak med melk- og kjøttproduksjon må nå bekrefte at de registrerte opplysningene om produksjonssted er korrekte. Dette gjøres når foretaket søker om produksjonstilskudd. Dersom de registrerte opplysningene er feil, blir foretaket bedt om å rette opp. Vi har i flere år jobbet for at foretakene skal bli mer bevisst sitt ansvar for å gi riktige opplysninger om produksjonssted. Løsningen som kom i 2019 var derfor viktig for å sikre rett utbetaling.

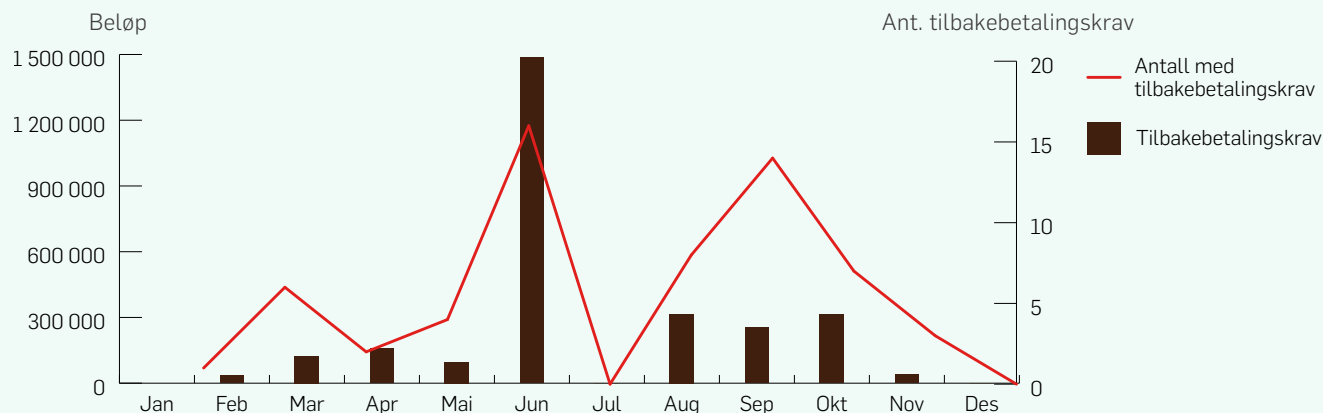
1 970 foretak som søkte produksjonstilskudd i oktober 2019, oppga at det var registrert feil driftssenter. Ca. 1 350 av disse oppga koordinatene for rett driftssenter, mens de øvrige ga tekstlige beskrivelser. Vi hadde ved nyttår 2020 oppdatert Landbruksregisteret med de nye opplysningene for 1 500 av disse foretakene, og har prioritert foretak som er i kommuner med flere soner. Ved oppdatering av soner basert på de nye driftssenterplasseringene, fant vi at en kjøttprodusent og en melkeprodusent skal ha utbetalt distriktstilskudd etter en annen sone.

BELØP OG ANTALL UTBETALINGER AV PRODUKSJONS- OG AVLØSERTILSKUDD I ETTERKANT AV HOVEDUTBETALING I 2019

BELØP OG ANTALL TILBAKEBETALINGSKRAV AV PRODUKSJONS- OG AVLØSERTILSKUDD I ETTERKANT AV HOVEDUTBETALING I 2019

Figurene over viser omfanget utbetalinger av tilskudd og tilbakebetalingskrav etter hovedutbetalingen gjennom 2019.

IT-systemet som vi bruker i forvaltningen av pristilskuddene heter Leveransedatabasen. Her ligger det opplysninger om foretakets sone for distriktstilskudd for melk og kjøtt. I flere år har vi jevnlig foretatt manuelle kontroller av om det er avvik mellom sonen som er registrert i Leveransedatabasen og sonen foretaket har som følge av det driftssenteret som er registrert i Landbruksregisteret. I 2019 jobbet vi med å få på plass en automatisk oppdatering. Når driftssenteret registrert for et foretak blir endret i Landbruksregisteret, og endringen innebærer en annen sone for distriktstilskudd kjøtt og/eller melk, skal Leveransedatabasen automatisk bli oppdatert. Ved nyttår gjenstod testing av løsningen før den kan bli tatt i bruk.

Vi har også jobbet med regelverksutvikling for pristilskudd, nærmere bestemt forslag til endringer i bestemmelser om utmålingstidspunkt for ulike varer og bestemmelser om kassert vare. Vi har hatt dialog med LMD om dette gjennom året, og ser for oss å ferdigstille dette arbeidet i 2020.

INNKREVING AV FORSKNINGSavgift

Totalt ble det krevd inn 168,8 mill. kroner i forskningsavgift i 2019. For kjøtt, melk, egg, ull og korn gjøres dette parallelt med innkreving av omsetningsavgift og utbetaling av pristilskudd, og i hovedsak ved at omsetningsleddene sender informasjon om leveranser til våre fagsystem. Innkrevingen av forskningsavgift på grønt og honning er imidlertid manuell og papirbasert i dag.

Det har ikke vært et tilfredsstillende system for innkreving av forskningsavgift fra direkte salg av grønt fra bonden, og vi jobbet derfor med forbedringer av dette i 2019. Vi utviklet veiledningsmaterieell og skjema for rapportering av grunnlag for forskningsavgift ved direkte salg av grønt. Våren 2019 sendte vi ut rapporteringsskjema til de 2 500 største produsentene av vegetabler og honning, og ba de som hadde hatt direkte salg av et visst omfang om å rapportere inn salget for 2018. Totalt ble det som følge av dette innbetalt 430 000 kroner i forskningsavgift fra i underkant av 300 produsenter.

I 2019 utredet vi muligheten for å digitalisere innrapportering av forskningsavgift på grønt og honning, både fra omsetningsledd og for direkte salg fra produsent. Dette arbeidet fortsetter i 2020.

VELFERDSORDNINGENE I JORDBRUKET

TILSKUDD TIL AVLØSNING VED SYKDOM OG FØDSEL MV.

Trenden med stadig færre saker og synkende utbetalinger fortsatte i 2019, og totalt ble det utbetalt ca. 131 mill. kroner over tilskuddsordningen. Vi prioriterte veiledning av kommuner og fylkesmenn når det gjelder regelverk og forvaltning, samt klagesaksbehandling. I tillegg arbeidet vi med regelverksutvikling og flere utredninger.

I 2019 analyserte vi gevinster i forvaltningen av det nye søknads- og saksbehandlingssystemet som ble lansert i 2018. En kartlegging blant saksbehandlere viser at tiltaket ga store effektiviseringsgevinster i forvaltningen. I tillegg har det nye søknads- og saksbehandlingssystemet gitt betydelige kvalitative gevinster og forenklinger for søker.

Direktoratet gjennomførte en utredning der man vurderte å avvike samordningen mellom jordbrukerens lønnsinntekt og tilskudd til avløsning ved sykdom og fødsel mv. Analysen var et viktig beslutningsgrunnlag for at avtalepartene besluttet å videreføre samordningen i jordbruksoppgjøret. Vi har også jobbet med en utredning til jordbruksoppgjøret 2020 hvor vi vurderer en utvidelse av ordningen knyttet til jordbrukerens fravær ved barns sykdom.

Direktoratet har jobbet med forskriftsendringer for en utvidelse av ordningen til jordbrukere som er blitt fedre/medmødre, men som ikke har rett til foreldrepenger. Hensikten var å kunne gi tilskudd til avløsning av denne gruppen for et tidsrom tilsvarende fedrekvoten. Utvidelsen ble bestemt i jordbruksoppgjøret og trådte i kraft 1. januar 2020. Endringene har også ført til at vi har foretatt endringer i søknads- og saksbehandlingsløsningen for ordningen.

I 2019 analyserte vi gevinster i forvaltningen av det nye søknads- og saksbehandlingssystemet som ble lansert i 2018. En kartlegging blant saksbehandlere viser at tiltaket ga store effektiviseringsgevinster i forvaltningen.

TILSKUDD TIL LANDBRUKSVIKARVIRKSOMHET OG TIDLIGPENSJONSORDNINGEN

Fra og med 2019 ble tilskudd til landbruksvikarvirksomhet lagt inn i det nye elektroniske søknads- og saksbehandlingssystemet, Agros. Landbruksdirektoratet utarbeidet nye retningslinjer for ordningen og brukerveiledning til den elektroniske løsningen, til hjelp for saksbehandlerne hos Fylkesmannen.

Potensielle søkere om tidligpensjon i jordbruket, og deres regnskapsførere, har nå fått tilgang til et regneark hvor de kan legge inn sine opplysninger, og raskt se om jordbrukeren oppfyller kravene. Det har tidligere vært krevende for søker å finne ut dette selv. At jordbrukeren nå selv kan legge inn opplysningene og sjekke vilkårene, kan bidra til økt forutsigbarhet i planleggingen av en gårdsoverdragelse.

Fra august 2019 fikk søkeren utbetalt tidligpensjon månedlig, mens det tidligere var kvartalsvis. Endringen gir økt forutsigbarhet. DFØ har ansvaret for utbetalingen. Søkeren skal fortsatt søke på papirskjema, men saksbehandleren registrerer opplysningene fra søknaden i nytt utbetalingssystem. Regnearket som fylles ut som del av søknaden, er utviklet av saksbehandlere, og gir dermed et godt grunnlag for å fatte riktige vedtak.

PRODUKSJONSREGULERING HUSDYRKONSESJON

Husdyrkonsesjonsordningen regulerer omfanget av svine- og fjørfeproduksjonen hos den enkelte produsent. Målet er å spre den kraftfôrbaserte husdyrproduksjonen på flere enheter.

Husdyrkonsesjonsforskriften ble endret to ganger i 2019. I juni ble satsene for standardisert erstatning endret i tråd med NIBIOs anbefaling fra 2018. Endringene trådte i kraft umiddelbart.

Reguleringen av smågrisproduksjonen ble vedtatt endret i september 2019, med virkning fra 1. januar 2020. Smågrisproduksjonen har tidligere vært regulert med utgangspunkt i antall innsatte avlspurker. Fra 2020 reguleres den i tillegg også etter antall utrangerte avlspurker. Endringen er i tråd med vår anbefaling i rapporten "Regulering av smågrisproduksjon og utkjøp av svineprodusenter" fra 2018.

KVOTEORDNINGEN FOR MELK

Hovedformålet med Kvoteordningen for melk er å tilpasse produksjonen av ku- og geitemelk til behovene i markedet. Kvoteordningen skal også ivareta distrikts- og strukturhensyn.

7 831 kumelkprodusenter fikk tildelt disponibel kvote på til sammen 1 594 mill. liter i 2019. Forholdstallet for disponibel kvote var 0,98. 280 geitemelkprodusenter hadde til sammen en total disponibel kvote på om lag 21,9 mill. liter. Forholdstallet for disponibel kvote på geitemelk var 0,94.

Landbruksdirektoratet behandler søknader om salg av grunnkvote, leie av grunnkvote og lokalforedlingskvote. I 2019 mottok vi totalt 659 salgssøknader, der 646 gjaldt kumelk og 13 geitemelk. 606 kumelkprodusenter fikk innvilget søknadene sine. Det ble solgt cirka 52,3 mill. liter kumelk. 20 prosent av disse, om lag 10,5 mill., ble solgt til staten for kr 2,50 per liter. Staten utbetalte litt over 26 mill. kroner for oppkjøpet av kumelkkvotene.

Alle de 13 geitemelkprodusentene som søkte om salg av kvote, fikk innvilget søknadene sine. Det ble totalt solgt 731 815 liter geitemelk. 20 prosent, 146 500 liter, ble solgt til staten. Direktoratet utbetalte 366 250 kroner til geitemelkprodusentene for oppkjøpet av kvotene. Oppkjøp av melkekvoter dekkes av midler fra omsetningsavgiften.

I 2019 innvilget vi 1 616 søknader om utleie av grunnkvote for ku- og geitemelk. 20 foretak fikk innvilget lokalforedlingskvote.

7 831 kumelkprodusenter fikk tildelt disponibel kvote på til sammen 1 594 mill. liter i 2019.

NEDSKALERING AV MELKEPRODUKSJON

Som følge av WTO-avtalen i 2015 må Norge kutte eksportstøtten for ost innen 2021. En konsekvens av dette er at det vil oppstå et overskudd av melk. I jordbruksoppgjøret 2019 ble det derfor bestemt at det skulle lages et samlet opplegg for nedskalering av melkeproduksjonen.

Staten og Norges Bondelag ble i oktober 2019 enige om å gjennomføre en oppkjøpsordning med sikte på å kjøpe ut 40 mill. liter kumelkekvote med virkning fra 2021. Landbruksdirektoratet fikk i oppdrag å legge til rette for en slik oppkjøpsordning i 2020.

ANDRE INNTEKTS- OG VELFERDSPOLITISKE TILTAK TILSKUDD TIL VETERINÆRTJENESTER

Tilskudd til veterinære reiser skal bidra til å jevne ut forskjeller i de kostnadene husdyrprodusentene har til veterinær. Ordningen er ressurskrevende både for veterinæren som søker om tilskudd ved å fylle ut skjema på papir, og for Fylkesmannen, som er vedtaksinstans. Vi fikk i 2018 medfinansiering fra Difi, og startet i 2019 arbeidet med å utvikle et nytt søknads- og saksbehandlingssystem.

Systemet blir utviklet i samarbeid med Animalia og Geno. Søknadsløsningen blir en integrert del av Dyrehelseportalen, slik at veterinæren søker om reisetilskudd samme sted som han registrerer medisinbruk og inseminering. Dette skal gi forenkling for søker, som i dag søker om dette tilskuddet på papir.

Det er lagt opp til betydelig automatisering av saksbehandlingen, blant annet gjennom bruk av kart og maskinell beregning av reiseavstander og korteste reiserute som gir tilskudd. Etter at søknadene har blitt maskinelt kontrollert, vil en stor del av søknadene automatisk gå til maskinell beregning og videre til utbetaling uten ytterligere manuell saksbehandling. Dette vil gi rask utbetaling av tilskuddet. Systemet vil også gi bedre datagrunnlag for analyse og kontroll

framover. Første versjon av systemet skal lanseres våren 2020. Direktoratet har parallelt med utviklingsarbeidet jobbet med forslag til regelverksendringer som vil gi digitaliseringsgevinster, og gjennomført høring av endringene.

Den kommunale veterinærvaktordningen er organisert i 160 vaktområder. 143 kommuner har rollen som administrasjonskommune for vaktordningen. I 2018 ba vi om innspill fra fylkesmennene, dersom kommunesammenslåingene 1. januar 2020 ville føre til at det ikke lenger var klart hvem som skulle være administrasjonskommune. Gjennomgangen av innspillene resulterte i endring av administrasjonskommune for 20 vaktområder, samt endringer i inndelingen i vaktområdet for tre vakt-distrikt.

NÆRINGS- OG KOMPETANSEUTVIKLING

Landbruksdirektoratet fikk det nasjonale forvaltningsansvaret for tilskudd til regionale tilretteleggingstiltak (RT) og tilskudd til kompetanseutvikling i landbruket (KIL) fra 2019. Fra 2020 får vi ansvar for forvaltning av nasjonale tilretteleggingsmidler (NT-midler), som inkluderer KIL-midlene, samt nasjonalt ansvar for tilskudd til rekruttering og kompetanseheving (RK-midlene). Vi får videre ansvar knyttet til kompetansenettverksordningen for lokalmat og prosjektlederansvar for nytt Inn på tunet-løft (IPT).

I 2019 behandlet direktoratet for første gang søknader om KIL-midler, og innvilget totalt 2,4 mill. kroner til ti prosjekter. Vi fikk innspill til prioritering av søknadene fra avtalepartene i jordbruksoppgjøret. Under søknadsbehandlingen, og i arbeidet med overføring av ordningen fra Matmerk, så vi et behov for en gjennomgang av KIL-midlene og grenseflater mot tilstøtende ordninger. Vi fikk tilslutning for dette i jordbruksoppgjøret 2019–2020. Landbruksdirektoratet jobbet høsten 2019 med denne gjennomgangen, og skal ferdigstille utredningen til jordbruksoppgjøret 2020.

Tilskudd til veterinære reiser skal bidra til å jevne ut forskjeller i de kostnadene husdyrprodusentene har til veterinær. Vi fikk i 2018 medfinansiering fra Difi, og startet i 2019 arbeidet med å utvikle et nytt søknads- og saksbehandlingssystem.

I tildelingsbrevet fra LMD ble Landbruksdirektoratet bedt om å utforme et utkast til forskrift for KIL-midlene i 2019, men dette arbeidet ble utsatt til etter jordbruksoppgjøret 2019 med bakgrunn i nevnte problemstillinger knyttet til forvaltningen av ordningen. I jordbruksoppgjøret opprettet så avtalepartene ordningen nasjonale tilretteleggingsmidler, som også omfatter tilskudd til kompetanseutvikling i landbruket (KIL). Midlene skal støtte opp under nasjonale eller fylkesoverskridende tilretteleggingsprosjekter innen næringsutvikling og kompetanseheving for å styrke verdiskapingen i landbruket. I 2019 arbeidet direktoratet med å etablere ordningen i dialog med avtalepartene. Dette innebar å utarbeide retningslinjer og utforme vedtaksbrev, søknadsskjema og saksbehandlings-system, samt planlegge utlysning av 2020-midler.

Fra 2020 blir forvaltningen av de regionale tilretteleggingsmidlene flyttet fra Fylkesmannen til fylkeskommunen, som allerede forvalter RK-midlene. I 2019 bisto direktoratet LMD i arbeidet med å utforme forskrift for RK og RT, og jobbet med den praktiske overføringen av oppgaver knyttet til RT-midlene fra Fylkesmannen til fylkeskommunen. Vi har utviklet en digital løsning for å flytte 630 ikke- avsluttede saker fra tidligere fagsystem hos fylkesmannen til fylkeskommunens søknads- og saksbehandlingssystem, regionalforvaltning.no, slik at fylkeskommunen kan overta forvaltningen av disse tidligere innvilgede prosjektene. På direktoratets årlige fagsamling for Fylkesmannen arrangerte vi et seminar om næringsutvikling og de nye rollene for Fylkesmannen og fylkeskommunen på området, hvor blant annet de regionale tilretteleggingsmidlene var tema.

Fra 2020 overføres den overordnede forvaltningen av kompetansenettverksordningen for lokalmat fra Innovasjon Norge (IN) til Landbruksdirektoratet. I 2019 deltok Landbruksdirektoratet i et overføringsmøte med LMD, IN og de fem fylkeskommunene som fra 2020 tildeles ansvar for kompetansenettverkene. I dialog med avtalepartene utarbeidet direktoratet et utkast til mandat for nytt Inn på tunet-løft som avtalepartene besluttet. I det videre arbeidet skal direktoratet involvere andre aktuelle direktorat, samt invitere fylkesmenn og fylkeskommuner til å søke om pilot i sin region.

Foto: Landbruksdirektoratet

Fra 2020 overføres den overordnede forvaltningen av kompetansenettverksordningen for lokalmat fra Innovasjon Norge (IN) til Landbruksdirektoratet.

Produksjon, marked, handel og industri

PRODUKSJON OG MARKED FOR JORDBRUKSVARER

KORN OG KRAFTFØR

I 2018–2019 ble det levert 700 000 tonn korn, erter og oljefrø til norske kornmottak. Dette var 40 prosent mindre enn gjennomsnittet de fem foregående åra. Den store nedgangen skyldtes tørken sommeren 2018. Produksjonen av matkorn var omtrent som året før, men produksjonen av fôrkorn var svært lav, og det måtte importeres mye fôrråvarer for å kompensere både for dårlige kornavlinger og for økt kraftfôrsalg som følge av dårlige grovfôravlinger.

I 2019–2020 ser det ut til at produksjonen blir på nivå med åra før tørkesommeren, og den siste prognosen fra Norske Felleskjøp anslår at produksjonen er på 1 269 000 tonn. Selv om det er god størrelse på totalavlingen, er tilgangen på matkorn mindre enn forbruket. Det ble sådd mye høsthvete i 2018, og det er begrenset hvor mye høsthvete norske møller kan bruke i melproduksjonen. Derfor har deler av kvantumet blitt nedskrevet til fôr, og det er ventet at det vil bli ytterligere nedskrivninger utover i sesongen.

FRUKT OG GRØNT

Den kalde og våte høsten i 2019 gjorde innhøstingen krevende, og alt var ikke på lager da årets første lagertelling ble foretatt.

Avlingene av kepaløk, som ble hardt rammet av fjorårets tørke, er igjen oppe på normalnivå. Gode vekstvilkår for gulrøttene førte til en god avling, men med noe store røtter. Det er også usikkert om gulrøttene vil tåle lagring gjennom hele sesongen.

Epleavlingen 2018 var veldig god, men avlingen høsten 2019 var enda bedre, den beste avlingen siden 2008. Det ble pakket epler utover normal sesong og solgt ved juletider 2019. Norske pærer hadde sin nest beste sesong siden 2010, og Celina er nå den største norske sorten.

KJØTT

Det ble levert rett i overkant av 341 300 tonn kjøtt av svin, storfe, sau/lam og kylling i 2019, en nedgang på 0,4 prosent fra den rekordhøye produksjonen i 2018.

Fortsatt overskudd av svinekjøtt

Det var overskudd av svinekjøtt også i 2019, med en totalproduksjon på rundt 132 300 tonn. Dette var en nedgang i produksjonen fra året før på 3,7 prosent. Det lå svinekjøtt på reguleringslager gjennom hele året, og gjennom markedsreguleringen ble det eksportert 1 885 tonn innenfor Norges WTO-forpliktelse. Ved inngangen til 2019 lå det 2 600 tonn kjøtt på reguleringslager, men ved utgangen av året var lageret gått ned til 2 160 tonn. Mens andelen helt slakt på lager gikk ned i løpet av året, økte andelen av skåret vare. Som i de tre foregående åra ble det skåret ned hele gris fra reguleringslager for å dekke etterspørselen etter ribbe fram mot jul. For tredje år på rad var det ikke nødvendig å sette ned tollen for å supplere markedet med ribbe, men det ble importert 297 tonn innenfor ribbevoten fra EU.

I 2019–2020 ser det ut til at kornproduksjonen blir på nivå med åra før tørkesommeren.

Tørken ga økt slakting av storfe

Økt produksjon av storfe de siste åra har bidratt til å redusere underdekningen i markedet. I 2019 ble det produsert 87 000 tonn storfekjøtt. Dette var en nedgang fra 2018, som var et år preget av mye slakt av okse og kvige på grunn av tørken.

Engrossalget i 2019 endte på 99 710 tonn, omtrent uendret fra året før. Dette innebærer at det fortsatt var en underdekning i markedet, og vedvarende importbehov. Den nye avtalen mellom Norge og EU, som følge av artikkel 19 til EØS-avtalen, trådte i full kraft 1. januar 2019, noe som innebar en økning i importkvotene fra EU fra 1 600 til 2 500 tonn.

Nedgang i produksjonen av sau og lam

Produksjonen av sau og lam gikk ned med til sammen 10 prosent i 2019, til 24 300 tonn. Det var en liten økning i salget av sau, mens salget av lam gikk ned. Ved beiteslipp 1. juni var det en samlet nedgang i bestanden av sau og lam på rundt 5 prosent fra 2018 til 2019.

Reguleringslageret forble høyt gjennom hele året, og endte på 2 900 tonn. Dette var rundt 150 tonn mindre enn ved starten av året. Det var spesielt lam som ble lagt på reguleringslager, mens sau ble tatt ut. Ved utgangen av året bestod nesten hele reguleringslageret av lam.

Rekordhøy produksjon av kyllingkjøtt

Det var rekordstor produksjon av slaktekylling i 2019. Det ble slaktet 97 769 tonn kylling, 9,9 prosent mer enn i 2018. Totalt ble det slaktet over 5 200 tonn mer enn i rekordåret 2014. En av årsakene til økningen er økning i den gjennomsnittlige slaktevekten fra 1,27 kg i 2014 til 1,43 kg i 2019. En mulig årsak til økningen kan være økt etterspørsel fordi et økende antall av forbrukerne er opptatte av helse, dyrevelferd, klimaendringer og bærekraftig kosthold.

MELK

Reduserte melkeleveranser og økt omsetningsavgift

1 499,9 mill. liter ku- og geitemelk ble levert i 2019, en reduksjon på 40,5 mill. liter fra året før. Reguleringslagrene av hvitost ble redusert med nesten 1 900 tonn i løpet av året, mens lagrene av skummetmelkpulver ble redusert med omtrent 460 tonn. Lageret av smør ble økt med rundt 860 tonn, og det var ingen reguleringseksport av smør.

Markedsreguleringen bidro til å balansere markedet for melk som råvare. Omsetningsavgiften på melk var på 12 øre per liter i 1. halvår, og økte til 22 øre per liter i 2. halvår. Dette var en økning på 6 øre i 1. halvår og på ytterligere 10 øre i 2. halvår. Bakgrunnen for økningen i omsetningsavgiften i 1. halvår, var at produksjonen økte som følge av økt forholdstall i Kvoteordningen for melk høsten 2018. Det medførte blant annet reduserte inntekter fra overproduksjonsavgiften. Økningen i omsetningsavgiften i 2. halvår skyldes i hovedsak prognoserte kostnader til å gjennomføre oppkjøpsordningen for melkekvote, som er et resultat av at Norge skal avvikle eksportsubsidiene for ost fra 1. juli 2020.

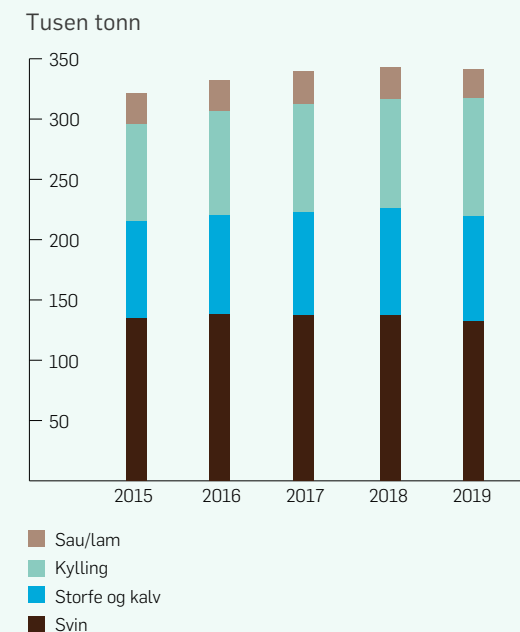
Prisutjevningsordningen for melk (PU)

Landbruksdirektoratet forvalter og fører regnskap for Prisutjevningsordningen for melk. I 2019 forvaltet vi inntekter fra ordningen på 1,36 mrd. kroner. Inntektene kom fra avgift på konsummelk, fløte og mysost. Det ble utbetalt 1,37 mrd. kroner, hvorav 51 prosent gikk til ulike melke- og biprodukter, 35 prosent gikk til å finansiere fraktordninger, og 13 prosent gikk til konkurranserettede tiltak til meieriselskap utenom Tine og Normilk. I underkant av 1 prosent gikk til administrasjon. Underskuddet for regnskapsåret 2019 var på 6,6 mill. kroner.

Totalt ble det anvendt 1 498 mill. liter ku- og geitemelk til å produsere melkeprodukter i 2019, hvorav 5,4 prosent ble omsatt som merkevareeksport.

KJØTTPRODUKSJON 2015–2019

I 2019 var det en nedgang på 0,4 prosent i produksjonen av kjøtt fra svin, storfe, sau/lam og kylling, fra den rekordhøye produksjonen i 2018.

ØKOLOGISK PRODUKSJON

Det økologiske jordbruksarealet har gått svakt nedover de siste åra. Nedgangen fra 2018 til 2019 var på 1,3 prosent, eller 5 300 dekar. I 2019 utgjorde det økologiske arealet 4,2 prosent av totalt jordbruksareal, og andelen økologisk var dermed lik året før.

Fra 2016 til 2018 var det vekst i areal under omlegging til økologisk drift (karensareal), men dette arealet gikk også ned fra 2018 til 2019.

BEARBEIDDE JORDBRUKSVARER (RÅK-INDUSTRIEN)

I 2019 utbetalte Landbruksdirektoratet ca. 231 mill. kroner i råvarepriskompensasjon (RÅK) til næringsmiddelindustrien, nesten 5 prosent høyere enn i 2018. Dette gikk til produksjon av ca. 91 300 tonn ferdigvarer, 1 300 tonn mer enn året før. Utbetalingene økte som følge av større prisforskjell på norske og internasjonale tilskuddsberettigede råvarer, noe som innebærer høyere tilskuddssatser.

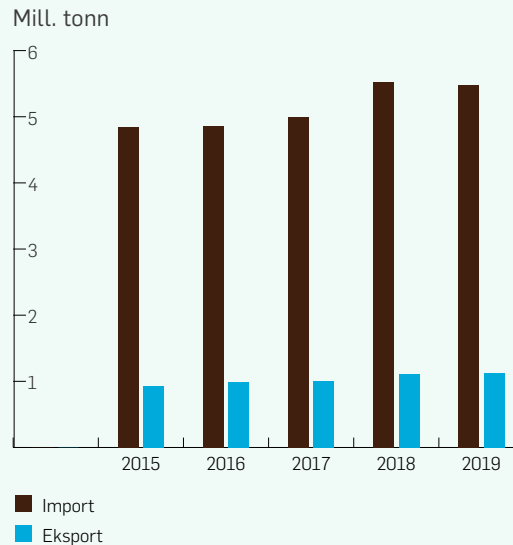
Det var også større utbetaling av tilskudd (eksportrestitusjon) til varer som ble solgt i utlandet. Pizza og sjokolade er de ferdigvarene som mottar mest tilskudd, og størstedelen av utbetalingene går til meieriråvarer. Totalt mottok 47 bedrifter råvarepriskompensasjon i 2019, mot 45 bedrifter året før.

HANDEL MED JORDBRUKSVARER

INTERNASJONALE FORHANDLINGER

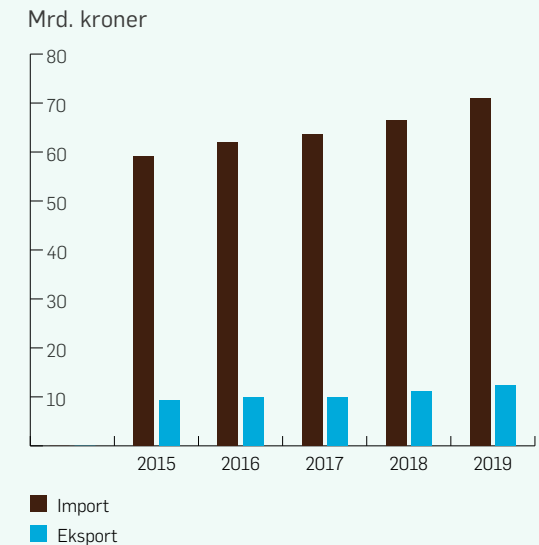
Direktoratet videreførte arbeidet med faglige analyser og grunnlagsmateriale til bruk i internasjonale forhandlinger, samt rapporter om hvordan handelen med landbruksvarer utvikler seg i henhold til internasjonale forpliktelser. Vi har i egen rapport gitt departementet råd om hvilke konsesjoner som bør tilbys og hvilke prioriteringer som bør gjøres i forhandlinger om frihandelsavtaler. Vi har gitt særskilte råd i forbindelse med forhandlingene med Mercosur og Kina, samt Brexit.

IMPORT AV LANDBRUKSVARER I MENGDE

Til sammen importerte Norge 5,5 mill. tonn jordbruksvarer, en svak nedgang fra 2018. Eksporten hadde en liten økning.

IMPORT AV LANDBRUKSVARER I VERDI

Verdien av jordbruksimporten økte med over 4 mrd. kroner, mens vi eksporterte for over 1 mrd. kroner mer enn i 2018.

INDIVIDUELLE TOLLNEDSETTELSE, GENERELLE TOLLNEDSETTELSE OG KVOTER (BASIS JORDBRUKSVARER)

Landbruksdirektoratet kan gi generelle eller individuelle tollnedsettelse for import av landbruksvarer som anses å ikke fortrenge norsk produksjon og avsetning. Ulike landbruksvarer kan derfor i perioder ha betydelig lavere tollsats enn de som følger av tolltariffen. Ved generelle tollnedsettelse settes satsen ned for bestemte varelinjer i en bestemt periode og for en ubegrenset mengde. I 2019 ble tollsatser satt ned generelt 284 ganger, som er omtrent gjennomsnittlig basert på de siste åras administrering.

Individuelle tollnedsettelse for basis landbruksvarer gis etter søknad til én importør, og gjelder for import på et konkret varenummer for en fastsatt periode, og som regel for en ubegrenset mengde. I 2019 ble det innvilget 2 371 individuelle tollnedsettelse, som er omtrent likt som året før.

Landbruksdirektoratet fordeler også kvoter, som er rettigheter til å importere et kvantum med landbruksvarer til redusert tollsats. Dette er kvoter som vi forvalter i samsvar med handelsavtaler. I tillegg fastsettes nasjonale kvoter, blant annet for korn. I 2019 ble 70 importkvoter fordelt på auksjon. I tillegg ble seks kvoter fordelt på annen måte og fem kvoter ble fordelt til bearbeidingsindustrien. Auksjonsinntektene var på 233 mill. kroner. Det ble gjort 2 117 kvoteuttak, en nedgang på seks prosent fra 2018.

IMPORT OG EKSPORT AV BEARBEIDDE JORDBRUKSVARER (RÅK-VARER)

I 2019 importerte Norge ca. 563 000 tonn RÅK-varer, en økning på seks prosent sammenlignet med året før. Mineralvann og brødvare var fremdeles de RÅK-varene det ble importert mest av, men importen av pizza og sjokolademasse hadde størst prosentvis økning fra året før.

Ekporten av RÅK-varer økte med to prosent, med økt eksport av sjokolade og bakverk, men nedgang i eksport av øl. Totalt ble det eksportert om lag 77 000 tonn RÅK-varer.

Rundt 500 importører søkte om tollnedsettelse for en eller flere RÅK-varer i 2019. Totalt mottok vi ca. 18 600 søknader om tollnedsettelse for RÅK-varer. Dette er tilnærmet likt som året før.

BRUK AV UTENLANDS BEARBEIDING

Norske råvarer som bearbeides i utlandet kan få tollfrihet når det ferdige produktet kommer tilbake til Norge gjennom ordningen Utenlands bearbeiding.

I 2019 ble det importert 11 800 tonn til en verdi av 470 mill. kroner etter utenlands bearbeiding. Sammenlignet med året før er dette en reduksjon på rundt fem prosent i mengde og sju prosent i verdi. Det var 29 aktører som benyttet ordningen i 2019, mot 31 året før.

Mineralvann og brødvare var fremdeles de RÅK-varene det ble importert mest av, men importen av pizza og sjokolademasse hadde størst prosentvis økning fra året før.

Samarbeid med andre

Landbruksdirektoratet har et tett samarbeid med en lang rekke andre statlige virksomheter. Samarbeidet skjer i hovedsak innenfor rammen av egne samarbeidsavtaler.

FYLKESMANNEN

Fylkesmannen har en sentral rolle med å iverksette landbruks- og matpolitikken på regionalt og lokalt nivå. Vi har derfor et utstrakt samarbeid med fylkesmannsembetene for å oppnå god lov- og tilskuddsforvaltning. I årsrapporten er det mange eksempler på konkrete og viktige resultater av dette samarbeidet.

For andre år på rad arrangerte vi i 2019 fagkonferanse for Fylkesmannen. Målet var kompetanseutvikling, erfaringsutveksling og bygging av nettverk. Responsen var svært god, over 400 deltakere var med. Med fagkonferansen effektiviserer vi samarbeidet for alle parter.

Landbruksdirektoratet bidro også i 2019 i LMDs styringsdialog med Fylkesmannen.

FYLKESKOMMUNENE

Fylkeskommunene har en viktig funksjon som regional samfunnsutvikler. Denne rollen blir utvidet på landbruks- og matområdet fra 2020, fylkeskommunene får da ansvar for tilskudd til regionale tilretteleggingstiltak, tilskudd til kystskogbruket og oppdragsgiveransvaret for kompetansenettverkene for lokalmat.

Landbruksdirektoratet har rollen som nasjonal forvaltningsmyndighet for disse ordningene, og har vært med på å forberede oppgaveoverføringen. Vi etablerte blant annet en arbeidsgruppe med tre fylkeskommuner i forbindelse med overføring av de regionale tilretteleggingstiltakene. Vi ga også innspill til LMDs oppdragsbrev til fylkeskommunene.

MATTILSYNET

Samarbeidsavtalen mellom Landbruksdirektoratet og Mattilsynet skal sikre informasjons- og kompetanseutveksling, og legge til rette for bedre tjenester til brukerne. Vi har årlige kontaktmøter og samarbeidet utvikles på stadig nye områder.

Dyrehelse og -velferd ble prioritert også i 2019. Avtalen om utveksling av informasjon i saker om dyrevelferd ble revidert i januar og status for avtalen ble gjennomgått i kontaktmøtet.

Vi la stor vekt på rutiner rundt utveksling av informasjon ved sykdom med stort omfang. Situasjonen rundt mædi-visna, en kronisk virusinfeksjon hos sauer, er et godt eksempel. Her er det gjennomført jevnlig statusmøter for å sikre god informasjonsflyt.

Landbruksdirektoratet gjennomførte i 2019 en offentlig anskaffelse på Giesesalt, berlinerblått, i samarbeid med internasjonale og nasjonale aktører, deriblant Mattilsynet. Berlinerblått brukes til nedføring av beitedyr når det er målt for høye verdier av radioaktivitet.

Samarbeid om datautveksling stod sentralt også i 2019. Kommune- og regionreformen og innføring av nye dyreindikatorer er noen av områdene som ble prioritert.

Landbruks- og matminister Olaug Bollestad på scenen under fagkonferansen for Fylkesmannen.

Konferansen var svært godt besøkt.

MILJØDIREKTORATET

Landbruksdirektoratet og Miljødirektoratet hadde et omfattende samarbeid i 2019, særlig innen områdene naturmangfold og klima.

Vi jobbet tett sammen om utredningen Klimakur 2030. Vi utredet tiltak og virkemidler for å redusere klimagassutslippene fra jordbruket, samt for skogbruk og annen arealbruk. Vi har også samarbeidet om andre klimautredninger, blant annet om planting av skog på nye arealer, ammoniakkutslipp i jordbruket og biogass.

Landbruksdirektoratet er representert i direktoratgruppen for klimatilpasning, og har i 2019 bidratt med innspill til en veileder for statlige planretningslinjer for klimatilpasning.

I arbeidet med naturmangfold skjedde det mye i 2019. Vi leverte blant annet forslag til tiltaksplan for skadelige fremmede organismer i samarbeid med Miljødirektoratet og andre direktorat. Vi samarbeidet også med Miljødirektoratet om en utredning av forbud mot bruk av utenlandske treslag. Hovedkonklusjonen var at bruken av utenlandske treslag kan reguleres uten å innføre et forbud. Dagens regelverk må da videreutvikles, slik at det balanserer hensynene til naturmangfold, klima og næring på en enda bedre måte.

Som del av oppfølgingen av den nasjonale pollinatorstrategien, var vi i 2019 involvert i arbeidet med tverrsektoriell tiltaksplan for pollinerende insekter, ledet av Miljødirektoratet.

Samarbeidet med Miljødirektoratet er forankret i en samarbeidsavtale og årlige direktørmøter.

RIKSANTIKVAREN

Sammen med Riksantikvaren og Miljødirektoratet forvalter vi ordningene Utvalgte kulturlandskap i jordbruket og Verdensarvsatsingen. Vi har en tre-parts samarbeidsavtale med Riksantikvaren og Miljødirektoratet på dette området. Avtalen ble fornyet på det årlige direktørmøtet i 2019.

NORGES VASSDRAGS- OG ENERGIDIREKTORAT (NVE)

Landbruksdirektoratet har gjennom flere år hatt samarbeid med NVE på naturfareområdet. Vi er representert på alle nivåer i Naturfareforum, som ledes av NVE. Her deltar en rekke statlige institusjoner, som Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB), Miljødirektoratet, Statens vegvesen, Bane-Nor, Meteorologisk institutt samt Kommunenes sentralforbund (KS).

NORSK INSTITUTT FOR BIOØKONOMI (NIBIO)

Landbruksdirektoratet har et utstrakt samarbeid med NIBIO, bl.a. på områdene skogbruk, jordbruk, reindrift, vannmiljø, klima, forurensing, kartutvikling og -vedlikehold, datautveksling og bruk av kartdata i fagsystemene. Vi har årlig direktørmøte. I 2019 samarbeidet vi blant annet om å implementere nye erosjonsrisikokart, og utviklet kart over drog i terrenget til bruk i utmåling av miljøtilskudd for å redusere avrenning til vassdrag. Vi har også samarbeidet om utviklingsprosjekt for å se på bruk av skogressurskartet, SR16, i skogbruksplanleggingen. På reindriftoområdet har vi samarbeidet om å utvikle et system der reinbeitedistriktene kan oppdatere digitale arealbrukskart.

NIBIO var en viktig samarbeidspartner i forbindelse med oppdraget med å utrede forslag om generelt forbud mot bruk av utenlandske treslag.

Direktør Ellen Hambro fra Miljødirektoratet, administrerende direktør Jørn Rolfsen fra Landbruksdirektoratet og riksantikvar Hanna Geiran er fornøyde etter å ha fornyet samarbeidsavtalen om Utvalgte kulturlandskap og Verdensarvsatsingen.

NORGES FORSKNINGSRÅD

Landbruksdirektoratet er sekretariat for "Forskningsmidlene for jordbruk og matindustri", og samarbeider i denne sammenheng tett med Forskningsrådet. Styrene for forskningsmidlene har samarbeidsavtale med Forskningsrådet når det gjelder kjøp av tjenester, samt strategisk arbeid. Styrene benytter Forskningsrådets administrative tjenester for utlysninger, vurdering av prosjekters forskningsfaglige kvalitet, søknads-håndtering og prosjektoppfølgning.

Det er gjennom året løpende dialog om utlysninger, søknadsbehandling og pågående prosjekter, samt strategiske spørsmål. I 2019 har styrene vært opptatt av tettere samhandling med Forskningsrådet om porteføljeanalyser og kartlegging av kunnskapsbehov, fellesutlysninger av midler, utlysningsplaner og rapportering. Dette samarbeidet vil utvikles i 2020.

INNOVASJON NORGE (IN)

Fra 2020 overføres den overordnede forvaltningen av kompetansenettverksordningen for lokalmat fra Innovasjon Norge (IN) til Landbruksdirektoratet. I 2019 deltok vi i et overføringsmøte med LMD, IN og de fem fylkeskommunene som fra 2020 tildeles ansvar for kompetansenettverkene.

Med bakgrunn i at vi får et økt ansvar innen nærings- og kompetanseutvikling, tok vi initiativ til tettere samarbeid med Innovasjon Norge for å kunne se virkemidlene våre mer i sammenheng. Vi gjennomførte høsten 2019 et første samarbeidsmøte og planlegger oppdatering av eksisterende samarbeidsavtale i 2020.

TOLLETATEN

Landbruksdirektoratet samarbeider med Tolletaten for å løse felles utfordringer. Vi har årlig toppledermøte og løpende dialog.

Vi sender tips for å bidra til målrettet kontroll av landbruksvarer, og Tolletaten tar kontakt med oss ved behov i forbindelse med kontroller og aksjoner. I 2019 ga vi innspill til Tolletatens planer for hvor kjøttimport bør kontrolleres. Vi ga også innspill til Tolletatens etterretningssenters strategiske trusselvurdering, der et av områdene er landbruksvernet.

Vi samarbeidet tett med Tolldirektoratet i forbindelse med Finansdepartementets forslag til nye lover om tollavgift og vareførsel. Vi har også samarbeidet i forbindelse med at ordningen for Innenlandsk bearbeiding av landbruksvarer er under revisjon. Forslag til ny regulering av ordningen har vært på høring, og ventes å tre i kraft i løpet av 2020. Forslaget innebærer blant annet at avgjørelsesmyndigheten for innvilgelse av tillatelser overføres fra tollmyndighetene til landbruksmyndighetene.

SKATTEETATEN

Skatteetaten har opplysninger om personers skattegrunnlag og inntekter som landbruksforvaltningen trenger for å saksbehandle og kontrollere søknader om tilskudd til avløsning ved sykdom, fødsel mv., og for å utarbeide Totalregnskap for reindriftsnæringen.

Som følge av godt samarbeid med Skatteetaten, har vi forenklet søknadsprosessen for søkerne, slik at de ikke trenger å legge ved dokumentasjon på alle sine inntekter og skattegrunnlag. Disse opplysningene kan saksbehandlerne i stedet slå opp via sitt saksbehandlingssystem som er koblet til Skatteetatens datadelingstjenester. Tilsvarende kan Landbruksdirektoratet hente opplysninger fra Skatteetaten og tilgjengeliggjøre dem for Fylkesmannen når de skal gjøre kontroll av inntektene til de som mottar tidligpensjon i jordbruket.

Som følge av godt samarbeid med Skatteetaten, har vi forenklet søknadsprosessen for søkerne, slik at de ikke trenger å legge ved dokumentasjon på alle sine inntekter og skattegrunnlag.

STATISTISK SENTRALBYRÅ (SSB)

Landbruksdirektoratet leverer hvert år store mengder data til SSB. Dette er data SSB benytter som grunnlag for produksjon av offisiell landbruksstatistikk. Det er løpende dialog gjennom året for å ivareta dette samarbeidet.

Ny statistikklov ble vedtatt 21. juni 2019, og fra 1. november 2019 ble Utvalg for offisiell statistikk opprettet. Utvalget skal blant annet bistå SSB i arbeidet med å utarbeide forslag til nasjonalt statistikkprogram, og består av 24 medlemmer. Landbruksdirektoratet er representert, og deltok i utvalgets første møte i desember 2019.

DIREKTORATET FOR SAMFUNNSSIKKERHET OG BEREDSKAP (DSB)

Landbruksdirektoratet deltar i DSBs rådgivende skogbrannutvalg, der formålet er løpende samråd mellom beredskaps- og skogaktører om beredskap. Vi har jobbet med å utvikle beredskapsplanen for skogbruk. Dette arbeidet forsetter i 2020.

NORSK-RUSSISK REINGJERDE

Langs den norske riksgrensa mot Russland er det oppført et reingjerde for å hindre at rein krysser grensa. Fylkesmannen i Troms og Finnmark har vedlikeholdsansvaret. Den norske grensekommisæren arrangerer årlige møter mellom norske og russiske grensemyndigheter. I 2019 deltok Landbruksdirektoratet på to møter på Storskog i forbindelse med oppfølging av gjerdet og håndtering av rein som krysser grensa. I løpet av de siste åra har det blitt færre grensekryssinger av rein.

NORSK INSTITUTT FOR NATURFORSKNING (NINA)

Landbruksdirektoratet har hatt et samarbeidsmøte med NINA. Sammen arbeider vi med analyser og presentasjon av relevante reindriftsdata. I tillegg til Ressurs- og totalregnskapet kan dette bidra til en vesentlig forbedring i dialogen mellom ulike aktører om hva som er status for blant annet produksjon og tap i reindriften.

ARTSDATABANKEN

Vi samarbeidet med Artsdatabanken om utvikling og gjennomføring av feltkurs i Miljøregistreringer i skog (MiS – kartleggingsmetodikk for å registrere miljøverdier). Bakgrunnen for dette er overgangen til å benytte beskrivelsessystemet fra Natur i Norge (NiN – verktøy for å beskrive natur på en sammenlignbar måte). Vi har også et samarbeid i regi av Naturfareforum om en rapport om begrepsavklaringer og forslag til standarder for skog som har betydning som vern mot naturfarer.

ARBEIDS- OG VELFERDS DIREKTORATET

Høsten 2019 tok vi initiativ til et møte med Arbeids- og velferdsdirektoratet med utgangspunkt i noen konkrete utfordringer knyttet til tilskudd til avløsning ved sykdom og fødsel mv. I møtet diskuterte vi mulige løsninger på problemstillingene, og det ble avtalt å jobbe for å få til faste samarbeidsmøter framover.

I 2019 deltok Landbruksdirektoratet på to møter med oppfølging av reingjerdet mot Russland og håndtering av rein som krysser grensa.

Landbruksdirektoratet som sekretariat

Landbruksdirektoratet er sekretariat for en rekke styrer, råd og utvalg. Her er en oversikt over viktige saker sekretariatene arbeidet med i 2019.

OMSETNINGSRÅDET

Omsetningsrådet skal bidra til å balansere markedet for jordbruksvarer til lavest mulig kostnad. Omsetningsloven er det juridiske grunnlaget for markedsreguleringssystemet, og Omsetningsrådet er satt til å forvalte dette.

Landbruksdirektoratet har sekretariatsansvaret. I dette ligger det å kreve inn og forvalte avgiftsmidlene som skal brukes for å balansere markedet. Avgiftene fra de forskjellige varegruppene skal holdes adskilt, derfor er midlene plassert i åtte separate fond. Omsetningsavgiften fastsettes av LMD etter anbefaling fra Omsetningsrådet, og belastes primærprodusenten som en sats per kg eller liter solgt vare. Omsetningsrådet er vedtaksmyndighet for bruken av avgiftsmidlene.

Rådet består av elleve medlemmer som representerer myndighetene, forbrukerne, faglagene, samvirkeorganisasjonene, industrien og handelen. Landbruksdirektoratet forbereder sakene til rådet og følger opp vedtakene som fattes. Rådet har delegert myndighet til å fatte vedtak i saker av ikke-prinsipiell karakter.

Omsetningsrådet forvaltet i 2019 et budsjett på om lag 670 mill. kroner, og behandlet 138 saker. Det ble avholdt tolv møter, mot ni og 13 i henholdsvis 2017 og 2018. De største utfordringene for markedsreguleringen i 2019 har vært den vanskelige avsetningssituasjonen for sau, lam og svin.

Det ble bl.a. gjennomført en utkjøpsordning for svineprodusenter med sju års bindingstid. Videre var forberedelse til finansiering av nedskaleringen av melkeproduksjon tema i rådet, siden kostnaden i hovedsak skal dekkes av fondet for melk.

I 2017 ble det igangsatt en gjennomgang av Omsetningsrådets regelverket og ordninger. Dette arbeidet har hatt stor oppmerksomhet i rådet i 2019. Omsetningsrådet har vurdert hvordan rådets regelverk kan forenkles og bli bedre tilpasset dagens behov, dvs. mer transparent og bedre i samsvar med forvaltningsloven. Det har også vært et mål for gjennomgangen å sikre at markedsreguleringen ikke virker konkurransevridende, dvs. at den ikke skal gi konkurransemessige fordeler for noen av aktørene i matmarkedet. Med dette som utgangspunkt ble det arbeidet breddt i arbeidsgrupper nedsatt av rådet i 2019, med høy grad av involvering fra berørte aktører. Arbeidet skal avsluttes i 2020.

Omsetningsrådet avgir egen årsmelding.

Det rådgivende utvalget for innovasjon og vekst i grøntsektoren ledes av Anita Krohn Traaseth (t.v.), mens direktør i Landbruksdirektoratet Marit Jerven (t.h.) leder sekretariatet.

RÅDGIVENDE UTVALG FOR INNOVASJON OG VEKST I GRØNTSEKTOREN – "GRØNTUTVALGET"

I Jordbruksoppjøret 2019 ble avtalepartene enige om en særskilt satsing på grøntsektoren med mål om å øke norskandelen og møte etterspørselen med mest mulig norskprodusert vare. I denne forbindelse ble det etablert et rådgivende utvalg bestående av aktørene i verdikjeden, avtalepartene og virkemiddelapparatet. Landbruksdirektoratet er sekretariat for utvalget.

Av mandatet går det fram at utvalget skal "legge fram en langsiktig plan for styrket innovasjon, vekst og økt norskandel for grøntproduksjoner, grønnsaker, frukt, bær, potet og blomster". Blant temaene som skal belyses er markedsmuligheter, innovasjonsbehov, produkt- og sortsutvikling, bærekraftige løsninger og rekruttering.

Som grunnlag for kartlegging av rammene for næringen, inviterte utvalget aktører fra alle ledd i verdikjeden til å bidra med innspill, i tillegg til alle fylkeskommuner og fylkesmenn. Dette ga viktig faktakunnskap og innsikt i muligheter og barrierer for framtidig vekst i norsk grøntproduksjon.

Utvalget leverer sin rapport i mars 2020.

FORSKNINGSMIDLENE FOR JORDBRUK OG MATINDUSTRI

Landbruksdirektoratet er sekretariat for Forskningsmidlene for jordbruk og matindustri (FFL/JA), som finansierer forskning og innovasjon i hele verdikjeden fra primærledd til industri- og forbrukerledd. Midlene forvaltes av styret for Forskningsmidler over jordbruksavtalen (JA) og styret for Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter (FFL). I 2019 forvaltet disse styrene omtrent 235 mill. kroner og behandlet 47 styresaker.

I alt er det lagt ut syv utlysninger, hvorav tre er fellesutlysninger med Norges forskningsråd. Det er innvilget 16 samarbeidsprosjekter og 10 innovasjonsprosjekter, samt 19 utredninger og forprosjekter. I tillegg innvilget JA-styret fem utredninger som skal være klare foran jordbruksoppjøret 2020.

JA-styret og FFL-styret gir ut egne årsrapporter.

REINDRIFTSSTYRET

Reindriftsstyret skal behandle saker som følger av reindriftsloven og av instruksjonen for Reindriftsstyrets arbeid. Styret er i tillegg faglig rådgiver for LMD. Landbruksdirektoratet er sekretariat og utøvende organ for Reindriftsstyret.

Tre av styremedlemmene skal utnevnes av Sametinget, fire av LMD. Ved forrige utnevningrunde utnevnte ikke Sametinget medlemmer til Reindriftsstyret, men i juni 2019 et ble nytt, fulltallig styre utnevnt.

Reindriftsstyret behandlet 58 saker i 2019. Mest omtalt var vedtaket om oppfølging av reintallet for den ene siidaandelen som ikke fulgte Reindriftsstyrets pålegg om reduksjon. Styret har også fulgt opp Fylkesmannen i Troms og Finnmark sitt arbeid med bruksregler i midtre sone i Vest-Finnmark.

Som rådgiver i reindriftsfaglige spørsmål, har styret kommet med høringsvar til NVEs forslag til nasjonal ramme for vindkraft, hvor styret pekte på konsekvenser for reindriftnæringen.

REINDRIFTENS UTVIKLINGSFOND

Ved å bruke økonomiske virkemidler skal Reindriftnæringens utviklingsfond (RUF) bidra til å utvikle reindriftnæringen i samsvar med de reindriftpolitiske målene. RUF har et eget styre med fire medlemmer oppnevnt av Landbruks- og matdepartementet og Norske Reindriftsamers Landsforbund (NRL). Landbruksdirektoratet er sekretariat og avlegger fondets regnskap.

Omsetningsrådet har vurdert hvordan rådets regelverk kan forenkles og bli bedre tilpasset dagens behov.

RUF-styret har avholdt sju møter og behandlet 94 saker i 2019. Landbruksdirektoratet har administrativ vedtaksmyndighet for søknader der det omsøkte beløpet er inntil 200 000 kroner, og som ikke er av prinsipiell karakter. Delegerte saker behandles fortløpende. Landbruksdirektoratet behandler også søknader om tilskudd til utgifter ved fôring og flytting som følge av manglende konvensjon mellom Norge og Sverige om grenseoverskridende reindrift.

ØKONOMISK UTVALG

Utvalgets oppgave er å fremstille et økonomisk grunnlagsmateriale for reindriften som utgangspunkt for reindrifftsavtaleforhandlingene mellom Staten ved Landbruks- og matdepartementet (LMD) og reindriftsnæringen ved Norske Reindriftsamers Landsforbund (NRL). Dette legges årlig fram i rapporten "Totalregnskap for reindriftsnæringen".

Økonomisk utvalg oppnevnes av avtalepartene med to medlemmer hver, og LMD oppnevner en leder i samråd med NRL. Landbruksdirektoratet er sekretariat for utvalget.

I 2019 er det gjennomført fire møter i Økonomisk utvalg, og i desember la utvalget fram "Totalregnskap for reindriftnæringen – Regnskap 2018 og budsjett 2019" for avtalepartene.

KLAGENEMNDA FOR MERKESAKER

Klagenemnda for merkesaker er oppnevnt av Reindrifftsstyret, og består av fem medlemmer fra ulike reinbeiteområder, med Landbruksdirektoratet som sekretariat. Nemnda behandler klager på reinmerkesøknader som merkenemndene i de seks reinbeiteområdene har behandlet, og der fylkesmennene har sekretariatsfunksjonen.

Klagenemnda avholdt to møter i 2019. Det ble forberedt og behandlet elleve saker. Utenom vanlige klagesaker, ga klagenemnda innspill til forslag om endringer i Reindrifftsloven §§ 33 og 34.

Funksjonstiden for nåværende klagenemnd for merkesaker gikk ut 31. desember 2017. Reindrifftsstyret forlenget funksjonstiden til 3. desember 2019.

NORSK-FINSK REINGJERDEKOMMISSJON

Den norsk-finske reingjerdekommissjonen skal iverksette og følge opp "Konvensjon mellom Norge og Finland om oppfølging og vedlikehold av reingjerder og andre tiltak for å hindre at rein kommer inn på det andre rikets område". Konvensjonen trådte i kraft 1. januar 2017. Den norske delegasjonen er ledet av LMD, med Landbruksdirektoratet som sekretariat. I 2019 avholdt den norsk-finske kommissjonen tre møter.

Kommissjonen har vedtatt å sette opp et nytt reingjerde fra Angeli i Nord-Finland til Levajok i Øst-Finnmark. LMD har gitt Landbruksdirektoratet ansvaret for planlegging og oppføring av det nye gjerdet. Direktoratet startet arbeidet i 2017, og det skal avsluttes innen 1. januar 2022. I 2019 utlyste direktoratet tre anbud for oppføring av gjerdet og innkjøp av gjerdemateriell. Oppføring ble ikke gjennomført, blant annet fordi tilbydere trakk seg fra anbudet. Dette betyr at direktoratet prioriterer oppføring av nytt gjerde høyt i 2020.

MARKEDSUTVALGET FOR REINKJØTT

Markedsutvalget for reinkjøtt ble opprettet av NRL og staten i reindrifftsforhandlingene i 2010. Landbruksdirektoratet er sekretariat for utvalget, som avholdt syv møter i 2019. Utvalgets arbeid er finansiert over reindrifftsavtalen, og har en budsjetttramme på 5 mill. kroner.

Markedsutvalgets oppgave er først og fremst å sikre reinkjøttet positiv oppmerksomhet hos forbruker. Dette gjøres hovedsakelig gjennom generisk markedsføring av reinkjøtt i samarbeid med Opplysningskontoret for egg og kjøtt (OEK).

Markedsutvalget for reinkjøtt deltar blant annet på Matstreif, som en del av omdømmebyggingen for norsk reinkjøtt.

Videre samarbeider markedsutvalget med Innovasjon Norge, gjennom Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindrifts-basert vekst og verdiskaping, og om konferanser og matfestivaler som Matstreif. Det ble i 2019 lansert en ny film i forbindelse med Samefolkets dag.

Markedsutvalget har i 2019 blant annet besøkt reindriftsskolen i Kautokeino og arrangert fagseminar med tillitsvalgte ungdommer.

UTVIKLINGSFONDET FOR SKOGBRUK

Utviklingsfondet for skogbruket har som formål å fremme forskning, utvikling, informasjon og opplæring innen skogbruket. Fondet prioriterer anvendt FoU-virksomhet med klare problemstillinger og mål, samt tydelig forankring i skognæringen. Styret oppnevnes av Landbruks- og matdepartementet, og er sammensatt av representanter for Skogbrukets landsforening, Norges Skogeierforbund, NORSKOG og skogbruksforvaltningen. Landbruksdirektoratet er sekretariat for fondet. Styret avlegger eget regnskap og årsmelding.

SENTRALE INNTRUKNE RENTEMIDLER FRA SKOGFONDET

Renter av skogfond (rentemidler) er renteinntektene fra innestående skogfond som står i banker. Rentemidlene forvaltes av skogbruksmyndighetene på kommunalt, fylkes- og sentralt nivå. De skal brukes til administrasjon av Skogfondordningen, til å dekke eventuelle tap i forbindelse med innkreving av skogfond, samt til fellestiltak som kommer skogbruksnæringen til gode. Et rådgivende utvalg med medlemmer som representerer Norges skogeierforbund, skogeierandelslagene, NORSKOG, fylkesmennene og kommunene evaluerer direktoratets bruk av midlene og gir innspill og råd til ordningen. Direktoratet avlegger eget regnskap og årsmelding for fondet.

KLAGENEMNDA FOR NATURSKADESAKER

Klagenemnda er oppnevnt av Landbruks- og matdepartementet, har seks møter i året og består av fem medlemmer. Nemnda er en uavhengig klageinstans for Landbruksdirektoratets avgjørelser etter naturskadeerstatningsloven. Klagenemnda er også klageinstans for avgjørelser tatt av forsikrings-selskapene i saker etter naturskadeforsikringsloven.

I 2019 behandlet Klagenemnda 38 klager på vedtak fattet av Landbruksdirektoratet, og 24 forsikringsklager. I forsikrings-sakene har Klagenemnda kompetanse til å avgjøre om det foreligger en naturskade, og om betingelsene for avkorting er til stede. Andre klagegrunner rettes til Finansklagenemnda.

Utviklingsfondet for skogbruket prioriterer anvendt FoU-virksomhet med klare problemstillinger og mål, samt tydelig forankring i skognæringen.

Kommunikasjon

Erstatningsordninger og skogbruk peker seg ut som særlig viktige temaer i medieomtalen av Landbruksdirektoratet i 2019.

Vi var omtalt i til sammen 2 248 avisartikler, nettartikler, radio- og tv-innslag i 2019. Dette er en klar nedgang fra 2018 da tørkesommeren ga rekordhøy omtale.

STOR INTERESSE FOR ERSTATNING

Medieanalysen viser at det også i 2019 var stor interesse for de erstatningsordningene vi forvalter. I januar sendte vi ut en pressemelding om at "tørkerammede bønder får nær 2,5 milliarder kroner i erstatning". Ingen annen enkeltartikkel, med Landbruksdirektoratet som kilde, fikk større spredning enn denne i 2019. Også i mai ble det skrevet mye om avlings-skadeerstatning, da i forbindelse med utbetalinger til frukt-bønder etter frostskafer.

Det har også vært en god del omtale av Naturskadeordningen. Omtalen knytter seg til enkeltsaker, skaper til dels stort engasjement i lokale medier, men har liten spredning nasjonalt.

MEST NØYTRAL OMTALE

Typisk for medieomtalen av Landbruksdirektoratet, er at den i all hovedsak kan karakteriseres som nøytral. Oktober peker seg ut som en måned med mye positiv omtale. Vi delte da ut 53,3 mill. kroner i tilskudd til tømmerkaier, noe som ga mange "gladsaker" i lokale medier. Tilskudd til klimatiltak i skogbruket ga også positiv profilering. Skogbruk peker seg ut som et av de mest sentrale tema i medieomtalen av Landbruksdirektoratet i 2019.

Landbruksdirektoratets oppfølging av Reindriftsstyrets vedtak om reintallsreduksjon fikk en god del omtale i 2019, først og fremst i lokale medier i Finnmark, men også nasjonalt. Medieanalysen viser at svært lite av denne omtalen kan karakteriseres som negativ.

NYE NETTSIDER

I 2019 startet arbeidet med å lage nye nettsider for Landbruksdirektoratet. Det er nødvendig å erstatte en teknisk løsning som ikke støttes lenger, og tilpasse nettsidene til lovpålagte krav om universell utforming.

Brukernes behov og Landbruksdirektoratets samfunnsoppdrag og strategi er utgangspunktet for arbeidet. Det skal bli enklere for brukerne å finne fram, forstå og bruke nettsidene og innholdet. Nye nettsider skal lanseres i januar 2021.

Her utvikles Landbruksdirektoratets nye nettsider, som skal gjøre det enklere for brukerne å finne fram i, forstå og bruke tjenestene våre.

Digitalisering

2019 var preget av høy aktivitet på flere områder innen digitalisering og utvikling.

Landbruksdirektoratet bruker digitalisering for å forenkle, fornye og forbedre. Digitalisering skal gi nytte for direktoratet, forvaltningen og brukerne, og vi tar alltid utgangspunkt i brukernes behov. Ofte er det nødvendig å gjennomføre regelverksendringer for å lage enklere og mer effektive digitale tjenester.

Siden 2017 har vi fått støtte til tre digitaliseringsprosjekter fra medfinansieringsordningen til Digitaliseringsdirektoratet. En forutsetning for støtte er at prosjektene er samfunnsøkonomisk lønnsomme, og at det er utarbeidet forpliktende planer for gevinstrealisering.

Vi involverer brukerne og gjennomfører brukertester både under og etter digitalisering. På denne måten sikrer vi at tjenestene blir brukervennlige og imøtekommer brukernes behov.

På oppdrag fra LMD etablerte vi et responsmiljø for håndtering av kritiske IKT-hendelser for landbruks- og matsektoren i 2019. Vi etablerte ny IT-plattform for alle direktoratets interne kontorstøttesystemer, eksterne fagsystemer og digitale tjenester, samt sikkerhetsløsning.

Vi jobber kontinuerlig med å sikre våre systemer mot uautorisert tilgang, skade eller misbruk. Vårt sikkerhets- og informasjons-sikkerhetsarbeid innrettes etter risiko- og sårbarhetsanalyser. Sikkerhets- og penetrasjonstester gjennomføres regelmessig, og alltid før et nytt system settes i produksjon.

Vi har lagt vekt på å holde LMD orientert om utviklings- og digitaliseringsprosjektene.

DIGITALISERING AV TJENESTER I 2019 **EFFEKTIVISERING GJENNOM AGROS**

Ved hjelp av utviklingsprosjektet og systemet Agros har vi digitalisert over 20 ordninger. Effektiviseringsgevinstene har vært store, for bonden og saksbehandlerne i kommunene, hos Fylkesmannen og i direktoratet. Brukeren får tilgang til enkle, enhetlige og brukervennlige digitale tjenester.

Tilbakemeldingene har vært svært gode, og allerede nå kan vi vise til konkrete effektiviseringseffekter. Selvbetjeningsløsningen for tilskudd til avløsning ved sykdom og fødsel mv. er et godt eksempel. Saksbehandlerne hos Fylkesmannen har spart mer tid enn tidligere anslått. Spørreundersøkelsen fra juni 2019 viser at det nå i gjennomsnitt går med 46 minutter per sak. Dette gir en innsparing på nesten fem timer per sak, eller over 22 000 timer samlet per år.

Ved hjelp av utviklingsprosjektet og systemet Agros har vi digitalisert over 20 ordninger. Effektiviseringsgevinstene har vært store, for bonden og saksbehandlerne i kommunene, hos Fylkesmannen og i direktoratet.

ØKT DIGITALISERING I SKOGBRUKSFORVALTNINGEN

I 2018 startet vi arbeidet med å øke digitaliseringsgraden og effektiviseringen av tjenestene og fagsystemene for skogbruksforvaltningen. Arbeidet er tredelt:

1. å øke digitaliseringsgraden for skogfond og skogtilskudd ved å forbedre brukervennligheten
2. å digitalisere prosesser som i dag er papirbaserte
3. å utvikle feltverktøy for den offentlige skogbruksforvaltningen for innsamling, kartfesting og dataforvaltning

Del 1 og 2 av prosjektet ferdigstilles første halvår 2020. Flytting av skogbruksområdet til Steinkjer innebærer at store deler av fagkompetansen skiftes ut og bygges opp på nytt, hvilket er årsaken til at del 3 må utsettes til 2021.

NYE DIGITALE LØSNINGER FOR KVOTEORDNINGEN FOR MELK

Det har vært omfattende regelverksendringer innenfor kvoteordningen de siste åra, og det er store utfordringer med å gjennomføre regelverksendringene i det eksisterende systemet. Nåværende system ble implementert i 2007.

Prosjektet startet opp høsten 2019 og er godt i gang. Utviklingsfasen er planlagt gjennomført over en toårs-periode, fra februar 2020 og ut 2021. Etter planen skal løsningen være klar til fristene for omsetning av kvoter høsten 2021.

ÅPEN TOLLKALKULATOR OG ENKLERE TJENESTER FOR IMPORTVERNET

I 2018 startet vi arbeidet med utvikling av ny løsning for forvaltning av importvernet og RÅK, ordningen med Råvarepriskompensasjon. Det nye systemet, BRIS, skal tilby helhetlige og samordnede tjenester som bidrar til å gjøre hverdagen enkel og effektiv for målgruppene.

Utviklingen er delt opp i to hovedleveranser. Den første, tollkalkulatoren, ble ferdigstilt høsten 2019, og skal settes i produksjon i februar 2020. Tollkalkulatoren beregner tollsatser, og er tilgjengelig for alle brukere. Neste hovedleveranse kommer sommeren 2020.

NYE DIGITALE TJENESTER FOR REINDRIFTSNÆRINGEN

Landbruksdirektoratet avdekket i 2017 sikkerhetshull i fagsystemer og digitale tjenester på reindriftsområdet, og besluttet å stenge tjenestene sommeren 2017. I 2018 måtte reindriftsutøverne levere søknad om tilskudd og melding om reindrift på papir.

Fagsystemene var kun tilgjengelige for fylkesmennene og i Landbruksdirektoratet. Nye digitale tjenester var klare første kvartal 2019. 82 prosent av reindriftsutøverne leverte melding om reindrift digitalt, og 92 prosent søkte tilskudd digitalt. Over halvparten av de som svarte på våre brukerundersøkelser, syntes de digitale tjenestene var enkle å bruke, og 70 prosent svarte at det var enklere å bruke digitale tjenestene enn å bruke papirskjema.

AUTOMATISERT POSTERING AV TILSKUDBREV FOR PRODUKSJONSTILSKUDD

En ny digital løsning som er utviklet av Landbrukets Dataflyt SA gjør at årets avregning av produksjonstilskudd bokføres automatisk i bondens regnskap. Løsningen forutsetter at bonden har gitt sin regnskapsfører samtykke. Landbruksdirektoratet har tilrettelagt for dette med maskinlesbare tilskuddsbrev for produksjons- og avløsertilskudd.

IKT-KONSEKVENSER AV ENDRINGER I KOMMUNE- OG REGIONSTRUKTUREN

De aller fleste av direktoratets systemer inneholder data om kommuner og fylker. Endring av kommune- og fylkesnumre får derfor konsekvenser for alle våre systemer. Overgangen til nye kommuner og fylker fra 1. januar 2020 ble organisert som et samarbeidsprosjekt i direktoratet. Dette ga grunnlaget for en vellykket overgang for samtlige systemer.

**82 prosent
av reindriftsutøverne
leverte melding
om reindrift digitalt,
og 92 prosent søkte
tilskudd digitalt.**

AVVIKLING AV PELTSDYRPRODUKSJON

Stortinget vedtok i 2019 at pelsdyrproduksjonen skulle avvikles, og Landbruksdirektoratet fikk ansvaret for å forvalte kompensasjonsordningen. Før årsskiftet hadde vi klar en digital løsning for innsending og behandling av søknader gjennom Agros. Dermed fikk brukerne en velfungerende selvbetjenings-løsning, og forvaltningen fikk en effektiv og kjent løsning for behandling av søknader og for å fatte vedtak.

RAMMEVERK FOR DIGITALISERING

GEODATASTRATEGI FOR LANDBRUKSDIREKTORATET

Geodata og geografisk informasjonsteknologi benyttes i flere av direktoratets fagområder, systemer og tjenester. Regjeringen la fram den nasjonale geodatastrategien "Alt skjer på ett sted" i november 2018. Der anbefales det at virksomheter som forvalter geografiske data utarbeider egne geodatastrategier. Vår geodatastrategi, som ble laget i 2019, legger grunnlaget for best mulig bruk og nytte av geografiske data og geografisk informasjonsteknologi i direktoratet.

IMPLEMENTERING AV PERSONVERNFORORDNINGEN GDPR

Den nye personopplysningsloven, som inkluderer GDPR, gjaldt fra 2019. I direktoratets personvernerklæring informerer vi om hvorfor og hvordan vi behandler personopplysninger. Personvernerklæringen er lett tilgjengelig på våre nettsider og gjennom Altinn for brukere av våre digitale tjenester.

Vi inngikk databehandleravtaler med nye databehandlere, og har utarbeidet nye rutiner for håndtering av avvik. Virkeområdet for direktoratets personvernombud er tilpasset de nye retningslinjene i personvernforordningen.

EN NY OG MODERNE IKT-PLATTFORM

Direktoratet inngikk avtale med ny driftsleverandør i desember 2018. Avtalen innebærer full utsetting av drift, og omfatter all infrastruktur, servere, skrivere, nettverk, videokonferanse-utstyr, kontorstøtte, utviklings- og testmiljø, og produksjons- og preproduksjonsmiljø for fagsystemer og digitale tjenester. Alle data og skreddersydde fagsystemer er flyttet, og all annen infrastruktur og programvare er fornyet eller byttet ut. Prosjektet pågikk i hele 2019 og har vært omfattende, krevende og høyt prioritert. Den nye IKT-plattformen gir økt tilgjengelighet og sikkerhet, bedre tjenester og større samarbeids- og utviklingsmuligheter.

LANDBRUKSDIREKTORATET TAR I BRUK SKYTJENESTER

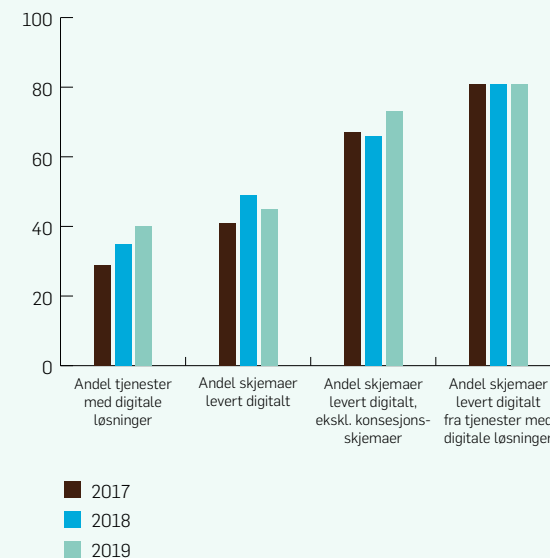
Ifølge Digitaliseringsrundskrivet for 2020 skal skytjenester vurderes på linje med andre løsninger når man etablerer nye eller oppgraderer eksisterende digitale tjenester, og når man endrer eller fornyer driftsavtaler.

Da vi konkurranseutsatte ny driftsavtale, gjorde vi en modenhetsanalyse av markedet for skytjenester- og drift mht. kostnader og fleksibilitet. Analysen ga ikke grunnlag for å velge full overgang til skytjenester nå. Men mye tyder på at markedet for skytjenester på lengre sikt vil ta over for dagens tradisjonelle tjeneste- og driftsmodeller.

Vår nye IT-plattform gir muligheter for en gradvis og kontrollert migrering til skytjenester når disse vurderes som modne og kostnadseffektive. Store deler av den nye plattformen tilbys allerede som skyløsning, blant annet kontorstøttesystemene og samhandlingsløsningene. Publiseringsløsningen for våre nye nettsider leveres som skytjeneste. Vi tar også i bruk skyløsninger for den nye tjenesten for veterinære reisetilskudd. Vi gjør risikovurderinger for å sikre at skytjenestene ivaretar kravene til informasjonssikkerhet.

i

DIGITALISERINGSGRAD OG BRUK AV DE DIGITALISERTE TJENESTENE I PROSENT

Innenfor Landbruksdirektoratets ansvarsområde håndteres om lag 250 000 søknader og andre skjemaer fra eksterne brukere, fordelt på i overkant av 100 tjenester og ordninger.

NYE DIGITALISERINGSPROSJEKTER OG UTREDNINGER I 2020

FORBEDRING AV SYSTEMET FOR PRODUKSJONS- OG AVLØSERTILSKUDD

Direktoratet har fått midler over jordbruksavtalen til å forbedre fagsystemet og de digitale tjenestene for produksjons- og avløsertilskudd. Brukerne er veldig godt fornøyd med de digitale tjenestene, men saksbehandlerne har behov for funksjonalitet som effektiviserer arbeidet og understøtter bedre kontroll av søknadene. I arbeidet skal tilbakemelding fra faktisk bruk vektlegges. Arbeidet skal sluttføres i 2020.

NYE DIGITALE LØSNINGER FOR ERSTATNING VED KLIMABETINGEDE SKADER

Dagens fagsystem for erstatningsordningene i landbruket ble ferdigstilt i 2007. Tørkesommeren 2018 aktualiserte et tydelig behov for forbedringer. I 2019 fikk vi midler over jordbruksavtalen til å gjennomføre en konseptutredning for et nytt digitalt system. Konseptutredningen skal gi grunnlag for et estimat for utviklingskostnadene for nytt søknads- og saksbehandlingssystem for erstatningsordningene i landbruket. Oppstart av prosjektet avhenger av finansiering over jordbruksavtalen 2020.

DIGITALISERING AV REFUSJONSORDNINGEN FOR VETERINÆRE REISER

En kartbasert ruteberegner er basis for en ny løsning som gjør det mulig å automatisere saksbehandling og utbetaling av tilskudd til veterinærers reiser.

Det er anslått at veterinærene vil spare 75 prosent av tiden som de per i dag bruker på å skrive søknader, og saksbehandler vil spare to timer per søknad. Netto nåverdi per investert krone i offentlig sektor for løsningen er beregnet til kr 6,80. Basert på konseptvurderingen fra 2018, sendte direktoratet søknad om finansiering av prosjektet over Digitaliseringsdirektoratets medfinansieringsordning. Prosjektet fikk støtte på 3,7 mill. kroner for 2019 og 2020. Løsningen skal settes i produksjon i andre kvartal 2020.

DIGITALISERING AV EGENERKLÆRINGSSKJEMA ETTER KONSESJONSLOVEN

Direktoratet fikk i tildelingsbrevet for 2019 i oppdrag å utrede mulighetene for å etablere en digital løsning for innsending av egenerklærings skjemaene etter konsesjonsloven til kommunen, og hva en slik løsning vil koste. Utredningsarbeidet er godt i gang, og blir ferdigstilt i 2020. Den samfunns-økonomiske analysen viser betydelig gevinst ved realisering av effektene.

Direktoratet ser det som hensiktsmessig å fortsette utredningsarbeidet i 2020, se på aktuelle samarbeidspartnere og avklare finansiering, slik at det er mulig med oppstart av et digitaliseringsprosjekt i 2021.

OVERFØRING AV ORDNINGER FRA FYLKESMANNEN TIL FYLKESKOMMUNENE

Fra 1. januar 2020 ble vedtaksmyndighet for tre ordninger overført fra Fylkesmannen til fylkeskommunene.

Det er nødvendig å utvikle en løsning som sikrer at fylkeskommunen kan utøve rollen sin som vedtaksmyndighet, og at Landbruksdirektoratet kan utføre sine oppgaver knyttet til LUF-rapportering og utbetaling fra LUF (Landbrukets utviklingsfond).

Etter planen skal Agros integreres med regionalforvaltning.no, fylkeskommunenes saksbehandlingssystem tilsvarende Agros. Manglende avklaring med hensyn til finansiering av utviklingsarbeidet i regionalforvaltning.no har medført at implementering av endringene er utsatt til 2020. Det betyr at fylkeskommunene og Landbruksdirektoratet må forvalte ordningene manuelt i 2020, og at brukerne må sende inn søknader på papir.

Det er anslått at veterinærene vil spare 75 prosent av tiden som de per i dag bruker på å skrive søknader, og saksbehandler vil spare to timer per søknad.

Saksbehandlingstid for klagesaker

Saksbehandlingstiden for klagesaker varierer mellom forvaltningsområdene. Stor variasjon i kompleksitet er en vesentlig grunn til dette.

REDUSERT BEHANDLINGSTID FOR KLAGER PÅ PRODUKSJONSTILSKUDD

I 2019 ble det fattet vedtak i totalt 64 klagesaker innenfor produksjonstilskudd, inkludert saker om driftsfellesskap. Gjennomsnittlig klagesaksbehandlingstid, fra saken kom inn til Landbruksdirektoratet til det ble fattet vedtak, var på fem måneder.

Av de 64 sakene var det 38 saker som omhandlet dispensasjonssøknader fra søknadsfrist samt etterregistreringsfrist. De fleste av dispensasjonssakene har relativt kort klagebehandlingstid på en til to måneder.

Dersom man trekker fra dispensasjonssakene, var den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden ni måneder for klagene på de resterende 26 vedtakene. I to av disse sakene avventet vi behandling i påvente av andre, mer prinsipielle saker. For disse to medførte det en saksbehandlingstid på klagen på 28 og 42 måneder fra de kom inn til det ble fattet vedtak. Flere av de andre sakene har medført en gjennomgang av foretakenes regnskaper og driftsform, og har derfor krevd store ressurser. Videre har mange av sakene store konsekvenser for foretakene, som medfører at det stilles strenge krav til saksbehandlingen.

Den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden for klager var fra fem til ni måneder, avhengig av type sak. Dette er en reduksjon sammenlignet med de foregående åra.

I 2018 lå saksbehandlingstiden for klager i gjennomsnitt på ni måneder, mens den var 12–18 måneder i 2017. Den reduserte saksbehandlingstiden har sammenheng med direktoratets prosjekt "Akseptabel klagesaksbehandlingstid". Prosjektet pågikk fra august 2018 til desember 2019, og har hatt som mål å redusere saksbehandlingstiden for klager til seks måneder for saker som kommer inn fra 1. januar 2020.

HUSDYRKONSESJON

Det ble fattet vedtak i fem klagesaker etter husdyrkonsesjonsregelverket. Den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden var på 17 måneder, som er en økning på seks måneder sammenliknet med 2018. I to av sakene som ble avsluttet i 2019 hadde direktoratet avventet behandling i påvente av behandling av andre, mer prinsipielle saker. Hvis man ser bort fra disse sakene var den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden på ti måneder. De resterende sakene hadde mellom to og 21 måneders saksbehandlingstid. I sistnevnte sak måtte ferdigstillingen avvente endringer i regelverket, noe som økte saksbehandlingstiden for den aktuelle saken.

Også i 2019 ble det brukt betydelige ressurser på å bistå Regjeringsadvokaten med driftsfellesskapssaker i rettsapparatet. Saksbehandlingstiden bærer i tillegg preg av mye arbeid i forbindelse med forskriftsendringer i 2018 og 2019, da særlig knyttet til reguleringen av smågrisproduksjon.

Den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden for klager på produksjonstilskudd var fra fem til ni måneder, avhengig av type sak. Dette er en reduksjon sammenlignet med de foregående åra.

VELFERDS- OG VETERINÆRORDNINGENE

I 2019 ble det fattet vedtak i totalt tolv klagesaker innenfor velferds- og veterinærordningene. Gjennomsnittlig klagesaksbehandlingstid fra saken kom inn til Landbruksdirektoratet til det ble fattet vedtak var på litt over en måned.

SKOGBRUK

Det ble fattet vedtak i åtte klagesaker i 2019. Ser vi bort fra ett tilfelle som hadde over elleve måneders saksbehandlingstid, varierte tiden for de øvrige sakene mellom en og drøyt fem måneder. Fire av sakene gjaldt tilskudd, de øvrige gjaldt skogbruksloven, miljøinformasjonsloven, godkjenning av landbruksvei og meldepliktig hogst i Oslomarka. I tillegg ble det gitt fem dispensasjoner etter forskrift om skogfond o.a. Her var gjennomsnittlig saksbehandlingstid om lag to måneder.

EIENDOMSLOVGIVNING, NATURSKADELOV OG NATURSKADEERSTATNINGSLOV

Saksbehandlingstiden for klagesaker og omgjøringsbegjæringer etter jordlov, konsesjonslov og fjellov var i gjennomsnitt på nesten fem måneder i 2019. Klagesakene innen ordningen Utvalgte kulturlandskap i jordbruket hadde en saksbehandlingstid på 14 måneder i 2019.

Saksbehandlingstiden for klagesaker i klagenemnda for naturskadesaker var i gjennomsnitt 2,5 måneder.

Det ble fattet vedtak i åtte klagesaker på skogbruksområdet i 2019.

Rapporter og utredninger

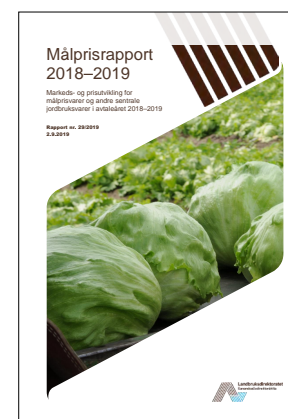
Rapporter og utredninger som Landbruksdirektoratet leverte i 2019, enten alene eller sidestilt med andre:

- [Omverdenen til norsk landbruk og matindustri – Rapport for 2018](#) (Ldir-rapport nr. 2/2019)
- [Markedsrapport 2018](#) (Ldir-rapport nr. 3/2019)
- [Reindriftens utviklingsfonds midler til FoU. Handlingsplan](#) (Ldir-rapport nr. 5/2019)
- [Økologiprogram: 2019–2030](#) (Ldir-rapport nr. 8/2019)
- [Produksjon og omsetning av økologiske landbruksvarer – Rapport for 2018](#) (Ldir-rapport nr. 17/2019)
- [Produksjon og omsetning av økologiske landbruksvarer 1. halvår 2019](#) (tillegg til Ldir-rapport nr. 17/2019)
- [Tilskudd til avløsning av jordbrukere ved sykdom og fødsel, mv. Konsekvensene av å avvike samordning mellom tilskuddet og jordbrukerens lønnsinntekt](#) (Ldir-rapport nr. 18/2019)
- [Utvikling av matsvinnstatistikk i jordbrukssektoren](#) (Ldir-rapport nr. 19/2019)
- [KOSTRA landbruk. Ei vurdering av rapporteringa for 2018](#) (Ldir-rapport nr. 26/2019)

- Utkast til strategi for genressurser (Ldir-rapport nr. 24/2019)
- [Målprisrapport 2018–2019](#) (Ldir-rapport nr. 29/2019)
- [Økonomisk utvalg – Totalregnskap for reindriftsnæringen – Regnskap 2018 og budsjett 2019](#) (Ldir-rapport nr. 31/2019)
- [Ressursregnskap for reindriftsnæringen](#). For reindriftsåret 1. april 2018 – 31. mars 2019 (Ldir-rapport nr. 34/2019)
- [Landbrukets egen nedbygging: Utredning av virkemidler for å redusere nedbyggingen av dyrka og dyrkbar jord](#) (Ldir-rapport nr. 35/2019)
- [Pilotfasen for 'Planting av skog på nye areal som klimatilskott': Sluttrapportering og evaluering](#). (Utgiver: Miljødirektoratet og Landbruksdirektoratet) (M-1161/2019)
- [Utredning av forbud mot utsetting av utenlandske treslag til skogbruksformål](#). (Utgiver: Miljødirektoratet og Landbruksdirektoratet) (M-1378/2019)
- Kan forskrift om tilskudd til frøavl m.m. i gras, engbelgvekster, rotvekster og grønnsaker utvides til å omfatte pollinatorvennlige naturfrøblandinger? (19/47139: Notat til Landbruks- og matdepartementet)

Landbruksdirektoratet har bidratt i sekretariat eller med faglige innspill til disse rapportene og utredningene, levert i 2019:

- [Fareindikatorer ved skogsveibygging](#). (Rapport fra arbeidsgruppe i Naturfareforum, NVE-9/2019.)
- [Jordbruksrelaterte klimagassutslipp, Teknisk beregningsutvalg for klimagassutslipp i jordbruket](#). Direktoratet har deltatt i sekretariatet (sammen med Miljødirektoratet, SSB og NIBIO)

Regelverksutvikling

Her følger en oversikt over bidrag vi har gitt til nye forskrifter i 2019, samt endringer av eksisterende. Vi har ikke tatt med arbeid med forskrifter som ikke ble ferdigstilt. Faste justeringer av satser fremgår heller ikke.

Fagområde	Forskrift	Landbruksdirektoratets rolle
Utvalgte kulturlandskap i jordbruket og verdensarvområdene	FOR-2019-12-18-2024 Forskrift om tilskudd til tiltak i Utvalgte kulturlandskap i jordbruket og verdensarvområdene Vegaøyane og Vestnorsk fjordlandskap	Sammen med Riksantikvaren og Miljødirektoratet avholdt høringsrunde og levert en endelig anbefaling til ny forskrift, på oppdrag fra Klima- og miljødepartementet og LMD.
Kompensasjon etter avvikling av hold av pelsdyr	FOR-2019-11-27-1587 Forskrift om kompensasjon etter avvikling av hold av pelsdyr mv.	Vi har deltatt i arbeidet sammen med LMD om utarbeiding av forskriften og høringsnotatet, og har bidratt sammen med departementet ved gjennomgang av høringsvarene og fastsettelse av forskriften.
Regionale miljøtilskudd	Fastsettelse av instruks for regionale miljøtilskudd	Oppdraget om å utarbeide forslag til nasjonal forskrift for regionale miljøtilskudd til erstatning for dagens fylkesvise forskrifter på oppdrag fra LMD ble endret. Direktoratet utarbeidet og fastsatte deretter nasjonal instruks for regionale miljøtilskudd, som legger rammer for de regionale forskriftene.
Økologisk landbruk	Retningslinjer for tilskudd til nasjonale prosjekter innen økologisk landbruk	Fastsatt av Landbruksdirektoratet med hjemmel i jordbruksoppgjøret
Tilskudd til avløsning ved sykdom og fødsel mv.	FOR-2014-12-19-1821 Forskrift om tilskudd til avløsning ved sykdom og fødsel mv.	Utarbeidet utkast til endringer i forskrift og til fastsettelsesbrev for endringene.
Tilskudd til veterinærreiser	FOR-2015-04-30-426 Forskrift om tilskudd til veterinærreiser	Utarbeidet utkast til endringer og gjennomført høring.

Fagområde	Forskrift	Landbruksdirektoratets rolle
Regionale tilskudd til næringsutvikling, rekruttering og kompetanseheving i landbruket	FOR-2019-12-20-2082 Forskrift om regionale tilskudd til næringsutvikling, rekruttering og kompetanseheving i landbruket	Bidratt i utarbeidelsen av forskrift og høringsbrev (fastsatt av LMD).
Reindrifftsavtalen	FOR-2019-06-20-864 Forskrift for Reindrifftsens utviklingsfond	Bidratt i utarbeidelse av forskrift og merknadsbrev.
Reindrifftsavtalen	FOR-2019-06-20-852 Forskrift om ekstraordinært tilskudd til kriseberedskap	Bidratt i utarbeidelse av forskrift og merknadsbrev.
Reindrifftsavtalen	FOR-2008-06-19-707 Forskrift om tilskudd til konfliktforebyggende tiltak i forholdet mellom reindrift og annen berørt part	Bidratt i utarbeidelse av endringer i forskrift og merknadsbrev.
Reindrifftsavtalen	FOR-2017-06-23-1033 Forskrift om pramming, Nord-Troms og Finnmark	Bidratt i utarbeidelse av endringer i forskrift og merknadsbrev.
Reindrifftsavtalen	FOR-2011-06-21-617 Forskrift om rapportering av slaktet rein og lagerbeholdning	Bidratt i utarbeidelse av endringer i forskrift og merknadsbrev.
Reindrifftsavtalen	FOR-2009-06-17-657 Forskrift om tilskudd ved frakt av rein i forbindelse med slakting	Bidratt i utarbeidelse av endringer i forskrift og merknadsbrev.
Reindrifftsavtalen	FOR-2019-06-20-815 Forskrift om tilskudd til fjerning av reindrifftsens gamle gjerdemateriell i Sør-Trøndelag og Hedmark reinbeiteområde i 2019–2020.	Bidratt i utarbeidelse forskrift og merknadsbrev.
Reindrifftsavtalen	FOR-2018-06-26-1049 Forskrift om tilskudd til fjerning av reindrifftsens gamle gjerdemateriell i Øst-Finnmark reinbeiteområde i 2018–2019	Bidratt i oppheving av forskrift.
Reindrifftsavtalen	FOR-2019-06-20-865 Forskrift om tilskudd til siidaandeler og tamreinlag	Bidratt i utarbeidelse av forskrift og merknadsbrev.
Reindrifftsavtalen	FOR-2018-06-26-1031 Forskrift om tilskudd til reinbeitedistrikter og tamreinlag	Bidratt i utarbeidelse av endringer i forskrift og merknadsbrev.
Reindrifftsavtalen	FOR-2010-06-14-887 Forskrift om tidligpensjoni reindrifften	Bidratt i utarbeidelse av endringer i forskrift og merknadsbrev.
Reindrifftsavtalen	FOR-2009-06-17-659 Forskrift om tilskudd til avløsning ved svangerskap/fødsel	Bidratt i utarbeidelse av endringer i forskrift og merknadsbrev.

Del 4

Styring og kontroll

Styring og kontroll

Virksomhetsstyringen i Landbruksdirektoratet har til hensikt å oppnå god måloppnåelse og effektiv ressursbruk. Vår internkontroll er en viktig del av virksomhetsstyringen. Den understøtter styringen og bidrar til måloppnåelsen.

TILSTANDSVURDERING AV STYRING OG KONTROLL I VIRKSOMHETEN

Fastsatte mål og resultatkrav for 2019 er i all vesentlighet nådd. Det er ikke avdekket vesentlige regelverksbrudd i 2019, og heller ikke vesentlige feil og mangler i styringen.

I 2019 har vi videreutviklet virksomhetsstyringen og internkontrollsystemet. Dette er et arbeid som vil fortsette i 2020.

Landbruksdirektoratet arbeider med ulike tiltak som skal sikre tilfredsstillende forvaltning av de landbrukspolitiske virkemidlene hos Fylkesmannen og kommunene. Riksrevisjonens forvaltningsrevisjon av produksjonstilskudd avdekket at dette er et område med behov for stor oppmerksomhet. Vi har derfor særlig stor oppmerksomhet rettet mot fylkesmennenes oppfølging av kommunenes forvaltning av de landbrukspolitiske virkemidlene.

Arbeidet med å digitalisere forvaltningen av tilskuddsordningene har bidratt til en mer effektiv kontroll med tilskuddene.

Vi vurderer Landbruksdirektoratets resultat- og regnskapsinformasjon som relevant og pålitelig.

EFFEKTIVISERING AV VIRKSOMHETEN

Landbruksdirektoratet har i de siste årene fått tilført flere oppgaver uten at bevilgningene har økt. Som en konsekvens av ABE-reformen har direktoratet redusert bemanningen med om lag åtte prosent de siste fire åra. En stor andel av direktoratets driftsbudsjett er personalkostnader, en konsekvens av ABE-reformen må derfor bli bemanningskutt. Over tid har disse kuttene ført til stramme rammer.

Landbruksdirektoratet er i en omstillingsperiode, og har dobbel bemanning i enkelte stillinger. Etter første halvår 2020 vil dette dobbeltløpet være avsluttet. Gevinster innenfor enkelte administrative funksjoner vil da kunne realiseres.

Ved digitalisering av tjenester tar Landbruksdirektoratet utgangspunkt i brukerbehovene for å lage sammenhengende tjenester for brukerne og landbruksforvaltningen. Samlet sett er digitaliseringen samfunnsøkonomisk lønnsom, isolert sett for direktoratet medfører denne satsingen varig økte driftskostnader. Vi erfarer at dette kan være en hindring for digitaliseringstakten og evnen.

Landbruksdirektoratet har kontinuerlig oppmerksomhet på effektivisering, både i egen virksomhet og i de prosessene der vi samhandler med øvrige deler av forvaltningen.

Fastsatte mål og resultatkrav i 2019 er i all vesentlighet nådd.

OPPFØLGING AV EVENTUELLE MERKNADER FRA RIKSREVISJONEN

Landbruksdirektoratets regnskap for 2018 ble godkjent uten vesentlige merknader. I det årlige møtet med Riksrevisjonen i mars 2019 fikk direktoratet særdeles gode tilbakemeldinger på samarbeid og oppfølging.

I 2019 har Riksrevisjonen gjennomført interimrevisjon, hvor det ikke kom fram noen vesentlige merknader. Videre kontrollerte Riksrevisjonen høsten 2019 om saksbehandlingen og kontrollen av produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket i 2018 var i samsvar med gjeldende regelverk. Flere av forholdene som Riksrevisjonen pekte på i sin rapport, er rettet opp i løpet av 2019. Landbruksdirektoratet vil i 2020, i samråd med LMD, jobbe videre med oppfølging av Riksrevisjonens merknader.

I tillegg ble det gjennomført regnskapskontroll for ordningene Tilskudd til prisnedskrivning av korn og Tilskudd til avløsning ved sykdom, samt en etterlevelserevisjon av direktoratets forvaltning av produksjonstilskudd.

Årsoppgjørsrevisjonen starter i februar 2020, og endelig revisjonsberetning for 2019 forventes innen 1. mai 2020.

SIKKERHET OG BEREDSKAP

Den nye sikkerhetsloven, som trådte i kraft 1. januar 2019, har større omfang enn den gamle, og omfatter nå informasjonssikkerhet og sikring av datasystemer og infrastruktur. Loven legger større vekt på at forebyggende sikkerhetsarbeid skal være en del av virksomhetens styringssystem, og at virksomhetens sikkerhetsarbeid og organisering skal innrettes etter vurdering av risiko. For direktoratet betyr det at gjeldende styringssystem for sikkerhet og beredskap skal revideres. Vi planlegger revidering av styringssystemet for sikkerhet og beredskap i 2020.

I 2019 ble det ikke rapportert sikkerhetshendelser med høy alvorlighetsgrad. Samlet for direktoratet ble det registrert ni sikkerhetshendelser. Alle hendelser omhandlet informasjonssikkerhet og er kategorisert med lav alvorlighetsgrad.

Direktoratet har gjennomført sikkerhets- og penetrasjonstest av nye digitale tjenester for reindrift. Ingen vesentlige mangler ble avdekket. I tillegg har direktoratet gjennomført to risiko- og sårbarhetsanalyser av nye digitale tjenester som skal settes i produksjon i 2020.

Direktoratet har, i samarbeid med vår utviklingsleverandør, jobbet med retningslinjer og organisering av sikkerhetsarbeidet i utviklingsprosjektene. Hensikten er å få økt bevissthet om sikkerhet, spesielt informasjonssikkerhet.

Arbeidet med etablering av ny IT-plattform, høy digitaliseringsaktivitet og etablering av nytt kontor i Steinkjer krevde betydelige IT-ressurser i 2019. Samtidig har bemanningen på sikkerhets- og beredskapsområdet vært lav. Ny IT-sikkerhetsleder ble ansatt senhøstes 2019. Direktoratet har ikke gjennomført beredskapsøvelse i 2019 på grunn av høy aktivitet med grunnleggende informasjonssikkerhet.

LMD har det overordnede sektoransvaret for forebygging av IKT-sikkerhetshendelser i landbruks- og matsektoren. Responsmiljøet for landbruks- og matsektoren, landbruks- og matCERT, ble etablert i Landbruksdirektoratet 1. juni 2019 som svar på tildelingsbrevet for 2019. I denne sammenheng er sektoren avgrenset til å gjelde LMDs direkte underliggende virksomheter (Landbruksdirektoratet, Mattilsynet, Veterinærinstituttet og NIBIO).

Responsmiljøet innehar en såkalt kontaktpunktfunksjon, og vil utelukkende ha ansvaret for at IKT-sikkerhetshendelser blir rapportert fra virksomheten, eller gruppen av tilknyttede virksomheter, inn til NorCERT, Nasjonalt Cybersikkerhetssenter. Responsmiljøet oppfylder minimumskravene som er satt i NSMs (Nasjonal sikkerhetsmyndighets) Rammeverk for digital

Landbruksdirektoratets regnskap for 2018 ble godkjent uten vesentlige merknader.

hendelsehåndtering. Det vurderes jevnlig om responsmiljøet skal utvides utover kontaktpunktfunksjonen, i samråd med de øvrige underliggende virksomhetene og i henhold til føringer gitt av NSM eller andre myndigheter. Det er ikke varslet hendelser til landbruks- og matCERT siden det ble etablert. Det er avholdt ett møte med representanter for de underliggende virksomhetene. Første øvelse i samarbeid med virksomhetene gjennomføres første kvartal 2020. Landbruks- og matCERT skal delta i den nasjonale øvelsen Digital2020.

RISIKOSTYRING

Vi gjennomfører risikovurderinger på direktoratsnivå, avdelingsnivå, seksjonsnivå, av prosjekter og av ordninger/virkemidler.

Alle økonomiske og juridiske virkemidler er risikovurdert de siste tre åra. Alle større IKT-prosjekter, samt prosessen for etablering på Steinkjer, risikovurderes løpende.

Utrednings- og rådgivningsoppdragene som Landbruksdirektoratet får fra LMD samles i egne handlingsplaner med jevnlig intern rapportering på framdrift og status. Økonomi-rapporteringen utgjør om lag elleve ulike rapporteringer i løpet av året. I tillegg gjennomfører direktoratet intern økonomi-rapportering. Samlet sett gir dette god styring og kontroll i virksomheten.

En betydelig del av beløpene som utbetales av direktoratet gjøres etter vedtak hos Fylkesmannen og i kommunene. Direktoratet gir instruksjer til saksbehandlingen gjennom rundskriv. Oppfølging og kontroll skjer gjennom styringssignaler i tildelingsbrev til Fylkesmannen og gjennom årsrapportering. Styringssignaler og rapportering blir gjennomgått årlig for å være trygg på at den delegerte forvaltningen etterlever krav og instruksjer. Fylkesmannen har krav om gjennomføring av forvaltningskontroll av 20 prosent av kommunene i fylket.

TIPS OM MISLIGHETER

Det er viktig for tilliten og legitimiteten til de landbrukspolitiske virkemidlene at det ikke jukses med disse. Vi har etablert en mulighet for å tipse anonymt på våre nettsider om mulig svindel. Her ber vi om tips om mulig juks med tilskudd og reguleringer innen Landbruksdirektoratets forvaltningsområde. Det kommer inn relativt få tips, om lag tjue tips per år de siste tre åra.

Alle økonomiske og juridiske virkemidler er risikovurdert de siste tre årene.

Personalforvaltning, omstilling og organisasjonsutvikling

Landbruksdirektoratet legger stor vekt på å forvalte og utvikle medarbeiderressursene for å nå strategiske mål. Kontinuerlig kompetanseutvikling er avgjørende for å lykkes med vårt samfunnsoppdrag.

Involvering gjennom dialog og medbestemmelse sikrer et godt arbeidsmiljø. Vi tilstreber å ha en bemanningsstruktur, turnover og lønnsutvikling innenfor gjeldende rammer av statens arbeidsgiverpolitikk.

ETABLERING PÅ STEINKJER

Flyttingen av 30 årsverk til Steinkjer var en sentral arbeidsoppgave for Landbruksdirektoratet i 2019. Det ble bevilget 17 mill. kroner i omstillingsmidler, noe som bidro til en forsvarlig omstilling.

Ingen berørte ansatte i Oslo ønsket å flytte, og dette medførte stor innsats for å rekruttere medarbeidere til Steinkjer. 25 personer ble ansatt i stillinger på Steinkjer i 2019, 23 av dem hadde tiltrådt per 31. desember 2019. Vi forventer at de gjenværende årsverkene er på plass i løpet av 2. og 3. kvartal 2020.

Det er lagt ned et omfattende arbeid med å overføre kompetanse fra fagmiljøene i Oslo til de nye medarbeiderne på Steinkjer. Dette er kritisk for kvaliteten på leveransene framover. Å bygge nye fagmiljøer med tilnærmedesvis samme robusthet og faglige nivå som tidligere vil ta tid.

Landbruksdirektoratet flyttet inn i midlertidige lokaler på Steinkjer 1. februar 2019, og i varige lokaler på InnoCamp Steinkjer 1. september. Der utgjør vi Landbruksklyngen sammen med ti andre virksomheter.

Avviklingen av tjenester og arbeidsplasser i Oslo har medført at mange ansatte har sluttet og flere har fått annen passende stilling i direktoratet. Alle berørte har fått tilbud om kompetansemidler og jobbsøkingprogram. Fem ansatte er sagt opp fra fast stilling med virkning fra og med 1. juli 2020.

Det har vært et godt samarbeid med de tillitsvalgte gjennom hele prosessen. Saken har vært informert om og drøftet i tråd med avtaleverket og omstillingsavtalen. Omstillingsprosessen har også vært tema i alle møter i Arbeidsmiljøutvalget. Alle ansatte har blitt holdt løpende informert i allmøter og på intranett. LMD har fått orientering om omstillingsprosjektet gjennom styringsdialogen.

ANSATTE OG TURNOVER

Per 31. desember 2019 hadde direktoratet totalt 207 ansatte fordelt på 200 årsverk, hvorav 198 fast ansatte. Av de øvrige var fem ansatt i vikariater, tre i engasjementer og én person hospiteret. 61 prosent av de ansatte var kvinner og 39 prosent menn.

Det ble ansatt elleve nye medarbeidere i ledige, faste stillinger før årsskiftet, med tiltredelse i løpet av første kvartal 2020. Disse er ikke med i oversikten per 31. desember 2019. Vi hadde i deler av 2019 dobbel bemanning i flere stillinger knyttet til omstillingen. Dette vil kun vedvare fram til 30. juni 2020.

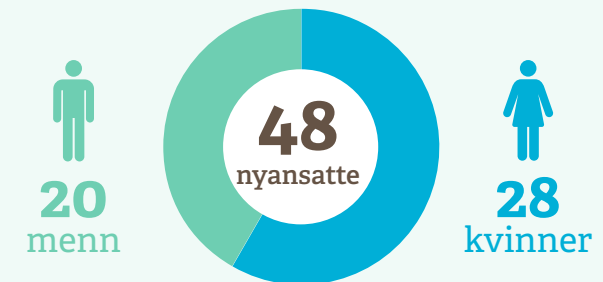
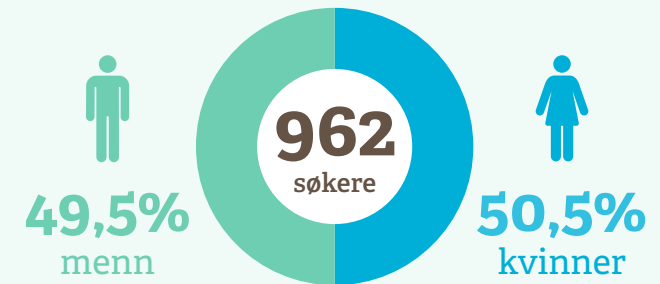

Flyttingen av 30 årsverk til Steinkjer var en sentral arbeidsoppgave for Landbruksdirektoratet i 2019.

NØKKELOPPLYSNINGER OM REKRUTTERING

 54 stillinger utlyst

nyansatte etter
kunngjøringer
med søknadsfrist
i 2019

UTVIKLING I ANTALL ANSATTE OG AVTALTE ÅRSVERK 2014–2019*:

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Antall ansatte	221	221	224	212	200	207
Antall årsverk	218	214	216	204	195	200

* Tabellen viser antall ansatte og avtalte årsverk per 31. desember. Årsverk er beregnet ut fra stillingsprosenten de ansatte hadde ved årsskiftet. En person som hospiterer i direktoratet, er tatt med. Administrerende direktør er ikke tatt med.

Samlet turnover ble tilnærmet halvert i 2019 sammenlignet med 2018. Høy turnover i 2018 må ses i sammenheng med at mange medarbeidere i Oslo sluttet da vi startet prosessen med å flytte 30 årsverk til Steinkjer.

TURNOVER 2016–2019, I PROSENT:

	2016	2017	2018	2019
De som gikk over i annen stilling i eller utenfor staten	5,8	9,4	16,0	8,7*
Inkludert de som gikk av med pensjon	6,7	11,8	18,5	10,6

* 11,1 prosent av de som sluttet i 2019 og ble ansatt eksternt, var direkte berørt av utflyttingen til Steinkjer.

INKLUDERINGSDUGNADEN OG 5%-MÅLET

Landbruksdirektoratet arbeider systematisk for å realisere regjeringens inkluderingsdugnad, og har utarbeidet rutiner og arbeidsformer som skal bidra til å nå målene for dugnaden. Lederne i direktoratet kjenner til hvilket ansvar som påligger den enkelte leder ved rekruttering. Det er få søkere som oppgir hull i CV og funksjonsnedsettelse, og som oppfyller kvalifikasjonskravene. I 2019 har direktoratet ikke ansatt personer med nedsatt funksjonsevne eller hull i CV'en.

I veiledere og rutiner har vi gjort følgende:

- I kunngjøringene oppfordres søkere med funksjonsnedsettelse og hull i CV-en til å søke.
- Dersom en søker oppfyller mål-kravene i kunngjøringsteksten, og oppfyller kriteriet til hull i CV-en, skal personen innkalles til intervju.
- Hull i CV-en og funksjonsnedsettelse er tatt inn under særskilt vurderingsgrunnlag i mal for innstilling. Det skal begrunnes dersom søkere med hull i CV-en og funksjonsnedsettelse ikke er innkalt til intervju.

Landbruksdirektoratet skal i løpet av første kvartal 2020 ha en gjennomgang av personalpolitikken, herunder ytterligere forbedring av rekrutteringsprosessen.

Det er få søkere som oppgir hull i CV og funksjonsnedsettelse, og som oppfyller kvalifikasjonskravene.

LÆRLINGSITUASJONEN

Landbruksdirektoratet har i 2019 ikke hatt lærlinger i virksomheten. Dette skyldes omstilling i den avdelingen som har godkjent læreplan i kontor og administrasjon. Det ble igangsatt arbeid med lederforankring og praktisk planlegging av læreplanen i 2019, med mål om å ansette en lærling i kontor og administrasjon i 2020.

"OFFENTLIG SEKTOR PH.D."

Vi har vurdert å benytte ordningen med Offentlig sektor ph.d. Imidlertid har vi ikke prioritert dette i 2019. Vurderingen har sammenheng med at vi er i en krevende omstillingsperiode samt en stram driftsmessig situasjon.

KOMPETANSEUTVIKLING

I 2019 ble det avsatt kompetansemidler som ansatte kunne søke om. Midlene i 2019 gikk til både individuelle og gruppebaserte kompetanstiltak. De individuelle midlene gikk til studier/kurs innen klima, prosjektledelse og forvaltningsrett. Det var i hovedsak kvinner som søkte og fikk tildelt midler.

De gruppebaserte midlene gikk til fora for faglig spesialisering, da spesielt innen juss og forskning.

Faggruppene i direktoratet har arrangert seminarer og fagdager. Blant annet arrangerte FoU-forum seminaret "Framtidens landbruk er digital", og fikk bred oppslutning. Juristforum har hatt høy aktivitet med 17 møter i 2019. De har jobbet med kompetanse på spesielt forvaltnings- og sanksjonsrettslige problemstillinger.

NOEN NØKKELTALL, I PROSENT:

	Deltid		Midlertidig ansettelse		Foreldrepermisjon		Legemeldt sykefravær*	
	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner
2019	1,9	7,7	1,9	1,9	0,5	4,8	1,6	2,6
2018	1,5	6,5	4,9	6,5	2,0	7,0	1,8	6,5

* Direktoratets sykefraværstatistikk (legemeldt og egenmeldt) er kommentert i avsnittet om inkluderende arbeidsliv på s. 68.

Landbruksdirektoratet har i 2019 hatt interne hospiteringer på tvers av seksjoner og mellom avdelinger.

Det har vært gjennomført Forum for ledelse (FFL) med ulike temaer innenfor ledelse, styring, strategi og landbruk. I 2020 vil vi fortsette å bruke FFL som arena for utvikling av lederrollen.

LIKESTILLING OG LIKELØNN

Landbruksdirektoratet er opptatt av å fremme likestilling. Per 31. desember 2019 var den totale andelen menn 39 prosent, en liten oppgang fra 2018.

Målet er at kvinneandelen blant ledere med personalansvar skal være minimum 40 prosent. Det er totalt 25 lederstillinger i direktoratet. Ved årets utgang var kvinneandelen 56 prosent, en økning på 1 prosent sammenlignet med 2018. Administrerende direktør er ikke tatt med.

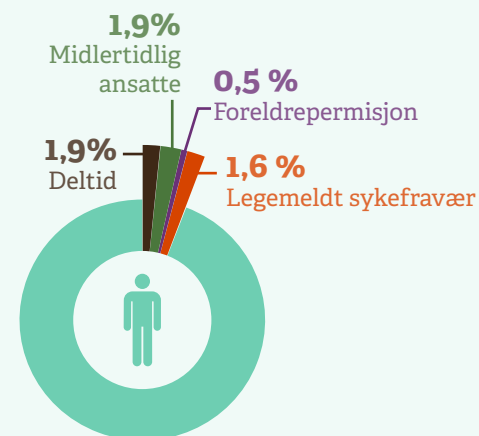
Midlertidig deltidsarbeid i direktoratet er begrunnet ut fra den enkeltes behov og livssituasjon. Det følger av vår personalpolitikk at vi skal tilrettelegge for våre medarbeidere i alle livsfaser. I hovedsak er deltid knyttet til omsorg for barn og uttak av delvis pensjon. Det er fire ansatte som har fast ansettelse i deltidsstilling.

Det er en nedgang i andelen midlertidige ansettelser i 2019 sammenlignet med 2018. Det skyldes færre vikariater og mindre behov for ansettelser i midlertidige stillinger.

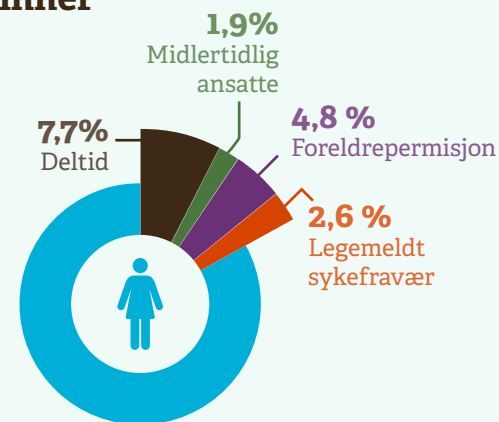
i

NOEN NØKKELTALL OM ANSATTE*

Menn

Kvinner

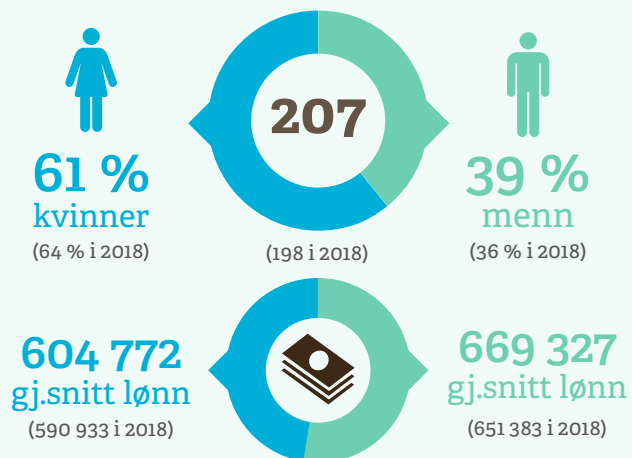

* Det kan være noe overlapp mellom kategoriene.

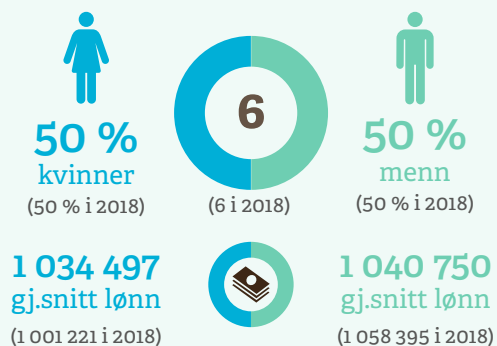

NØKKELOPPLYSNINGER OM LIKELØNN 2019 (og 2018)

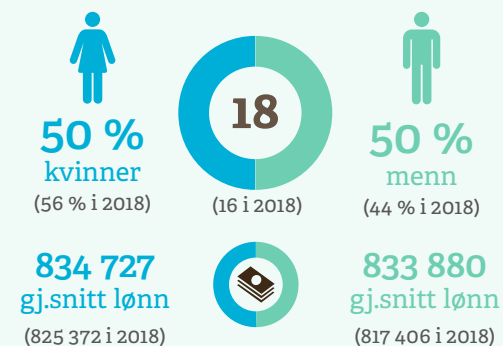
Ansatte

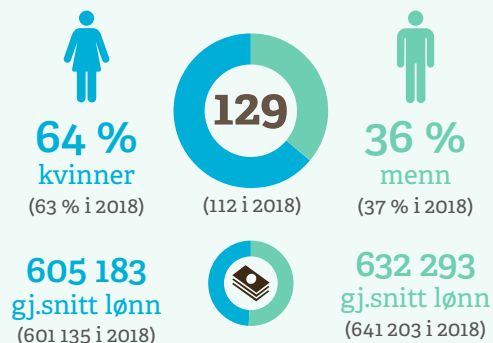
Toppledelse

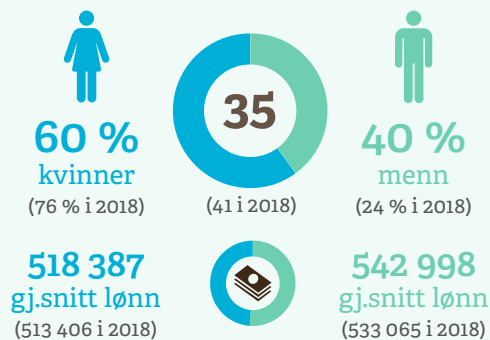
Seksjonssjefer

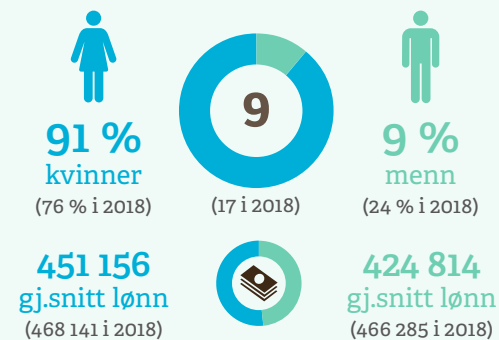
Seniorrådgivere

Rådgivere

Konsulenter

LIKELØNNSSTATISTIKKEN

Høsten 2019 ble det gjennomført lokale lønnsforhandlinger. Vi opprettholdt en god likelønnsprofil. Kvinnene fikk 74 prosent av den samlede lokale potten på tariffområdet for Akademikerne og 66 prosent av potten for tariffområdet LO Stat, Unio og YS Stat. Årsaken til dette er at direktoratet har en relativt høyere andel kvinner enn menn.

Samlet sett var kvinners andel av menns gjennomsnittslønn på 97 prosent per 31. desember 2019, mot 96 prosent i 2018, altså en positiv utvikling. At den vektede gjennomsnittslønnen for menn fortsatt er høyere, kan delvis forklares med høyere gjennomsnittsalder og lønnsutvikling over lengre tid hos menn enn hos kvinner. Det er tilnærmet likelønn i alle grupper, og bedring i likelønn hos gruppen seniorrådgivere og rådgivere, sammenlignet med 2018. Gruppene fagdirektør, renholdsleder og prosjektleder er ikke tatt med i statistikken. Det er fem fagdirektører, fire menn og en kvinne. Det er en renholdsleder som er kvinne og to menn som er prosjektledere.

Kvinnens lønn som andel av menns lønn (%)		
	2018	2019
Totalt i virksomheten*	96**	97**
Toppleidelse (direktører)	95	99
Mellomledelse (seksjonssjefer)	101	100
Kategori 1 (seniorrådgivere)	94	96
Kategori 2 (rådgivere)	96	95
Kategori 3 (førstekonsulenter, konsulenter og seniorkonsulenter)	100	106

* Antall ansatte inkluderer også midlertidig ansatte. Adm. direktørs lønn er tatt ut da han er på lederlønnskontrakt.

** Beregningen av kvinners andel av menns snittlønn samlet i hele virksomheten er gjennomsnittet av en vektet prosentandel for de ulike stillingsgruppene.

INKLUDERENDE ARBEIDSLIV

Landbruksdirektoratet jobber systematisk for å opprettholde og videreutvikle et godt og helsefremmende arbeidsmiljø gjennom å tilrettelegge for medarbeidere i ulike livsfaser, god oppfølging av sykemeldte og tilrettelegging av fysisk aktivitet.

I 2019 har vi utarbeidet IA-handlingsplan med mål og tiltak for perioden 2019–2022. Planen er drøftet med de tillitsvalgte, i arbeidsmiljøutvalget og i toplederguppen. Handlingsplanen skal være et verktøy som setter retning for IA-arbeidet. Innsatsområdene i planen er å forebygge og følge opp sykefravær, hindre frafall, forbedre sykefraværsmeldingen og gjennomføre kompetanseutvikling innenfor sykefravær og arbeidsmiljø.

SYKEFRAVÆR

I Landbruksdirektoratet sin IA-handlingsplan 2019–2022 er resultatmålet for sykefraværet satt til 4,5 prosent i års-gjennomsnitt. I 2019 var sykefraværet på totalt 4,0 prosent, en nedgang fra 5,2 prosent i 2018. Disse tiltakene er iverksatt for å redusere sykefraværet:

- Arbeidet som ble startet opp i 2018, med økt fokus på langtidsfraværet, er fulgt opp i 2019 i form av mer proaktiv lederstøtte fra HR og mer bruk av bedriftshelsetjenesten.
- Det ble i 2019 gjennomført samling for lederne i Forum for ledelse om forebygging og oppfølging av sykefravær og om ny nasjonal IA-avtale.
- Bedriftshelsetjenesten foretar løpende individuell arbeidsplassvurdering, og vi gjennomfører vernerunder hvert annet år.

HELSE, MILJØ OG SIKKERHET

Landbruksdirektoratet jobber strukturert med HMS-området, og følger opp de lovpålagte kravene til HMS-arbeid i direktoratet. Arbeidsmiljøutvalget, lederne, hovedverneombudet og verneombud har en viktig funksjon i dette arbeidet.

Det følger av vår personalpolitikk at vi skal tilrettelegge for våre medarbeidere i alle livsfaser.

kvinnens andel av menns gjennomsnittslønn i 2019 var

97%

Arbeidsmiljøutvalget (AMU) har hatt fem møter i 2019, og har behandlet saker knyttet til omstilling i forbindelse med utlokaliseringen, etablering av lokalt arbeidsmiljøutvalg på Steinkjer, sykefravær, ny IA-avtale, vernerunder og plan for medarbeiderundersøkelse. Medarbeiderundersøkelse skal gjennomføres høsten 2020. AMU besluttet i 2019 at det skal opprettes et lokalt arbeidsmiljøutvalg (LAMU) på Steinkjer. LAMU vil bli opprettet i løpet av første kvartal 2020. Det ble opprettet LAMU i Avdeling reindrift i Finnmark i 2018.

SAMARBEID MED TJENESTEMANNORGANISASJONENE

I 2019 ble det avholdt ti ordinære IDF-møter (informasjon, drøfting og forhandling) med tjenestemannsorganisasjonene, samt to møter mellom administrerende direktør, toppledergruppen og organisasjonene. I desember ble det holdt et eget møte om budsjettprosessen. Arbeidsgiver og organisasjonene har evaluert samarbeidet i 2019. Begge parter mener at samarbeidet var svært godt.

Det ble gjennomført en organisasjonsendring i Avdeling handel og industri i 2019, hvor avdelingen gikk fra fem til fire seksjoner. Ny organisasjonsmodell ble forhandlet med organisasjonene.

Motvirkning av arbeidslivskriminalitet

Landbruksdirektoratet har egne retningslinjer for å stille og følge opp krav til lønns- og arbeidsvilkår i tjenstekontrakter. Dette gjelder både i anskaffelsesprosessen og i kontraktsoppfølgingen.

Basert på risikovurderinger har vi foretatt kontroll av lønns- og arbeidsvilkår i to kontrakter, renholdskontrakt og kontrakt som gjelder drift av kantine. Leverandørene rapporterer inn lønns- og arbeidsvilkår for sine ansatte. Våre leverandører tilbyr lønns- og arbeidsvilkår som følger av allmengjøringsforskriftene.

**AMU besluttet i 2019
at det skal opprettes
et lokalt arbeidsmiljøutvalg
på Steinkjer i 2020.**

Del 5

Vurdering av framtidssutsikter

Vurdering av framtidsutsikter

Jordbruk, skogbruk og reindrift er arealbaserte næringer som står overfor store utfordringer. Norge skal bli et samfunn med lavere klimautslipp. Dette vil kreve omstilling og endret virkemiddelbruk.

Det blir stadig viktigere å se utfordringene i sammenheng og utviklingen i et langsiktig perspektiv. Vi må tilpasse oss klimaendringene, bidra til å ta bedre vare på produksjonsgrunnlaget og legge til rette for å kunne øke produksjonen og verdiskapningen fra landbruket på en mer bærekraftig måte. Vi i Landbruksdirektoratet må bidra til dette med all vår innsikt og kompetanse og med hele vår omfattende portefølje av virkemidler.

LANDBRUKSPRODUKSJON OG MARKED

Det er et uttalt mål at norsk landbruk bør produsere mest mulig av det vi har naturgitte forutsetninger for å produsere i Norge. Framover bør virkemidlene innrettes mot å stimulere til økt produksjon og verdiskaping på områder med markedsmuligheter, i tillegg til at vi må dekke eksisterende markeder. I jordbruket kan det være økte markedsmuligheter for matkorn, frukt, bær og grønnsaker. I skogbruket bør det legges bedre til rette for å øke verdiskapningen fra norske skogressurser.

Det legges vekt på å legge til rette for effektiv konkurranse i verdikjeden for mat, og at markedsreguleringen i jordbruket ikke skal virke konkurransevridende. Vi må ha god kunnskap om aktørbildet og utviklingen i verdikjeden for mat, herunder konkurransemessige rammebetingelser for matindustri og handel.

Vi må ha økt oppmerksomhet og styrke kompetansen på håndtering av hendelser og kriser innen mat, natur- og avlingsskade.

IMPORTVERN OG HANDELSAVTALER

Et velfungerende importvern er en forutsetning for å kunne opprettholde et landbruk over hele landet og utvikle matproduksjonen. Framover må vi legge til rette for en effektiv og forutsigbar forvaltning av importvernet som er i henhold til internasjonale forpliktelser.

Vi forventer fortsatt stor aktivitet knyttet til arbeidet med handelsavtaler. Dette innebærer økt krav til kompetanse om internasjonale avtaler, om implementering av avtalene i norsk regelverk og konsekvensene for det norske markedet.

FORBRUKERTRENDER

Flere forbrukertrender kan slå inn i det norske markedet for landbruksprodukter de neste åra. Eksempelvis kan endring fra animalsk til mer plantebasert kosthold øke. Særlig usikkerhet er knyttet til hvor raskt og i hvor stor grad forbrukerkrav knyttet til etiske, miljømessige og helsemessige problemstillinger vil sette preg på etterspørselen. Vi bør bygge økt kompetanse på markedsanalyse, forbrukeratferd og trender. Dette er nødvendig for å sikre god utforming av virkemidlene, men også for å fylle rådgiverrollen.

Framover bør virkemidlene innrettes mot å stimulere til økt produksjon og verdiskaping på områder med markedsmuligheter, i tillegg til at vi må dekke eksisterende markeder.

KLIMA

Det internasjonale arbeidet legger rammene for framtidige regelverk og politikk på hele klima- og miljøområdet.

Klimautfordringene er tiltagende og påvirker både norsk og internasjonalt landbruk. Landbruksforvaltningen har et sektoransvar for å ivareta klima- og miljøhensyn innenfor hele landbruksnæringen, herunder jordbruk, skogbruk og reindrift.

Landbruket har to hovedutfordringer når det gjelder klima, å motvirke klimaendringer og å tilpasse produksjonen til et endret klima. Norge skal redusere sine klimagassutslipp med minst 40 prosent i ikke kvotepliktig sektor innen 2030, sammenlignet med 2005. Utslipp fra jordbruket omfattes av klimamålet, og jordbruket må så langt som mulig ta sin del av reduksjonene. Samtidig er det også et mål å utvikle norsk jordbruksproduksjon. Vi må derfor bruke og videreutvikle vår kompetanse for å bidra til at en finner målrettede tiltak og virkemidler for et jordbruk med lavest mulig utslipp, og som utnytter ressursene lønnsomt og effektivt. Det vil også være viktig å utvikle virkemidler som kan understøtte skogens positive bidrag i karbonregnskapet.

I juni møttes (f.v.) klima- og miljøminister Ola Elvestuen, leder i Norsk Bonde- og Småbrukarlag Kjersti Hoff, leder i Norges Bondelag Lars Petter Bartnes og landbruks- og matminister Olaug Bollestad i Landbruksdirektoratets lokaler for å signere en klimaavtale for jordbruket.

AREAL OG MILJØ

Reindrift, skogbruk og jordbruk er arealbaserte næringer. Arealinngrep, miljøutfordringer, strengere miljøkrav og forvaltning av rovvilt er eksempler som påvirker hvordan arealene kan brukes til landbruksproduksjon. I skogbruket skal hensynet til arter og naturtyper ivaretas gjennom bærekraftig bruk. I beite- og reindriftnæringene vil forvaltningen av rovviltartene påvirker bruksmulighetene.

For jordbruket blir også søkelyset på miljø og naturmangfold stadig viktigere. Disse utfordringene øker behovet for å utvikle egne målrettede juridiske og økonomiske virkemidler. Dette for å legge til rette for forsvarlige avveininger mellom målet om lønnsomt landbruk og ivaretagelse av miljøhensynene i den praktiske gjennomføringen av landbrukspolitikken. Samtidig øker vårt behov for generell kompetanse om arealbrukslovgivningen, samt areal- og miljøkvaliteter. Denne kunnskapen med tilhørende fagsystemer er viktig i vår dialog med andre myndigheter.

INNOVASJON OG DIGITALISERING I OFFENTLIG SEKTOR

Offentlig forvaltning skal utvikles videre med gode tjenester til innbyggere og brukere, god bruk av samfunnets ressurser og høy tillit. Innovasjonsevnen, -takten og -omfanget skal økes og prioriteres. Brukerne og deres behov skal være det sentrale. Offentlige tjenester skal oppleves sammenhengende og sømløse for brukerne. Dette krever fortsatt digitalisering, fornying og utvikling av våre tjenester.

Kompetansebehovet i offentlig sektor vil øke i åra framover. Vi står overfor krav til effektivisering, samtidig som forventningene til landbruksforvaltningen øker. Evnen til raskt å tilegne seg ny og relevant kunnskap, foredle og videreutvikle kunnskap og erfaring bygget opp over tiår, i tillegg til å kunne dele mer på tvers og over grensene i forvaltningen, vil være viktige suksessfaktorer i åra som kommer.

LANDBRUKSFORVALTNINGEN

Kommunereform og regionreform medfører færre fylker og færre og større kommuner. Dette kan bidra til å effektivisere veiledningsarbeidet vårt mot regionalt nivå. Enkelte landbruksfaglige oppgaver flyttes fra Fylkesmannen til kommunene, og noen oppgaver legges til fylkeskommunene. Det kan bli et større kompetanse- og kapasitetsmessig "strek i laget", både blant kommunene og fylkesmennene. Dette stiller krav til utvikling av regelverk og forskrifter, nye samarbeidsformer samt til direktoratets evne til veiledning og tilrettelegging for en helhetlig, brukerrettet og effektiv landbruksforvaltning.

Et stramt lønnsbudsjett gjør at vi blir færre ansatte til å utføre en økende mengde oppgaver. Tydelige prioriteringer av saksfelt og oppgaver, og evnen til å effektivisere, digitalisere og omstille oss, blir viktig framover.

Kompetansen og erfaringen til de ansatte er grunnlaget for alt vi gjør. Mer komplekse oppgaver og sammenhenger gjør at vi må jobbe hardt for å sikre at vi har og utvikler riktig kompetanse. Vi ønsker å være et direktorat med faglig sterk integritet og stor tillit fra de vi samarbeider med, slik at vi kan jobbe målrettet med å utvikle norsk landbruk. Sammen skal vi etterleve verdiene våre, slik at alt vi produserer kjennetegnes av å være kunnskapsbasert.

Vi er i hovedsak godt skodd til å fylle samfunnsoppdraget i åra som kommer, men stadig strammere budsjetter vil kunne redusere fleksibiliteten og robustheten i strukturen. Det vil kunne medføre at vi må gjøre tøffere prioriteringer for å sikre forsvarlig gjennomføring av samfunnsoppdraget.

Vi er i hovedsak godt skodd til å fylle samfunnsoppdraget i åra som kommer, men stadig strammere budsjetter vil kunne redusere fleksibiliteten og robustheten i strukturen.

Del 6 Årsregnskap

Årsregnskap

Ledelseskommentar årsregnskap 2019

Landbruksdirektoratet har som oppgave å føre regnskap for fire statlige fond. Landbrukets utviklingsfond og Reindriftens utviklingsfond har vi forvaltningsansvar for. Disse er inkludert i vårt årsregnskap. Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter og Utviklingsfondet for skogbruk har egne styrever som avlegger årsregnskaper. Disse regnskapene blir publisert på direktoratets hjemmeside.

I tillegg er direktoratet sekretariat for og forvalter av de ikke-statlige ordningene Prisutjevningsordningen for melk og Sentralt inntrukne rentemidler fra Skogfondordningen. Regnskapene for disse ordningene inngår ikke i årsrapporten, og revideres av private revisjonsfirmaer.

Vi er også sekretariat for Omsetningsrådet, inkludert Kvoteordningen for melk. Omsetningsrådet er et offentlig organ med frittstående stilling som avlegger regnskap og utarbeider egen årsrapport. Denne blir publisert på direktoratets hjemmeside.

BEKREFTELSE

Årsregnskapet er avlagt i henhold til bestemmelser om økonomistyring i staten, rundskriv R-115 fra Finansdepartementet og krav fra Landbruks- og matdepartementet i instruks for økonomi- og virksomhetsstyring. Regnskapet gir et dekkende bilde av Landbruksdirektoratets disponible bevilgninger, regnskapsførte utgifter, inntekter, eiendeler og gjeld.

Landbruksdirektoratet bekrefter også at bevilgningsrapportering og fondsregnskapene for Landbrukets utviklingsfond og Reindriftens utviklingsfond gir et dekkende bilde av fondenes virksomhet.

VURDERING AV VESENTLIGE FORHOLD

AVVIK I FORHOLD TIL TILDELING

I 2019 har Landbruksdirektoratet samlet disponert tildeling på 253 mill. kroner til dekning av direktoratets driftsutgifter på kap. 1142.01, hvorav 17 mill. kroner til å dekke utgifter i forbindelse med flyttingen av 30 arbeidsplasser til Steinkjer. Regnskapet viser en merutgift på 5,9 mill. kroner. Direktoratet har imidlertid fullmakt til å overskride bevilgningen på kap. 1142.01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 4142.01. I 2019 hadde vi merinntekter på 10,7 mill. kroner. Inntektene stammer primært fra refusjoner av utgifter i forbindelse med sekretariatsarbeid og dekning av fondenes administrative kostnader. Merinntektene gjør at direktoratet har et samlet mindreforbruk på 4,8 mill. kroner. Det utgjør 2 prosent av årets bevilgning. Året har vært preget av utlokaliseringprosessen til Steinkjer hvilket har nødvendiggjort en stram styring av økonomien.

Landbruksdirektoratet har forbrukt til sammen 16,9 mrd. kroner på utgiftskapitler som benyttes til å forvalte tilskudd og erstatninger, herunder ordninger som forhandles over reindriftsavtalen og over jordbruksavtalen. Utnyttelsesgraden på tilskudds- og erstatningsordningene var i gjennom-

Året har vært preget av utlokaliseringprosessen til Steinkjer, hvilket har nødvendiggjort en stram styring av økonomien.

snitt 99 prosent av bevilgningen. Det samlede mindreforbruket er på 188 mill. kroner. 49 mill. kroner av mindreforbruket vedrører kap. 1148.71 naturskadeerstatninger, hvor det kan være vanskelig å prognostisere de eksakte utgiftene. Landbruksdirektoratet har i 2019 mottatt færre søknader enn i et gjennomsnittså. Vi forventet betydelige utbetalinger på slutten av året, men utbetalingene i november og desember måned ble i stedet lavere enn tidligere år. Mulighetene for å gjennomføre utbedringer på vinteren varierer sterkt mellom år. For tilskudd til kompensasjon ved avvikling av pelsdyrhold, jf. ny lov om forbud mot hold av pelsdyr, er 65 prosent av bevilgningen benyttet. Det er positivt at vi klarte å utbetale en relativt stor andel av bevilgningen med tanke på usikkerheten rundt ordningen, og at muligheten for å søke om kompensasjon først ble iverksatt i desember 2019.

Direktoratet har på kap. 1150.21 fått tildelt 34 mill. kroner til finansiering av IKT-utviklingsprosjekter og gjennomføring av utredninger m.m. Mindreforbruket er på 7,8 mill. kroner, og skyldes primært forskyvninger i prosjektgjennomføringen, bl.a. som følge av nødvendig prioritering av arbeidet med etablering av digital løsning for ordning for pelsdyr-kompensasjon.

Som beskrevet i kapitlet om Landbruksdirektoratet som sekretariat, har oppføringen av nytt reingjerde i forbindelse med effektivering av norsk/finsk reingjerdekonvensjon blitt forsinket, bl.a. fordi leverandører har trukket seg. Det har medført et mindreforbruk på 4,4 mill. kroner på kap. 1142.45. Oppføringen av gjerdet prioriteres høyt i 2020. Bevilgningsrapporteringen viser en mindreutgift på 6,6 mill. kroner på kap. 1142.45. Forklaringen på forskjellen er primært at det er gitt belastningsfullmakt til fylkesmannen for en del av bevilgningen. Forbruket er dermed utgiftsført av fylkesmannen og inngår ikke i direktoratets årsregnskap.

BELASTNINGS- OG TILSAGNSFULLMAKTER

Direktoratet fikk i 2019 to belastningsfullmakter fra DIFIs medfinansieringsordning på til sammen 6,7 mill. kroner, hvorav 1,4 mill. kroner er overført fra 2018 til 2019 for prosjektet digitalisering av skogforvaltning.

Ny løsning for veterinære reiser ble tildelt 3,6 mill. kroner. Prosjekt for utvikling av en kartbasert søknadsløsning for reisetilskudd til veterinærer er godt i gang, og realiseres innenfor opprinnelig kostnadsramme. Mindreforbruket skyldes forskyvninger i fremdrift. Planen er å sette løsningen i produksjon 2. kvartal 2020.

Digitalisering av forvaltningssystemet for skogområdet ble tildelt 3,1 mill. kroner inkl. overførte midler, men er noe forsinket grunnet nødvendig prioritering av oppgaver med utvikling av Agros og erstatningsutbetalinger etter tørkesommeren 2018. Prosjektmidlene er gitt over en periode på tre år. Den ubrukte bevilgningen på 1,68 mill. kroner vil bli benyttet til å dekke planlagt systemutvikling i 2020.

LMD tildelte Landbruksdirektoratet 300 000 kroner på kap. 1100.01 til gjennomføring av en analyse av potensialet og forutsetninger for økt bruk av biorest fra biogassproduksjon, samt beregning av den samfunnsøkonomiske lønnsomhet og klimaeffekt av tiltaket. Direktoratet inngikk etter anbuds-konkurranse avtale med Vista Analyse om gjennomføring av oppdraget. Utredningen ble levert 9. desember 2019.

Direktoratet er videre tildelt 1 mill. kroner på kap. 1100.21 til digitalisering av skogforvaltningen. Fullmakten er benyttet i sin helhet.

I 2018 bevilget Klima- og miljødepartementet midler til klima-planting på nye arealer i tre pilotfylker. Miljødirektoratet har gitt Landbruksdirektoratet belastningsfullmakt for 2019 på 2,9 mill. kroner av de resterende midlene fra pilotprosjektet til utbetaling av plantetilskudd for replanting i feltene ved behov.

Det ble i 2019 brukt 1,1 mill. kroner til replanting. Restbeløpet ønskes anvendt til samme formål i 2020.

Direktoratet har to ordninger der vi har fått tilsagnsfullmakt og fullmakt til å binde opp statens midler over flere år. Ansvaret er knyttet til gitte, ikke innfridde tilsagn om erstatning og tilskudd. Under ordningen Naturskadeerstatninger er ansvaret per 31. desember 2019 på 82,6 mill. kroner, og tilsagnsfullmakten er på 60,6 mill. kroner. Differansen skyldes hovedsakelig at utbetalingene på slutten av året ble lavere enn forventet, med tilsvarende høyere ansvar. Tilskudd til verdiskapingstiltak i skogbruket har et ansvar per 31. desember 2019 på 117,3 mill. kroner, og tilsagnsfullmakten er på 118,7 mill. kroner.

ENDRINGER MOT FOREGÅENDE ÅR

2019 var et år med stor utviklingsaktivitet, spesielt på IKT-området. Dette førte til en økning av de samlede driftsutgiftene fra 2018 til 2019 (53 mill. kroner). Den vesentligste forklaring på differansen var en økning i bruk av fremmede tjenester (35,3 mill. kroner). Innkjøp av konsulenttjenester til utvikling av programvare og IKT-løsninger økte med om lag 20 mill. kroner, hvorav 14,8 mill. kroner vedrører utviklingen av ny IKT-løsning for importvern og RÅK. 14,9 mill. kroner relaterer seg til prosjektet Saltslikkestein med berlinerblått, jf. kapitlet om samarbeid med andre.

De samlede lønnsutgiftene var 10,2 mill. kroner høyere enn i 2018. Det skyldes dobbel bemanning i flere stillinger knyttet til omstillingen, og er en konsekvens av det årlige lønnsoppgjøret. I tillegg ga lavere sykefravær lavere refusjoner.

Som det fremgår av hovedtallene på side 8 ble lønnsandelen av alle driftsutgifter redusert fra 63 prosent i 2018 til 55 prosent i 2019. Det skyldtes økte utgifter til bl.a. fremmede tjenester, som beskrevet ovenfor. Landbruksdirektoratet får finansiert deler av de samlede driftsutgiftene (primært fremmede tjenester) over andre ordninger og kapitler enn eget driftskapittel.

Ser man utelukkende på direktoratets driftsutgifter på kap. 1142.01, er lønnsandelen 65 prosent i 2019, hvilket utgjør en liten nedgang i forhold til året før (67 prosent).

Lønnsandelen på kap. 1142.01 er mindre enn i 2018 fordi de øvrige driftsutgiftene har økt enda mer enn lønnsutgiftene. En del av forklaringen er at det har vært en økning i kjøp av konsulenttjenester og andre fremmede tjenester også på dette kapitlet. Resten av økningen skyldes økt husleie i Oslo og leie av lokaler på Steinkjer, samt innkjøp av inventar til Steinkjer. I tillegg var det merutgifter til reiser i forbindelse med etableringen av avdelingen på Steinkjer, bl.a. i forbindelse med opplæring av nyansatte.

Vi har foretatt investeringer på totalt 7 mill. kroner. Det er en merkbar økning i forhold til de foregående år. I 2018 var beløpet 30 000 kroner. Hovedparten av investeringene vedrører innkjøp av IKT-utstyr og -lisenser til alle tre lokasjoner. Investeringen skal sees i sammenheng med direktoratets overgang til ny IKT-plattform som skal sikre et godt grunnlag for å møte framtidige behov.

Artskontorapporteringen viser en inntekt på 54,3 mill. kroner på kap. 4142.01, som er en økning på 6,7 mill. kroner i forhold til 2018. 42,6 mill. kroner er inntekter fra statlige fond og ordninger som skal dekke Landbruksdirektoratets utgifter knyttet til vår forvaltning, administrasjon og regnskapsføring av disse. I overensstemmelse med veileder for statlige fond føres det ikke utgifter til lønn og kjøp av varer og tjenester direkte i fondenes regnskap. Utgiftene føres hos Landbruksdirektoratet og refunderes. Andre inntekter knyttet til fondene utgjør 11,3 mill. kroner. Det er en fordobling i forhold til 2018. En vesentlig årsak til økningen er at Omsetningsrådet har gitt Landbruksdirektoratet fullmakt til å belaste fondet for utgifter til utvikling av nytt fagsystem for kvoteordningen for melk (2,9 mill. kroner i 2019). Videre er Omsetningsrådets refusjon av direktoratets utgifter i forbindelse med gjennomgang av rådets regelverk og ordninger økt med 1 mill. kroner i forhold til 2018. LUF sin refusjon av direktoratets utgifter i forbindelse

med forvaltning av utvalgte kulturlandskap i jordbruket og verdensarvssatsingen forklarer 1 mill. kroner av økningen.

Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten er redusert med 29,5 mill. kroner sammenlignet med 2018. Reduksjonen skyldes en nedgang i salg av importkvoter på 37,3 mill. kroner. En stor del av nedgangen er en konsekvens av at 2019 var et godt kornår i Norge som resulterte i begrenset salg av kornkvoter.

Inntektene fra forskningsavgiften på landbruksprodukter er på omtrent samme nivå som i 2018. Avgifter i forbindelse med prisutjevningsordningen for kraftfôr har økt med 2 mill. kroner hvilket først og fremst skyldes større inntekter fra avgift på soyamel. Tilfeldige og andre inntekter er økt med 2 mill. kroner som skyldes en enkeltsak som gjelder tilbaketrekking og avkortning av tidligere utbetalt tilskudd.

De samlede utbetalinger av tilskudd og erstatninger m.m. samt overføringer til statlige fond er redusert med 441 mill. kroner i forhold til 2018. Reduksjonen skyldes at det er utbetalt betydelig mindre tilskudd som følge av klimabetinget avlingssvikt i planteproduksjonen (1,3 mrd. kroner). Tørkesommeren i 2018 førte til ekstraordinært mange utbetalinger av tilskudd. En rekke ordninger har på den annen side økt utbetalingen av tilskudd. Den største økning gjelder ordningen for prisnedskrivning av korn m.m. (200 mill. kroner) hvilket skal ses i sammenheng med avlingssvikten i 2018.

Overføring til statlige fond gjelder årets bevilgning til Landbrukets utviklingsfond (LUF), Reindriftens utviklingsfond (RUF), Utviklingsfondet for skogbruket og Fondet for forskningsavgift på jordbruksprodukter.

Tilskudd til kommuner er overføringer som gjelder veterinærdekning i kommunene. Tilskudd til ikke-finansielle foretak og husholdninger gjelder utbetalinger av de fleste tilskuddene direktoratet forvalter, samt erstatninger til foretak (bønder, skogeiere og reineiere) og private personer. Tilskudd til ideelle organisasjoner gjelder overføring til Norsk Reindriftssamers Landsforbund, Norsk Landbruksrådgivning og tilskudd til reinbeitedistrikter. Tilskudd til statsforvaltningen gjelder tilskudd til sykepengeordningen i jordbruket og reindrift samt overføring til Landbrukets utviklingsfond og fylkesmannen på ordningene planting av skog på nye arealer (klimaplanting), vedlikehold skogsvei og tilskudd til tettere planting ved forynging av skog og til gjødsling av skog. Videre gjelder det utbetaling til NIBIO for vedlikehold av arealressurskart og forvaltning genetiske ressurser.

LANDBRUKETS UTVIKLINGSFOND

Midler fra Landbrukets utviklingsfond skal brukes til tiltak som tar sikte på å styrke og bygge ut næringsgrunnlaget på landbrukseiendommer. Rammer og forutsetninger blir fastsatt av Stortinget hvert år etter jordbruksoppgjøret. Utgiftene til administrasjon blir dekket av fondsmidlene etter nærmere retningslinjer og rammer fastsatt av Landbruks- og matdepartementet. Tilskudd og lån som blir betalt tilbake, går inn i fondet. Fondets kapital er plassert på rentebærende konto innenfor statens konsernkontoordning i Norges Bank, samt gjennom Innovasjon Norges (IN) sin utlånsvirksomhet.

Fondsregnskapet for 2019 viser et resultat på -384,4 mill. kroner og egenkapitalen reduseres med tilsvarende beløp. Fondets egenkapital per 31. desember 2019 er på 1 325,3 mill. kroner, og fondets ansvar er på 2 674,1 mill. kroner.

Fondets ansvar har økt med 3,3 mill. kroner i 2019. Dette er en økning på 0,12 prosent. Hovedårsaken til dette er økt innvilgningsramme. Fra 2018 til 2019 har innvilgningene økt med 111 mill. kroner.

REINDRIFTENS UTVIKLINGSFOND (RUF)

Reindriftens utviklingsfond skal, gjennom bruk av økonomiske virkemidler, bidra til å utvikle reindriftsnæringen i samsvar med de reindriftspolitiske mål. Økonomiske rammer og føringer for øvrig blir fastsatt av Stortinget etter de årlige reindriftsavtaleforhandlingene. Landbruks- og matdepartementet fastsetter forskrifter. Reindriftens utviklingsfond har eget styre, som forvalter deler av fondet.

Fondsregnskapet for 2019 viser et underskudd på 4,8 mill. kroner. Inntektssiden består av bevilgningen over reindriftsavtalen for 2018/2019 på 36,7 mill. kroner etter overføringer, samt renteinntekter, tilbakebetaling av lån, innbetalt prammeavgift og en tilbakebetaling pga. manglende oppfyllelse av forpliktelser fra tilskuddsmottakers side. Kostnadssiden gjelder utbetaling av tildelinger som er vedtatt i 2019 og tidligere år. Fondets egenkapital per 31 desember 2019 var 48,1 mill. kroner og fondets ansvar per 31 desember 2019 utgjorde 27,7 mill. kroner. Til sammenligning var tilsvarende tall per 31 desember 2018 henholdsvis 52,9 mill. kroner og 31,2 mill. kroner.

TILLEGGSOPPLYSNINGER

Riksrevisjonen er revisor og bekrefter årsregnskapet for Landbruksdirektoratet, Landbrukets utviklingsfond og Reindriftens utviklingsfond. Årsregnskapene er ikke ferdig revidert per d.d. Revisjonsberetningen vil bli publisert på Landbruksdirektoratets nettsider.

Oslo, 15. mars 2020

JØRN ROLFSEN
administrerende direktør
Landbruksdirektoratet

Prinsippnote til årsregnskapet

Årsregnskap for Landbruksdirektoratet er utarbeidet og avlagt etter nærmere retningslinjer fastsatt i bestemmelser om økonomistyring i staten ("bestemmelsene").

Årsregnskapet er i henhold til krav i bestemmelsene punkt 3.4.1, nærmere bestemmelser i Finansdepartementets rundskriv R-115 av desember 2019 og eventuelle tilleggskrav fastsatt av overordnet departement.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen og artskontorapporteringen er utarbeidet med utgangspunkt i bestemmelsene punkt 3.4.2 – de grunnleggende prinsippene for årsregnskapet:

- a) Regnskapet følger kalenderåret
- b) Regnskapet inneholder alle rapporterte utgifter og inntekter for regnskapsåret
- c) Regnskapet er utarbeidet i tråd med kontantprinsippet
- d) Utgifter og inntekter er ført i regnskapet med brutto beløp

Oppstillingene av bevilgnings- og artskontorapportering er utarbeidet etter de samme prinsippene, men gruppert etter ulike kontoplaner. Belastningsfullmaktene for utvikling av IKT-systemer føres ikke på tilskuddskonti, derfor får vi differanser på beløpene som er rapportert under bevilgnings- og artskontorapporteringen. Prinsippene samsvarer med krav i bestemmelsene punkt 3.5 til hvordan virksomhetene skal rapportere til statsregnskapet. Sumlinjen «Netto rapportert til bevilgningsregnskapet» er lik i begge oppstillingene.

Virksomheten er tilknyttet statens konsernkontoordning i Norges Bank i henhold til krav i bestemmelsene pkt. 3.7.1. Bruttobudsjetterte virksomheter tilføres ikke likviditet gjennom året, men har en trekkrettighet på sin konsernkonto. Ved årets slutt nullstilles saldoen på den enkelte oppgjørskonto ved overgang til nytt år.

BEVLGNINGSRAPPORTERINGEN

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen omfatter en øvre del med bevilgningsrapporteringen og en nedre del som viser beholdninger virksomheten står oppført med i kapitalregnskapet. Bevilgningsrapporteringen viser regnskapstall som Landbruksdirektoratet har rapportert til statsregnskapet. Det stilles opp etter de kapitler og poster i bevilgningsregnskapet som virksomheten har fullmakt til å disponere. Kolonnen «samlet tildeling» viser hva virksomheten har fått stilt til disposisjon i tildelingsbrev for hver statskonto (kapittel/post). Oppstillingen viser i tillegg alle finansielle eiendeler og forpliktelser virksomheten står oppført med i statens kapitalregnskap.

Mottatte fullmakter til å belaste en annen virksomhets kapittel/post (belastningsfullmakter) vises ikke i kolonnen for samlet tildeling, men er omtalt i note B til bevilgningsoppstillingen. Utgiftene knyttet til mottatte belastningsfullmakter er bokført og rapportert til statsregnskapet, og vises i kolonnen for regnskap.

Avgitte belastningsfullmakter er inkludert i kolonnen for samlet tildeling, men bokføres og rapporteres ikke til statsregnskapet fra virksomheten selv. Avgitte belastningsfullmakter bokføres og rapporteres av virksomheten som har mottatt belastningsfullmakten og vises derfor ikke i kolonnen for regnskap.

De avgitte fullmaktene fremkommer i note B til bevilgningsoppstillingen.

ARTSKONTORRAPPORTERINGEN

Oppstillingen av artskontorrapporteringen har en øvre del som viser hva som er rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter og en nedre del som viser eiendeler og gjeld som inngår i mellomværende med statskassen. Artskontorrapporteringen viser regnskapstall Landbruksdirektoratet har rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter.

Virksomheten har en trekkrettighet på konsernkonto i Norges Bank. Tildelingene er ikke inntektsført og derfor ikke vist som inntekt i oppstillingen.

Oppstilling av bevilgningsrapportering, 31.12.2019

LANDBRUKSDIREKTORATET

Utgifts-kapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling*	Regnskap 2019	Merutgift (-) og mindreutgift
1100	Landbruks- og matdepartementet	01	Driftsutgifter	A	300 000	300 000	0
1100	Landbruks- og matdepartementet	21	Spesielle driftsutgifter	A	1 000 000	1 000 000	0
1137	Næringsretta matforskning mv.	54	Næringsrettet matforskning mv.	A	158 901 000	168 880 694	- 9 979 694
1137	Næringsretta matforskning mv.	70	Innovasjonsaktivitet	A, B	3 000 000	0	3 000 000
1139	Genressurser, miljø- og ressursregisteringer	71	Tilskudd til genressursforvaltning og miljøtiltak	A, B	15 384 000	6 330 663	9 053 338
1142	Landbruksdirektoratet	01	Driftsutgifter	A, B	253 145 000	259 003 667	- 5 858 667
1142	Landbruksdirektoratet	45	Større utstyrkjøp og vedlikehold	A, B	6 958 000	398 790	6 559 210
1142	Landbruksdirektoratet	50	Arealressurskart	A	7 715 000	7 715 000	0
1142	Landbruksdirektoratet	60	Tilskudd til veterinærdekning	A	180 471 000	180 470 836	164
1142	Landbruksdirektoratet	70	Tilskudd til fjellstuer	A	819 000	807 595	11 405
1142	Landbruksdirektoratet	71	Omstillingstiltak i Indre Finnmark	A, B	4 581 000	1 313 363	3 267 637
1142	Landbruksdirektoratet	72	Erstatninger	A	472 000	471 269	731
1142	Landbruksdirektoratet	73	Tilskudd til erstatninger m.m	A	115 000 000	105 529 422	9 470 578
1142	Landbruksdirektoratet	74	Kompensasjon til dyreeiere som blir pålagt beitenekt	A	1 000 000	0	1 000 000
1142	Landbruksdirektoratet	75	Tilskudd til klimarådgivning på gårder	A	7 379 000	7 132 206	246 794
1142	Landbruksdirektoratet	77	Tilskudd ved kompensasjon ved avvikling av pelsdyrhold	A, B	20 000 000	13 015 989	6 984 011
1142	Landbruksdirektoratet	80	Radioaktivitetstiltak	A	0	0	0
1148	Naturskade, erstatninger	71	Naturskade, erstatninger	A	116 450 000	67 452 376	48 997 624
1149	Verdiskapnings- og utviklingstiltak i skogbruket	51	Tilskudd til Utv.fondet for skogbruket	A	3 506 000	3 506 000	0

Utgifts-kapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling*	Regnskap 2019	Merutgift (-) og mindretgift
1149	Verdiskapnings- og utviklingstiltak i skogbruket	71	Tilskudd til verdiskapningstiltak i skogbruket	A, B	92 324 000	92 300 010	23 990
1149	Verdiskapnings- og utviklingstiltak i skogbruket	73	Tilskudd til skog, klima- og energitiltak	A, B	42 264 000	36 181 194	6 082 806
1150	Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	21	Spesielle driftsutgifter	A, B	34 042 000	26 233 520	7 808 480
1150	Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	50	Fondsavsetninger	A	1 193 933 000	1 193 933 000	0
1150	Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	70	Markedsregulering	A, B	304 774 000	303 750 180	1 023 820
1150	Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	71	Tilskudd til erstatninger m.m.	A	397 000 000	380 652 253	16 347 747
1150	Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	73	Pristilskudd	A	3 582 270 000	3 529 659 900	52 610 100
1150	Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	74	Direkte tilskudd	A, B	8 949 702 000	8 939 538 328	10 163 672
1150	Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	77	Utviklingstiltak	A, B	270 180 000	257 381 154	12 798 846
1150	Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	78	Velferdsordninger	A, B	1 490 938 000	1 476 967 577	13 970 423
1151	Til gjennomføring av reindrifftsavtalen	51	Tilskudd til Utviklings- og investeringsfondet	A	36 700 000	36 700 000	0
1151	Til gjennomføring av reindrifftsavtalen	72	Tilskudd til organisasjonsarbeid	A	7 500 000	7 500 000	0
1151	Til gjennomføring av reindrifftsavtalen	75	Frakttilskudd (Reindrift)	A, B	85 045 000	84 036 189	1 008 811
1151	Til gjennomføring av reindrifftsavtalen	79	Velferdsordninger	A, B	2 612 000	2 441 536	170 464
0471	Statens erstatningsansvar og Stortingets rettfærd.	71	Erstatningsansvar m.m.			99 525	
0540	Direktoratet for forvaltning og IKT	25	Belastningsfullmakt fra DIFI			3 643 244	
1420	Miljødirektoratet	37	Belastningsfullmakt fra Miljødirektoratet			1 057 503	
1633	Nettoordning, statlig betalt merverdiavgift	01	Driftsutgifter			20 402 327	
Sum utgiftsført					17 385 365 000	17 215 805 309	

Inntektskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling*	Regnskap 2019	Merinntekt og mindreinntekt (-)
4142	Landbruksdirektoratet	01	Driftsinntekter	B	43 203 000	53 906 508	10 703 508
4150	Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	85	Markedsordningen for korn		2 000 000	3 220 861	1 220 861
5511	Tollinntekter	71	Auksjonsinntekter fra tollkvoter		260 000 000	232 308 559	- 27 691 441
5576	Sektoravgifter under LMD	70	Forskningsavgift på landbruksprodukt		158 901 000	168 880 694	9 979 694
5605	Renter av statskassens kont.beh. og andre	83	Renteinntekter			199 907	
5309	Tilfeldige inntekter	29	Tilfeldige inntekter FIN			3 682 343	
5700	Folketrygdens inntekter	71	Trygdeavgifter			48 900 000	
5700	Folketrygdens inntekter	72	Arbeidsgiveravgift			18 875 233	
Sum inntektsført					464 104 000	529 974 104	

Netto rapportert til bevilgningsregnskapet

16 685 831 205

Kapitalkontoer		Regnskap 2019
60087703	Norges bank KK/utbetalinger	- 16 646 981 661
711090	Endring i mellomværende med statskassen	- 38 849 544
Sum rapportert		- 0

Beholdninger rapportert til kapitalregnskapet (31.12)

Konto	Tekst	31/12/2019	31/12/2018	Endring
711090	Mellomværende med statskassen	74 622 270	113 471 814	- 38 849 544

* Samlet tildeling skal ikke reduseres med eventuelle avgitte belastningsfullmakter (gjelder både for utgiftskapitler og inntektskapitler). Se note B *Forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overførbart beløp til neste år* for nærmere forklaring.

Note A Forklaring av samlet tildeling utgifter

LANDBRUKSDIREKTORATET

Kapittel og post	Overført fra i fjor	Årets tildelinger	Samlet tildeling
110001		300 000	300 000
110021		1 000 000	1 000 000
113754		158 901 000	158 901 000
113770		3 000 000	3 000 000
113971	7 584 000	7 800 000	15 384 000
114201	6 868 000	246 277 000	253 145 000
114245	646 000	6 312 000	6 958 000
114250		7 715 000	7 715 000
114260		180 471 000	180 471 000
114270		819 000	819 000
114271	2 807 000	1 774 000	4 581 000
114272		472 000	472 000
114273		115 000 000	115 000 000
114274		1 000 000	1 000 000
114275	7 379 000	-	7 379 000
114277		20 000 000	20 000 000
114280		-	-
114871		116 450 000	116 450 000
114951		3 506 000	3 506 000
114971	24 000	92 300 000	92 324 000
114973	18 202 000	24 062 000	42 264 000
115021	7 385 000	26 657 000	34 042 000
115050		1 193 933 000	1 193 933 000
115070	5 189 000	299 585 000	304 774 000
115071		397 000 000	397 000 000
115073		3 582 270 000	3 582 270 000
115074	16 347 000	8 933 355 000	8 949 702 000
115077	9 304 000	260 876 000	270 180 000
115078	10 953 000	1 479 985 000	1 490 938 000
115151		36 700 000	36 700 000
115172		7 500 000	7 500 000
115175	5 645 000	79 400 000	85 045 000
115179	312 000	2 300 000	2 612 000

Note B Forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overførbart beløp til neste år

LANDBRUKSDIREKTORATET

Kapittel og post	Stikkord	Merutgift(-)/ mindre utgift	Utgiftsført av andre i hht avgitte belastnings- fullmakter	Merutgift(-)/ mindreutgift etter avgitte belastnings- fullmakter	Merinntekter / mindreinntekter(-) iht merinntekts- fullmakt	Sum grunnlag for overføring	Maks. overfør- bart beløp *	Mulig overførbart beløp beregnet av virksomheten
113770	"kan overføres"	3 000 000		3 000 000		3 000 000	3 000 000	3 000 000
113971	"kan overføres"	9 053 338		9 053 338		9 053 338	14 600 000	9 053 338
114201/414201		-5 858 667		-5 858 667	10 703 508	4 844 841	12 313 850	4 844 841
114245	"kan overføres"	6 559 210	1 882 586	4 676 624		4 676 624	8 124 000	4 676 624
114271	"kan overføres"	3 267 637	2 741 365	526 272		526 272	3 334 000	526 272
114277	"kan overføres"	6 984 011		6 984 011		6 984 011	20 000 000	6 984 011
114971	"kan overføres"	23 990		23 990		23 990	149 600 000	23 990
114973	"kan overføres"	6 082 806		6 082 806		6 082 806	57 062 000	6 082 806
115021	"kan overføres"	7 808 480		7 808 480		7 808 480	38 699 000	7 808 480
115070	"kan overføres"	1 023 820		1 023 820		1 023 820	583 595 000	1 023 820
115074	"kan overføres"	10 163 672		10 163 672		10 163 672	17 467 953 000	10 163 672
115077	"kan overføres"	12 798 846		12 798 846		12 798 846	519 968 000	12 798 846
115078	"kan overføres"	13 970 423		13 970 423		13 970 423	2 896 876 000	13 970 423
115175	"kan overføres"	1 008 811		1 008 811		1 008 811	155 000 000	1 008 811
115179	"kan overføres"	170 464		170 464		170 464	4 700 000	170 464

*Maksimalt beløp som kan overføres er 5 prosent av årets bevilgning på driftspostene 01-29, unntatt post 24 eller sum av de siste to års bevilgning for poster med stikkordet "kan overføres". Se årlig rundskriv R-2 for mer detaljert informasjon om overføring av ubrukte bevilgninger.

Forklaring til bruk av budsjettfullmakter

MOTTATTE BELASTNINGSFULLMAKTER

Vi har mottatt to belastningsfullmakter fra Difi på hhv 3,118 og 3,621 mill. kroner på kapittel 0540, post 25 som ikke er benyttet i sin helhet. Vi har mottatt en belastningsfullmakt fra Miljødirektoratet på 2,865 mill. kroner på kapittel 1420, post 37 som ikke er benyttet fullt ut. De ubrukne midlene skal benyttes til planting i 2020. Det er gjort avtale om eventuell replanting, og vi vil be om overføring av ubrukne midler.

AVGITTE BELASTNINGSFULLMAKTER

(UTGIFTSFØRT AV ANDRE)

Landbruksdirektoratet har gitt Fylkesmannen i Troms og Finnmark, Fylkesmannen i Nordland og Fylkesmannen i Trøndelag fullmakt til å belaste kapittel 1142, post 45 med utgifter til kritisk vedlikehold av konvensjonsgjerdene mot Sverige, Finland og Russland, samt til oppfølging av reinbeiteavtaler i Røros-regionen. I tillegg har Fylkesmannen i Troms og Finnmark og Fylkesmannen i Trøndelag fått fullmakt til å belaste kapittel 1142, post 71 med utgifter til telling av rein. 94 prosent av belastningsfullmaktene på begge postene er brukt.

FULLMAKT TIL Å OVERSKRIDE DRIFTSBEVILGNINGER

MOT TILSVARENDE MERINNTEKTER

Virksomheten har fullmakt til å overskride kapittel 1142, post 01 med merinntekter under kapittel 4142, post 01 og har brukt denne fullmakten i 2019. I henhold til veileder for fond skal det ikke føres utgifter til lønn, reiser og kjøp av tjenester direkte i fondet. Disse utgiftene må derfor føres i Landbruksdirektoratets regnskap og refunderes. Merinntekten på 10,704 mill. kroner skyldes primært økte refusjoner fra fondene.

ROMERTALLSVEDTAK

Virksomheten har fullmakt til å overskride bevilgning på kapittel 1137, post 54 mot tilsvarende merinntekt på kapittel 5576, post 70, jfr romertallsvedtak II i Prop. 1 S (2018-2019). Fullmakten er benyttet i 2019.

Virksomheten har fullmakt til å overskride kapittel 1142, post 01 med inntil 0,5 mill. kroner ved forskuttering av utgifter til tvangsflytting av rein, jf. romertallsvedtak III i Prop. 1 S (2018-2019). Fullmakten er ikke benyttet i 2019.

Naturskade, erstatninger har fått en tilsagnsfullmakt på 60,6 mill. kroner. Ansvar (gitte, ikke innfridde tilsagn om erstatning) er per 31. desember 2019 på 82,6 mill. kroner. Tilskudd til verdiskapingstiltak i skogbruket har fått en tilsagnsfullmakt på 118,7 mill. kroner. Ansvar (gitte, ikke innfridde tilsagn om tilskudd) er per 31. desember 2019 på 117,3 mill. kroner. Tilsagnsfullmaktene er gitt i Prop. 1 S (2018-2019) i romertallsvedtak IV og senere endret i Prop. 14 S (2019-2020).

MULIG OVERFØRBART BELØP

Mindreforbruket på kapittel 1137, post 70 skyldes at dette er en ny kapittelpost for Landbruksdirektoratet og midlene kommer til utbetaling senere.

Mindreforbruket på kapittel 1139, post 71 skyldes hovedsakelig tidsforskyvninger i planlagte prosjekter.

Mindreforbruket på kapittel 1142, post 01 skyldes i hovedsak kostnader til utvikling av nye nettsider, samt tidsforskyvning i planlagte prosjekter.

Mindreforbruket på kapittel 1142, post 45 skyldes problemer med anbudsprosessene vedrørende reingjerder som fører til tidsforskyvninger i planlagte prosjekter.

Mindreforbruket på kapittel 1142, post 71 skyldes tildelte midler fra kapittel 1142, post 80 i nysalderingen, samt tidsforskyvninger i planlagte prosjekter.

Mindreforbruket på kapittel 1142, post 77 skyldes at det er en ny ordning for direktoratet.

Mindreforbruket på kapittel 1149, post 71 skyldes forskyvning eller flerårige prosjekter som tar tid å iverksette.

Mindreforbruket på kapittel 1149, post 73 skyldes at midlene bevilges til flerårige prosjekter som det tar tid å iverksette.

Mindreforbruket på kapittel 1150, post 21 skyldes forskyvning av aktivitet mellom år. Bevilgningen benyttes eksempelvis til digitalisering av skogforvaltningen, utvikling av fagsystemet Agros samt utvikling av ny IKT-løsning for importvern og RÅK (BRIS).

Mindreforbruket på kapittel 1150, postene 70, 74, 77 og 78 bes overført til bruk under jordbruksforhandlingene.

Mindreforbruket på kapittel 1151, postene 75 og 79 bes overført til bruk under reindriftsforhandlingene.

Oppstilling av artskontorrapporteringen 31.12.2019

LANDBRUKSDIREKTORATET

	Note	2019	2018
Driftsinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Andre innbetalinger	1	54 309 049	47 580 455
Sum innbetalinger fra drift		54 309 049	47 580 455
Driftsutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetalinger til lønn	2	166 970 277	156 769 175
Andre utbetalinger til drift	3	135 687 594	93 026 359
Sum utbetalinger til drift		302 657 870	249 795 534
Netto rapporterte driftsutgifter		248 348 821	202 215 079
Investerings- og finansinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetaling av finansinntekter		-	-
Sum investerings- og finansinntekter		-	-
Investerings- og finansutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetaling til investeringer	5	6 974 601	30 041
Utbetaling av finansutgifter	4	2 653	15 904
Sum investerings- og finansutgifter		6 977 255	45 945
Netto rapporterte investerings- og finansutgifter		6 977 255	45 945
Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten			
Innbetaling av skatter,avgifter, gebyrer m.m.	6	408 054 135	437 541 217
Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten		408 054 135	437 541 217

	Note	2019	2018
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten			
Utbetalinger av tilskudd og stønader	7	16 886 170 397	17 327 047 988
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten		16 886 170 397	17 327 047 988
Inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler*			
Gruppelivsforsikring konto 1985 (ref. kap. 5309, inntekt)		238 228	255 041
Arbeidsgiveravgift konto 1986 (ref. kap. 5700, inntekt)		18 875 233	17 119 072
Nettoføringsordning for merverdiavgift konti 1987 (ref. kap. 1633, utgift)		20 402 327	13 502 108
Trygdeavgift konto 1988 (ref. kap. 5700, inntekt)		48 900 000	50 800 000
Netto rapporterte utgifter på felleskapitler		- 47 611 133	- 54 672 005
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet		16 685 831 205	17 037 095 791

Oversikt over mellomværende med statskassen*

Eiendeler og gjeld	Note	2019	2018
Fordringer ansatte		16 172	3 400
A-konto forskudd slakterier		70 906 582	79 884 573
A-konto forskudd meieri		24 257 857	41 946 385
Skyldig skattetrekk		- 9 256 654	- 10 394 029
Skyldig forskningsavgift		- 2 678 832	- 631 826
Skyldig omsetningsavgift		- 5 376 442	6 511 365
Forskuddskonto innbetalt av leverandør		- 135 035	
Skyldige offentlige avgifter		- 56 462	
Annen kortsiktig gjeld		23 580	- 4 120 574
Skyldig overproduksjonsavgift		- 3 078 496	272 520
Sum mellomværende med statskassen	8	74 622 270	113 471 814

* Andre ev. inntekter/utgifter rapportert på felleskapitler spesifiseres på egne linjer ved behov.

Note 1 Innbetalinger fra drift

Eiendeler og gjeld	31/12/2019	31/12/2018
Annen driftsrelatert inntekt, inntektskravet	42 581 200	41 608 422
Diverse tilfeldige innbetalinger	11 727 849	5 972 034
Sum andre innbetalinger	54 309 049	47 580 455

Note 2 Utbetalinger til lønn

Eiendeler og gjeld	31/12/2019	31/12/2018
Lønn	132 562 924	126 273 451
Arbeidsgiveravgift	18 875 233	17 119 072
Pensjonsutgifter	15 266 565	14 240 892
Sykepenger og andre refusjoner (-)	- 4 562 434	- 5 747 725
Andre ytelser	4 827 990	4 883 485
Sum utbetalinger til lønn	166 970 277	156 769 175
Antall utførte årsverk	184	182

Note 3 Andre utbetalinger til drift

Eiendeler og gjeld	31/12/2019	31/12/2018
Husleie	18 049 604	16 902 960
Vedlikehold og ombygging leide lokaler	98 820	66 209
Andre utgifter til drift av eiendom og lokaler	6 459 896	4 866 361
Reparasjon og vedlikehold av maskiner, utstyr mv.	84 390	39 899
Mindre utstyersanskaffelse	1 986 904	687 859
Leie av maskiner, inventar og lignende	2 752 995	2 965 664
Kjøp av konsulenttenester	65 511 281	42 982 239
Kjøp av fremmede tenester	24 989 221	12 210 473
Reiser og diett	6 653 114	4 510 784
Kurs og seminar for egne og eksterne deltakere	2 583 917	2 340 240
Saksomkostninger ved overskjønn og klagesaker	334 610	837 153
Øvrige driftsutgifter	6 182 842	4 616 517
Sum andre utbetalinger til drift	135 687 594	93 026 359

Note 4 Finansinntekter og finansutgifter

	31/12/2019	31/12/2018
Renteutgifter	2 653	15 904
Sum utbetaling av finansutgifter	2 653	15 904

Note 5 Utbetaling til investeringer

	31/12/2019	31/12/2018
Immaterielle eiendeler og lignende	308 374	-
Driftsløsøre, inventar, verktøy og lignende	6 666 228	30 041
Sum utbetaling til investeringer	6 974 601	30 041

Note 6 Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten

Eiendeler og gjeld	31/12/2019	31/12/2018
Salg importkvoter	232 308 559	269 634 684
Forskningsavgift overført Finansdepartementet	168 880 694	165 058 864
Prisutjevning kraftför	3 220 861	1 163 479
Renteinntekter til staten (Statskonto 560583)	199 907	205 492
Tilfeldige og andre inntekter (Statskonto 530929)	3 444 115	1 478 698
Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten	408 054 135	437 541 217

Note 7 Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten

	31/12/2019	31/12/2018
Overføringer til statlige fond	1 403 019 694	1 328 916 864
Tilskudd til kommuner	180 470 836	146 152 859
Tilskudd til fylkeskommuner	-	991 000
Tilskudd til ikke-finansielle foretak	3 929 087 262	3 721 236 122
Tilskudd til husholdninger	11 144 720 462	11 905 672 909
Tilskudd til ideelle organisasjoner	101 564 516	95 126 016
Tilskudd til statsforvaltningen	127 307 627	128 952 218
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten	16 886 170 397	17 327 047 988

Note 8 Sammenheng mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen

FORSKJELLEN MELLOM AVREGNING MED STATSKASSEN OG MELLOMVÆRENDE MED STATSKASSEN

		31/12/2019 Spesifisering av bokført avregning med statskassen	31/12/2019 Spesifisering av rapportert mellomværende med statskassen	Forskjell
Omløpsmidler				
	Kundefordringer	12 407 112		12 407 112
	Andre fordringer	95 180 611	95 180 611	0
	Sum	107 587 723	95 180 611	12 407 112
Kortsiktig gjeld				
	Leverandørgjeld	- 6 541 489		- 6 541 489
	Skyldig skattetrekk	- 9 256 654	- 9 256 654	-
	Skyldige offentlige avgifter	- 56 462	- 56 462	-
	Annen kortsiktig gjeld	- 12 118 116	- 11 245 225	- 872 891
	Sum	- 27 972 721	- 20 558 341	- 7 414 380
Sum		79 615 003	74 622 270	4 992 733

Prinsippnote for fondene

Årsregnskap for statlige fond er utarbeidet og avlagt etter nærmere retningslinjer fastsatt i bestemmelser om økonomistyring i staten («bestemmelsene»). Årsregnskapet er i henhold til krav i bestemmelsene punkt 3.4.6 og Finansdepartementets rundskriv R-115 av desember 2019, punkt 8.

Landbrukets utviklingsfond og Reindriftens utviklingsfond ble opprettet ved vedtak i Stortinget. Et statlig fond er en formuesmasse (kapital) som regnskapsmessig er adskilt fra statens øvrige midler, og der anvendelsen er bundet til et nærmere fastsatt formål med varighet utover ett budsjettår. Fond har en forenklet rapportering til statsregnskapet. Betalingsformidling skal skje gjennom statens konsernkontoordning og likvidene skal oppbevares på oppgjørskonto i Norges Bank. Beholdninger på oppgjørskonti overføres til nytt år.

Landbruksdirektoratet er gitt fullmakter til å overføre årets bevilgning fra statsregnskapet til fondet i henhold til Prop. 1 S, samt å utbetale fra fondet etter vedtak gjort av styret.

Øvre del av oppstillingen viser hva som er rapportert i likvidrapporten til statsregnskapet. Likvidrapporten viser fondets saldo og likvidbevegelser på fondets oppgjørskonto i Norges Bank. Alle finansielle eiendeler og forpliktelser som fondet er oppført med i statens kapitalregnskap, vises i oppstillingens nedre del.

Fondsregnskapet tilsvare oppstillingen av virksomhetsregnskapet i årsregnskapet for statlige virksomheter. Fondsregnskapet er utarbeidet etter kontantprinsippet. Det innebærer at inntektene (overføringer til fondet) vises i oppstillingen av resultatet når de er innbetalt. Utgifter (overføringer fra fondet) vises i oppstillingen av resultatet når de er utbetalt.

Resultatoppstillingen inneholder alle overføringer til og fra fondet i regnskapsåret. Periodens resultat er forskjellen mellom overføring til fondet og overføring fra fondet og resultatet viser netto endringer i fondskapitalen. Resultatet er overført til opptjent fondskapital i balanseoppstillingen.

Oppstilling av bevilgningsrapportering

LANDBRUKETS UTVIKLINGSFOND

Beholdninger rapportert i likvidrapport

	NOTE	2019	2018
Inngående saldo på oppgjørskonto i Norges Bank		1 544 209 540	1 641 182 324
Endringer i perioden		-350 575 053	-96 972 784
Sum utgående saldo oppgjørskonto i Norges Bank		1 193 634 486	1 544 209 540

Beholdninger rapportert til kapitalregnskapet (31.12)

Konto	Tekst	Note	2019	2018	Endring
811104	Beholdninger på konto i Norges Bank		1 193 634 486	1 544 209 540	-350 575 053

Note A

LANDBRUKETS UTVIKLINGSFOND

Utgiftskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Årets tildeling (i kr)
1150	Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	50	Fondsavsetninger	1 193 933 000

Oppstilling av resultat

LANDBRUKETS UTVIKLINGSFOND

	NOTE	2019	2018	Endring
Overføring til fondet				
Overføringer fra andre statlige regnskaper	1	47 662 710	114 271 980	-66 609 270
Overføring fra departementer	2	1 215 711 000	1 145 463 000	70 248 000
Sum overføringer til fondet		1 263 373 710	1 259 734 980	3 638 730
Overføringer fra fondet				
Overføring til forvaltningsorganer med særskilte fullmakter		0	0	0
Overføringer til andre statlige regnskaper	3	887 840 793	699 381 073	188 459 720
Overføring til kommuner	4	110 000	520 000	-410 000
Overføring til fylkeskommuner	5	29 000 000	27 000 000	2 000 000
Overføringer til ikke-finansielle foretak	6	147 099 137	113 767 125	33 332 013
Overføringer til finansielle foretak	6	0	0	0
Overføringer til husholdninger	6	214 416 022	219 929 413	-5 513 391
Overføringer til idelle organisasjoner	6	91 120 746	94 334 365	-3 213 619
Overføringer til statsforetak	7	278 183 544	239 590 902	38 592 641
Sum overføringer fra fondet		1 647 770 242	1 394 522 878	253 247 365
Periodens resultat		-384 396 533	-134 787 898	-249 608 635
Disponering				
Overføring av periodens resultat til opptjent fondskapital		384 396 533	134 787 898	249 608 635

Oppstilling av balanse

LANDBRUKETS UTVIKLINGSFOND

	NOTE	2019	2018	Endring
Eiendeler				
Utlån investeringslån IN		83 203 768	127 379 146	-44 175 378
Akto LUF - IN		89 483 051	76 606 729	12 876 322
Oppgjørskonto i Norges Bank		1 193 634 486	1 544 209 540	-350 575 053
Sum eiendeler		1 366 321 306	1 748 195 415	-381 874 109
Fondskapital og gjeld				
Annen kortsiktig gjeld		37 082	0	37 082
Tapsfond BU risikolån		40 946 714	38 461 371	2 485 342
Opptjent fondskapital		1 325 337 511	1 709 734 044	-384 396 533
Sum fondskapital og gjeld		1 366 321 306	1 748 195 415	-381 874 109

NOTE 1

Renteinntekter på 17 mill. kroner og en overføring på 26,8 mill. kroner til skogsbilveier som ble bevilget over kapittel 1149. Disse midlene ble forvaltet gjennom LUF da LUF også har en bevilgning til den samme ordningen og et fagsystem for dette. Det er også overført 2 mill. kroner til verdensarv-områdene Vestnorsk fjordlandskap og Vegaøyen fra to fylkesmenn, og 1,45 mill. kroner fra RUF til konfliktforebygging.

NOTE 2

I tillegg til årsbevilgningen er det overført 21,8 mill. kroner til samfinansiering av Utvalgte kulturlandskap fra Miljødirektoratet.

NOTE 3

Hovedsakelig overføringer til Innovasjon Norge. Det er og overført noe til Landbruksdirektoratet for administrasjon av fondet, samt en overføring på 2 mill. kroner til Miljødirektoratet til tiltak mot villsvin i Norge som oppfølging på Handlingsplan mot villsvin 2020–2024.

NOTE 4

Kun to overføringer er ført på denne kontoen som er forskningsmidler.

NOTE 5

Rekrutterings- og likestillingsmidler.

NOTE 6

De fleste tilskuddsutbetalinger vedrører ordninger som forvaltes av Landbruksdirektoratet.

NOTE 7

Gjelder hovedsakelig forskningsmidler som er overført til Norges forskningsråd, skogkultur og skogsbilveier som er overført fylkesmannen, tilskudd til skøtsel og klima- og miljøprogrammet som er overført NIBIO.

Oppstilling av bevilgningsrapportering

REINDRIFTENS UTVIKLINGSFOND

Beholdninger rapportert i likvidrapport

	NOTE	2019	2018
Inngående saldo på oppgjørskonto i Norges Bank		52 920 076	55 706 192
Endringer i perioden		-4 822 814	-2 786 116
Sum utgående saldo oppgjørskonto i Norges bank		48 097 262	52 920 076

Beholdninger rapportert til kapitalregnskapet (31.12)

Konto	Tekst	Note	2019	2018	Endring
811111	Beholdninger på konto i Norges Bank		48 097 262	52 920 076	-4 822 814

Note A

REINDRIFTENS UTVIKLINGSFOND

Utgiftskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Årets tildeling (i kr)
1151	Til gjennomføring av reindrifftsavtalen	51	Tilskudd til utviklings- og investeringsfondet	36 700 000

Oppstilling av resultat

REINDRIFTENS UTVIKLINGSFOND

	NOTE	2019	2018
Overføring til fondet			
Overføringer fra departementet	1	36 700 000	36 650 000
Overføringer fra andre	2	569 236	287 939
Overføringer fra andre	3	562 129	545 288
Sum overføringer til fondet		37 831 365	37 483 227
Overføringer fra fondet			
Overføringer til statlige fond	4	1 450 000	1 450 000
Overføringer til andre statlige regnskaper	5	2 008 238	1 004 339
Overføringer til kommuner	6	200 000	0
Overføringer til ikke-finansielle foretak	7	16 068 546	11 746 844
Overføringer til finansielle foretak	8	6 850 000	14 700 000
Overføringer til husholdninger	7	6 466 440	4 589 783
Overføringer til ideelle organisasjoner	9	5 253 493	3 077 225
Overføringer til statsforvaltningen	10	4 357 462	3 701 152
Sum overføringer fra fondet		42 654 179	40 269 343
Periodens resultat		-4 822 814	-2 786 116
Disponering			
Overføring av periodens resultat til opptjent fondskapital		4 822 814	2 786 116

Oppstilling av balanse

REINDRIFTENS UTVIKLINGSFOND

	NOTE	2019	2018
Eiendeler			
Oppgjørskonto i Norges Bank		48 097 262	52 920 076
Sum eiendeler		48 097 262	52 920 076
Fondskapital og gjeld			
Opptjent fondskapital		48 097 262	52 920 076
Sum fondskapital og gjeld		48 097 262	52 920 076

NOTE 1

Dette er årets bevilgning på kapittel 1151, post 51.

NOTE 2

Renter fra Norges Bank (566 310 kroner) og Kredinor (2 926 kroner).

NOTE 3

Tilbakebetaling av lån, innbetaling av prammeavgift og tilbakebetaling av midler til et kvinnerettat tiltak.

NOTE 4

Overføring til Landbrukets utviklingsfond vedrørende tilskuddsordningen konfliktforebyggende tiltak, som forvaltes gjennom LUF.

NOTE 5

Dette er overføring til Landbruksdirektoratet siden lønns- og driftsutgifter føres her og refunderes fra RUF.

NOTE 6

Gjelder overføring til Snåsa kommune.

NOTE 7

Hoveddelen av tildelingene går til ikke-finansielle foretak og husholdninger.

NOTE 8

Gjelder overføring til Innovasjon Norge.

NOTE 9

Gjelder hovedsakelig overføring til Norske Reindriftsamers Landsforbund (NRL) og Opplæringskontoret i reindrift og duodji (OKRD).

NOTE 10

Gjelder overføring til Fylkesmannen i Trøndelag, Fylkesmannen i Innlandet, Fylkesmannen i Troms og Finnmark, Universitetet i Oslo, Universitetet i Tromsø, Samisk høgskole, NIBIO og Veterinærinstituttet.

Foto: Landbruksdirektoratet

LANDBRUKSDIREKTORATET

OSLO /
Postboks 1450 Vika
0116 Oslo

Stortingsgt. 28
0161 Oslo
Telefon: 78 60 60 00

ALTA /
Løkkeveien 111
9510 Alta

STEINKJER /
Skolegata 22, C-bygget
7713 Steinkjer

www.landbruksdirektoratet.no

Foto forside:
Torbjørn Tandberg/
Landbruksdirektoratet

Grafikkilde: Landbruksdirektoratet,
der ikke annet er oppgitt

Design: Miksmaster Creative

*Høsten 2019 var Landbruksdirektoratets ansatte samlet i Alta.
Reindriftsnæringens utvikling og utfordringer sto høyt på agendaen.*